82/89
F69

FLORI DE POEZIE STRĂINĂ RĂSĂDITE ÎN ROMÂNEȘTE

de ALEXANDRU PHILIPPIDE

GOETHE
HÖLDERLIN
BAUDELAIRE
NOVALIS
POE
MÖRIKE
RILKE
MALLARMÉ

EDITURA EMINESCU

BIBLIOTECA
«EMINESCU»

Coperta și ilustrația colecției: I o n D o n c a

BUCUREȘTI, 1973

82/89
F69

FLORI DE POEZIE STRĂINĂ RĂSĂDITE ÎN ROMÂNEȘTE

de ALEXANDRU PHILIPPIDE

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA BUCUREȘTI
55489

EDITURA EMINESCU

PREFAȚĂ

Limba românească este un admirabil instrument liric. Pentru poezie, ea are bogății sigure și vaste, pe care, după poetul popular, le-a pus în valoare Eminescu. De la el pînă astăzi, limba poetică românească a ajuns să poată exprima absolut orice gîndire, orice nuanță, orice mlădiere lirică. Își dă seama de aceasta mai ales acela care încearcă să traducă în românește poezie din altă limbă. Sub o pană puțin mai meșteră, poezia străină poate trece în limba românească fără să-și piardă nimic din strălucirea și din cîntecul ei. Poezia tradusă în asemenea condiții devine geamăna poeziei originale, în nouă haină românească. Nu mă sfiesc să spun că, uneori, tonuri mai șterse și mai puțin expresive în original (care poezie nu are astfel de locuri, începînd cu bunul Homer care și el din cînd în cînd adoarme ?) capătă, în transpunere românească, un lustru nou, și aceasta nu atît din intenția traducătorului cît din însăși firea limbii românești, atît de potrivită pentru poezie. Orice platitudine

străină sună și mai plat în românește, după cum orice strălucire poetică din altă limbă se păstrează nealterată, ba chiar capătă o vigoare nouă atunci cînd este transpusă în poezie românească.

Pentru aceasta, traducătorul de versuri trebuie să evite sensul literal, cuvînt cu cuvînt, traducerea juxtalineară. Aceasta poate avea un folos didactic dar nu are nici o valoare poetică. Să nu traducă versurile rimate în versuri albe. Un echivalent românesc se poate găsi oricărei armonii verbale străine. Există. Trebuie, bineînțeles, căutat cu răbdare și cu multă dragoste.

O poezie, o strofă, un vers se deosebesc prin conținut și prin sunet. Conținutul poate fi asemănător la mai mulți poeți. Sunetul este deosebit la fiecare sau, mai bine zis, este unic pentru fiecare. Fiecare poet are sunetul lui, deosebit de sunetul celorlalți. Traducerea unei poezii trebuie, înainte de orice, să dea acest sunet unic, propriu fiecărui poet, chiar fiecărui poem în parte.

Traducerile care urmează au fost lucrate în acest spirit. Traducătorul a încercat să mute în limba românească sunetul originalului. Cu alte cuvinte, a încercat cu instrumentul său să dea, în traducere, cititorului român sunetul pe care poeții traduși îl dau celui care îi citește în original. Aproximațiile le-a tolerat numai în ce privește conținutul literal, fără ca totuși să-și îngăduie o libertate prea mare și fără ca să se îndepărteze de text. Ce a făcut este o adevărată traducere, liberă uneori, dar nu este nici pe departe o prelucrare, o variație proprie pe teme străine. S-a încercat deci, aici, o transmigrație a unor poeți din limba lor în limba românească, făcută prin puterea unei adînci simpatii. Lucrul acesta a fost înfăptuit de-a lungul unei vieți întregi.

În vederea înmănuncherii din acest volum, toate traducerile au fost revăzute cu atenție. Unele din ele au fost

chiar supuse unor refaceri radicale suferind față de prima lor versiune schimbări mari.

Culegerea din cartea de față trebuie privită ca o răsădire în limba românească a cîtorva flori de poezie străină. Ori de cîte ori această răsădire a reușit, meritul a fost în mare măsură al originalului și al minunatului instrument poetic care este limba românească. Cînd a reușit mai puțin, vina a fost numai a grădinarului — care, dealtfel, s-a silit, pe cît a putut, să evite irealizabilul renunțînd, de exemplu, la traducerea unei poezii atunci cînd, după încercări repetate, a văzut că n-ar putea să ajungă decît la o transpunere corectă, poate, dar fără sunetul originalului.

GOETHE

(1749 — 1832)

Viața lui Johann Wolfgang Goethe este mai bine cunoscută decît toate viețile scriitorilor celebri. Izvoarele pentru biografia lui se găsesc din belșug în voluminoasele sale memorii, într-o considerabilă corespondență, în opera lui cu adînci rădăcini în întîmplările vieții sale materiale și spirituale, precum și în numeroase mărturii scrise ale contemporanilor. S-a născut la 28 august 1749, în Frankfurt am Main, unde tatăl său avea titlul de consilier imperial dar nu voise să ocupe nici o funcție în administrația orașului îngăduindu-și să-și păstreze independența datorită unei bune stări materiale moștenite de la tatăl său, bunicul lui Goethe, bogat hotelier în Frankfurt. După studii liceale în orașul natal, Goethe studiază dreptul la Leipzig, apoi la Strassburg, unde își ia licența. Se întoarce la Frankfurt, și aici, pe lîngă o avocatură nu prea intensă, începe să publice (să scrie începuse încă din adolescență). Era pe-atunci în plină înflorire curentul literar ce poartă în istoria literaturii germane numele de *Sturm-und-Drang* (Năvală și avînt), curent caracterizat între altele prin cultivarea paroxistică a sentimentelor extreme, prin răzvrătirea împotriva prejudecăților unei morale înguste și, în expresie, printr-un stil furtunos

și umflat, încărcat de contraste. *Götz von Berlichingen,* piesă pe care Goethe o face să apară în 1773, și al cărei erou este un cavaler răzvrătit din evul mediu german, este scrisă în acest spirit. Tot pe atunci, în 1774, Goethe publică *Suferințele tînărului Werther,* care a devenit cea mai populară din operele sale, și datorită căreia, de-a lungul multor decenii, s-a instaurat în viața spirituală a Europei o stare sufletească de suprasensibilitate și de exaltare sentimentală pe care romantismul, mai tîrziu, avea s-o cultive, dar nu totdeauna în opere de primul rang așa cum este *Wether,* valoros și astăzi prin sinceritatea emoționantă și printr-un adînc sentiment al naturii. În 1774 Goethe face cunoștință cu ducele Karl August von Sachsen-Weimar care, în anul următor, cînd ia conducerea statului său, îl cheamă la curtea din Weimar pe Goethe. Acesta răspunde chemării, vine la Weimar și rămîne aici pînă la moarte. Consilier al ducelui, apoi ministru de stat, Goethe își împarte timpul între îndatoririle sale oficiale și activitatea literară, luînd în serios, așa cum îi era firea, și pe cele dintîi, care nu erau totuși prea acaparante. Ducatul de Sachsen-Weimar nu era mai mare decît un județ mijlociu de-al nostru. Weimar, pînă atunci un orășel oarecare, ajunge, datorită lui Goethe, centrul spiritual al Germaniei și vestit în toată Europa. În 1786 Goethe pleacă în Italia unde stă aproape doi ani, pînă în 1788. Șederea în locul de baștină al clasicismului, sub cerul mediteranean, stimulează în Goethe o înnăscută înclinare către armonie, către măsură și către echilibru. Excesele din perioada Sturm-und-Drang sînt acum înlăturate cu totul. Acum iau naștere *Egmont, Torquato Tasso* și *Ifigenia in Tauris,* tragedii, cea dintîi în proză cu subiect din lupta Țărilor-de-jos pentru libertate și împotriva dominației spaniole, cea de-a doua avînd de erou pe Torquato Tasso, poetul zbuciumat și neliniștit al *Ierusalimului eliberat,* iar *Ifigenia* reluînd cu o interpretare nouă o temă din legendele Greciei vechi, tratată de Euripide. Întors la Weimar, Goethe publică *Călătoria în Italia* și cu-

noaşte pe Schiller, care se instalează şi el în curînd la Weimar. Între ei se leagă o prietenie adîncă întemeiată pe o tolerantă înţelegere a unuia de către celălalt, fiindcă deosebirile între ei în ce priveşte firea şi talentul erau destul de mari : Schiller avea un spirit didactic, predicator şi moralizator şi era filozof şi istoric mai mult decît creator ; Goethe, nelipsit nici el de tendinţă didactică, era creator înainte de orice, avea un nesecat izvor de gîndire poetică şi de cugetare în afara oricărui sistem impus din afară, şi era mereu în căutare de culmi de unde mintea liberă să se poată avînta în voie pînă departe.

Culmi aveau să fie şi de-acum înainte principalele sale scrieri. În 1795—96 apare *Wilhelm Meisters Lehrjahre* (Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister). Acest roman are ca temă formarea şi dezvoltarea unui caracter, în urma experienţelor pe care le face cu viaţa şi cu societatea umană. În 1809 apare romanul *Die Wahlverwandtschaften* (Afinităţile elective) în care, prin analogie cu un fenomen material de atracţie necesară între anumite corpuri, Goethe notează şi descrie mişcarea de atracţie reciprocă simţită de două suflete înrudite, care, peste orice convenienţe şi obstacole morale şi sociale, tind să se unească, împinse unul către celălalt de-o forţă naturală, supremă şi de neînvins. În 1811, 1812 şi 1814, el publică primele trei părţi din *Dichtung und Wahrheit* (Poezie şi adevăr), istorisirea laolaltă realistă şi romanţată a vieţii sale ; ultima parte, a patra, avea să apară postum, în 1833. În 1808 apare prima parte din *Faust*, operă la care Goethe începuse să lucreze din tinereţe. Partea a doua avea s-o termine abia cu cîteva luni înainte de moarte. Goethe a lucrat toată viaţa la acest vast poem în care se oglindeşte, poetic sublimată şi concentrată în esenţe, toată viaţa lui spirituală. Este în *Faust* un tezaur de înţelepciune şi de poezie, o îmbinare de nelinişte căutătoare şi de aspiraţie către armonia cugetului şi a simţirii şi, către sfîrşitul poemului, o ilustrare şi o laudă chibzuită a energiei creatoare

a omului, acesta aflîndu-și, după concepția lui Goethe, în limitele lui terestre, un prilej mereu înnoit de dezvoltare infinită. La 22 martie 1832, puțin după ce scrisese ultimul vers din ***Faust***, Goethe moare, păstrîndu-și pînă în ultima clipă cunoștința, cu o mare seninătate.

În opera vastă a lui Goethe, în care toate genurile literare sînt reprezentate, poezia ocupă un loc important, atît ca întindere cît și ca adîncime. Goethe a cultivat toate speciile de poezie și a întrebuințat forme felurite, de la improvizația lirică la poemul epic, de la lied la oda masivă, de la strofa ocazională la cele douăsprezece mii de versuri din *Faust*. Expresia ritmată este la Goethe mai mult decît o constrîngere de artă, este rezultatul unei nevoi adînci a spiritului său însetat de armonie și iubitor de construcții bine proporționate. Această nevoie își află dealtfel expresia nu numai în poeziile sale ci și în piesele sale în versuri, de exemplu în *Torquato Tasso* și în *Ifigenia*, precum și în proza armonioasă, fluentă dar densă, din *Werther*, din *Wilhelm Meister*, din *Poezie și adevăr*. În concepția lui Goethe ritmul nu este un simplu joc ci răspunde unei înalte cerințe a sufletului uman de-a prinde crîmpeie din durata infinită și de-a le fixa în forme memorabile, ceea ce dă o mare bucurie spirituală : „Ritmul, spune Goethe, are în el ceva de vrajă ; ne face chiar să credem că sublimul ne aparține".

Cum tot cerul se oglindește într-o picătură de rouă așa și marea poezie se răsfrînge chiar în cîteva versuri ale unui mare poet. Este ceea ce se întîmplă și cu versurile lui Goethe traduse aici (ținîndu-se seama de faptul că o traducere este întotdeauna o aproximație mai mică sau mai mare) și care oferă cîteva aspecte caracteristice ale poeziei sale, avîntul liric pur din tinerețe în *Lunii*, o improvizație plină de fior poetic în *Peste coame de munți*, apoi solemnul poem monumental *Închinare*, care înalță inima fără să o cutremure, și fragmentul din *Faust*, din care radiații de gîndire limpede și subtilă se împrăștie.

LUNII

Soră din străvechii zori,
Chip al dragostei ce doare,
Fața ta prin ceață-apare
Ninsă de-argintii fiori.
Pasul tău, domol ecou,
Cheamă iar din goluri mute
Triste suflete pierdute,
Visul meu trezind din nou.

Ochiul tău e neclintit
Peste-afunde zări senine.
Ia-mă, lună, lîngă tine !
Visul fă-mi-l împlinit.
Dornicul drumeț pribeag,
Rob al liniștii astrale,
Prin cristalul razei tale
Vede-un chip de fată drag.

Calma nopţii adîncire
Place dorului nebun,
Şi din razele-ţi adun
Ascuţişuri în privire.
În lumina tot mai clară
Trupul gol mă-ndeamnă blînd
Ca pe tine spre pămînt
Endimion odinioară.

PESTE COAME DE MUNȚI

Peste coame de munți
E liniște-adîncă.
Prin ramuri asculți
Cum stăruie încă
Un murmur blînd.
În codru glasul păsărilor piere.
Așteaptă-n tăcere :
Dormi-vei și tu în curînd.

55489
LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BUCUREȘTI BIBLIOTECA

ÎNCHINARE

Venise dimineața stîrnind cu sprinten pas
Ușorul somn ce blînd mă-nvăluise ;
Și-acum, cu suflet proaspăt, din scurtul meu popas
Plecam urcînd pe munte spre zările deschise.
Mă bucuram la fiecare pas
De orice floare nouă ce-n cale-mi răsărise.
Creștea voioasă ziua și lucrurile treze
Se-nviorau ca să mă-nvioreze.

Și cum urcam așa, de prin vîlcele
Domol o ceață-n trîmbe se desprinse,
Pluti, se-ncolăci și mă cuprinse,
Crescînd înaripată deasupra frunții mele.
În jurul meu frumoasa priveliște se stinse
Învăluită-n fumurii perdele.
Mă pomenii parcă-necat în nori,
Închis cu mine însumi în tulburile zori.

Păru deodată că se face soare.
Văzduhul s-arăta mai luminos
Și ceața cînd cădea domol în jos,
Cînd se frîngea pe codri și pripoare.
Voiam să-nalț salutul meu spre soare!
Speram, după crepuscul, să-l văd și mai frumos.
În aer frămîntarea nu se sfîrșise încă.
Stăteam orbit de-o strălucire-adîncă.

Dar neînvinsa inimii pornire
Deschise cu-ndrăzneală ochii mei;
Zvîrlii doar o fugarnică privire
Căci totul părea numai văpaie și scîntei.
Și iată, o femeie, făptură peste fire,
Veni plutind pe nouri, descinsă dintre zei.
Chip mai frumos eu n-am văzut în viață.
Plutea-n văzduh și mă privea în față.

„Nu mă cunoști?“ îmi spuse cu glasu-i minunat
Vibrînd de duioșie și credință;
„Rănile vieții ți le-am alinat
Cu balsam cînd ai fost în suferință.
Da, mă cunoști! Cu-ntreaga ta voință
De mine pe vecie ești legat.
Chiar de copil, nu te-am văzut eu oare
Cum năzuiai spre mine cu ardoare?“

M-am prosternat, strigînd prea fericit:
„Da! eu de mult simțeam că ești aproape;
Tu liniște mi-ai dat, cînd răscolit
De patimi, trupul tînăr nu mai putea să scape;

În zile de năduf m-ai răcorit
Cu-aripi cerești pe frunte și pleoape ;
Mi-ai dat tot ce-i mai bun în omenire,
Şi vreau prin tine numai să aflu fericire !

Nu-ți spun pe nume. Mulți vorbesc de tine
Şi fiecare zice că ești numai a lui.
Toți ochii vor să te privească bine
Dar raza ta nu place aproape nimănui.
O, cînd greșeam, aveam amici destui ;
Cînd te cunosc, mai nimeni nu stă pe lîngă mine.
Cu mine însumi trebui să gust acest noroc
Şi-nalta ta lumină s-o tăinui sub obroc."

Zîmbi și spuse : „Soarta prea bine-a chibzuit
Lăsîndu-i să trăiască pe oameni în neștire !
Abia în tine-o slabă voință s-a ivit,
Abia te simți stăpîn pe-o biată amăgire
Şi te și crezi un supraom scutit
De orice bărbătească-ndatorire !
Deosebit de ceilalți te socoți ?
Cunoaște-te ! Trăiește în pace-acum cu toți !"

„Nu cu gînd rău am spus-o, mă iartă !" i-am răspuns,
„Să țin zadarnic ochii deschiși nu se cuvine.
O veselă voință trăiește-acum în mine,
Şi darurile tale le prețuiesc de-ajuns !
Doar pentru alții crește avîntul meu spre bine ;
Eu pot și vreau talentul să nu-l mai țin ascuns !
O, frații mei, eu caut calea nouă
Fiindcă vreau să v-o arăt și vouă !"

Ea mă privi, serafică făptură,
Cu-ngăduință și mărinimie.
Şi în adînca ei căutătură
Citeam și fapta-mi slabă și cea de temelie.
Zîmbi și orice griji îmi dispărură
Şi cugetu-mi purcese spre-o nouă bucurie :
Puteam acum, cu-ncredere în mine,
De dînsa să m-apropii și s-o privesc mai bine.

Întinse mîna-n trîmbele domoale
De nouri și de ceață dimprejur,
Le prinse și le strînse-n rotocoale,
Și-atunci pieri noianul ceții sur.
Vedeam din nou pînă departe-n vale.
Privii spre cer : înalt și clar azur !
Şi ea ținea în mînă un văl sclipind la soare
Cu mii de falduri largi, fîlfîitoare.

„Eu te cunosc, îmi spuse, și știu ce-n tine zace ;
Ce-i viu și arde molcom, ce-i slab și ponosit !
Îți fac un dar pe care de mult ți l-am ursit ;
Cel care-l ia cu gînd adînc de pace
E fericit, că darul acesta strălucit
Zeița Adevărului i-l face :
E vălul poeziei, țesut în larma vieții
Din limpezimi solare și ceața dimineții.

Cînd tu și-amicii tăi, adeseori,
Vă-năbușiți de greaua neliniștii dogoare,
Zvîrliți în aer vălul și-ndată o răcoare
Adie și v-aduce miresme dulci de flori ;

Pier orice pămîntene simțiri tulburătoare ;
Cavoul se preface-n pat de nori ;
Talazul vieții, potolit, vă lasă ;
Se face blîndă ziua și noaptea luminoasă."

Și-acum, prieteni, eu vă chem, veniți
Cînd viața tot mai greu vă împovoară
Sau cînd, în proaspătul belșug de vară,
În cale flori și fructe de aur întîlniți !
Noi ziua care vine s-o-ntîmpinăm uniți
Și să trăim cu inima ușoară !
Și chiar cînd moartea ne va șterge pașii,
Mereu iubirea noastră va-nviora urmașii.

FRAGMENTE

din

NOAPTEA DE WALPURGIS CLASICĂ

(*Faust*, p. II, act II)

Țărmul stîncos al Mării Egee

THALES

Pe unde ești, Proteu ?

PROTEU

(ventriloc, cînd aproape, cînd departe)

Aici ! și-aici !

THALES

Îți iert străvechea glumă. Între-amici
N-au nici un rost cuvintele deșarte.
Știu că vorbești acolo și ești în altă parte.

PROTEU

(ca din depărtare)

Adio !

THALES

(încet lui Homunculus)

E pe-aproape. Mai tare tu lucește !
De noutăți e lacom ca un pește,
Și-n orice chip și locuri s-ar ascunde,
Cu flăcări îl momești oriunde.

HOMUNCULUS

Îndată chiar voi lumina mai larg,
Dar cu măsură, sticla să n-o sparg.

PROTEU

(în chip de broască-țestoasă)

Ce e lumina asta minunată ?

THALES

(acoperind pe Homunculus)

Apropie-te și-ai să vezi îndată.
Ar trebui puțin să te-ostenești
S-apari cu mădulare omenești.
Ce-acoperim nu poți vedea
Decît cu bunăvoia mea.

PROTEU

(cu nobilă figură)

Mereu cu filozofice tertipuri !

THALES

Și tu mereu cu schimbătoare chipuri !

(descopere pe Homunculus)

PROTEU

(mirat)

Nemaivăzut : lumina o face-un prichindel !

THALES

Dă-i sfaturi ! Să se nasc-ar vrea și el.
În chip ciudat, așa cum singur spune,
El a venit pe lume abia pe jumătate.
În ce privește duhul, la dînsul toate-s bune,
Dar părțile solide lipsesc toate.
Atîrnă greu doar sticla-n care șade.
Ar vrea să se-ntrupeze acuma cum se cade.

PROTEU

Curat prunc de fecioară, minunăție vie :
El este înainte de-a trebui să fie.

THALES

(încet)

Și chiar și altfel dă de bănuit :
Îmi pare că-i hermafrodit.

PROTEU

Cu-atît mai bine-atunci va izbuti ;
Orice va face se va potrivi.
Acuma însă, fără amînare,
Tu trebuie să-ncepi în larga mare !
Te-apuci întîi de treburi mai ușoare,
Voios înghiți pe cei mai mici,
Apoi cu-ncetul te ridici
La îndeletniciri superioare.

HOMUNCULUS

Adie-aici un molcom vînt de pace,
Miroase-a verde și mireasma-mi place.

PROTEU

Cred, tinere ! Şi vei vedea curînd
Că mai departe-i și mai bine ;
Pe limba asta-ngustă de pămînt
Sînt adieri nespus de line.
Dar, iată, un alai spre noi
Plutește-acum tot mai aproape.
Hai într-acolo.

THALES

Vin cu voi !

HOMUNCULUS

Ciudat pornesc trei duhuri peste ape !

★

PROTEU

Oricum l-ai duce, traiul pe uscat
E-ntotdeauna încurcat.
Priește vieții apa mult mai bine.
În apele eterne pornește-acum cu tine
Proteu-delfin.

(Se transformă)

S-a și făcut ! De-acum
Ai să trăiești împărătește.
Te iau în spate și la drum !
Cu Oceanul te-nfrățește !

THALES

Ascultă glasul vrednic ce te-mbie
Să-ncepi de la origini lumea vie!
Apucă-te de lucru chiar acum!
Ai să străbați, urmînd eterne norme,
Prin multe mii și mii de forme,
Şi pîn'la om mai este drum.

(Homunculus se prinde de Proteu-delfin)

PROTEU

Duh ager, vino-n umeda genune!
Vei viețui acolo de minune
În lung și-n lat zburdînd de bucurie;
Dar spre mai-nalte forme nu rîvni:
Fiindc-atunci cînd om vei deveni
S-a isprăvit cu tine pe vecie.

FRIEDRICH HÖLDERLIN

(1770 — 1843)

Friedrich Hölderlin s-a născut la 20 martie 1770 în Lauffen am Neckar, un tîrguşor din Württemberg. Tatăl lui, un mic funcţionar administrativ, moare cînd copilul are doi ani. Acest fapt avea să fie plin de consecinţe pentru dezvoltarea sufletească a lui Hölderlin. Mama lui, o femeie modestă, evlavioasă, sensibilă, dar mărginită, îl creşte cu multă dragoste dar fără să înţeleagă nimic din firea lui. Fiică de pastor, ea visează pentru băiatul ei un post de pastor, cît mai aproape de bîrlogul natal. Nu pricepe deloc avînturile de evadare care chiar din adolescenţă încep să-l agite de Friedrich. Sufletul lînced şi sfios al mamei influenţează firea lui Hölderlin, accentuînd înclinarea lui nativă spre singurătate şi meditaţie, timiditatea, frica de oameni şi sensibilitatea. Fără îndoială că educaţia mai aspră pe care i-ar fi dat-o tatăl lui ar fi corectat în oarecare măsură aceste înclinări, mai puţin însă, poate, decît afirmă biografii. Hölderlin urmează seminarul în Nürtingen şi în Maulbronn, apoi teologia în Stuttgart, după dorinţa mamei, dar fără entuziasm. Trecerea prin şcolile acestea îi aduce un singur folos : cunoaşterea temeinică a limbii eline. În schimb, toată viaţa lui de-acum înainte va fi frămîntată de lupta dintre do-

rul de independență și grija de a nu jigni prin avînturile lui dragostea și aspirațiile mărunte ale mamei. Hölderlin nu va ceda niciodată insistențelor acesteia de-a se statornici într-o funcție modestă și sigură dar nici nu va avea putere să se opună cu hotărîre și să declare pe față că o asemenea existență nu e pe placul lui. Se va mărgini doar să amîne mereu hotărîrea și să găsească tot felul de scuze, fapt care îi va da mereu prilej de frămîntare și de mîhnire. Încă din Stuttgart, face cunoștință de aproape cu sărăcia, prietenă credincioasă care îl va însoți toată viața. Pentru a-și scuti mama de grija slabului ajutor pecuniar pe care ea i-l dă cu multă trudă, Hölderlin se hotărăște, după sfîrșirea studiilor în Stuttgart, să caute un loc de profesor particular, de preceptor, într-o familie bogată. Un prieten îl recomandă lui Schiller iar acesta la rîndul său îl recomandă prietenei sale Charlotte von Kalb care tocmai are nevoie de un preceptor pentru copilul ei. În decembrie 1793, Hölderlin își ia funcția în primire, la Waltershausen, moșia doamnei von Kalb, în apropiere de Jena. Schiller îi publică cîteva poeme în revista sa *Thalia*, dar nu pricepe nimic din adevărata lor valoare. Curînd, doamna von Kalb se mută la Jena. Hölderlin o însoțește. În Jena, el urmează cursurile lui Fichte, față de care are o mare admirație. Tot în această epocă, începe să lucreze la romanul său *Hyperion*. Cunoaște pe Goethe și pe Herder. În curînd părăsește postul de preceptor și se consacră cu rîvnă studiului filozofiei. În mai 1795, se întoarce acasă în Nürtingen. În decembrie același an, Hölderlin pleacă din nou, de data asta la Frankfurt am Main, unde a găsit un post de preceptor în familia bogatului negustor Gontard. Aici avea să trăiască Hölderlin partea cea mai însemnată din viața lui : dragostea lui pentru Susette Gontard, soția tînără, frumoasă și plină de suflet a negustorului și care în poemele lui Hölderlin este mereu pomenită de-acum înainte sub numele grecesc de Diotima, amintire din dialogul Symposion al lui Platon.

Indiferent la început față de prietenia dintre soția lui și Hölderlin, Gontard, fire orgolioasă și brutală,

neputînd să creadă în puritatea acestei prietenii, provoacă, prin atitudinea lui jignitoare, plecarea lui Hölderlin, care se stabileşte în Homburg, la vechiul şi devotatul său prieten Sinclair. De aici înainte, sufletul i se dezorganizează din ce în ce mai mult. Germenele acestui dezechilibru exista de mult în firea lui Hölderlin. Boala lui mintală era de mult pregătită de accesele de melancolie care îl copleşeau încă din adolescenţă. Nu trebuie să se atribuie unei iubiri exaltate şi nesatisfăcute un rol de dezagregare în evoluţia unui suflet care era, prin alcătuirea lui, sortit dezagregării, în orice caz şi în orice condiţii. De multe ori în scrisori se acuză de prea multă sensibilitate. Spune despre sine că „stă ca gîştele cu picioarele plate în apa modernă şi neputincios bate din aripi către cerul grecesc". Se refugiază în lectura lui Kant „ca de obicei atunci cînd nu mă pot suferi pe mine însumi". Dragostea fără noroc i-a agravat, poate, starea de nemulţumire şi melancolie.

Nevoind să cedeze insistenţelor mamei lui, care caută să-l convingă să îmbrăţişeze în sfîrşit cariera eclesiastică, Hölderlin intră din nou ca preceptor într-o familie din Elveţia, unde nu stă decît cîteva luni. Apoi pleacă în aceaşi calitate la Bordeaux, în casa consulului hamburghez de acolo, în ianuarie 1802. Dar chiar în iunie acelaşi an soseşte pe neaşteptate acasă, într-un hal îngrozitor de slăbiciune, cu părul vîlvoi, cu barba nerasă, în zdrenţe şi fără să poată spune cum a plecat din Bordeaux şi cum a ajuns acasă. Călătoria lui, pe jos probabil, de la Bordeaux la Nürtingen, a rămas şi pînă azi necunoscută. Sinclair, căruia Hölderlin se pare că i-ar fi povestit viaţa lui la Bordeaux, n-a destăinuit nimic.

După o scurtă ameliorare, boala revine, mai gravă de data aceasta, aşa încît, prin îngrijirea devotatului Sinclair, Hölderlin este internat într-o casă de sănătate din Stuttgart, unde stă un an. Nebunia lui ia o formă liniştită. Este scos şi pus în pensiune în căsuţa unui tîmplar, pe malul Neckarului. Aici, într-o odăiţă cu fereastra spre rîu, trăieşte aproape patru-

zeci de ani, într-o stare de calmă rătăcire a spiritului, scriind versuri fără șir, pe care le semnează cu nume ca Scardanelli și le datează cu date din secolul trecut : 1748, 1752... Pe vizitatori îi salută cu titluri de Alteță, Maiestate, Sfinția voastră, curtenitor și ceremonios. Improvizează la pian acorduri stranii. În seara de 7 iunie 1843, moare, după ce de la fereastră a privit luna.

Datorită firii lui ciudate și tragice, din cauza căreia a suferit mai mult decît din cauza oamenilor și a împrejurărilor, poezia lumii s-a îmbogățit cu cîteva cîntece grave, care trezesc în noi nesfîrșite adîncimi de melancolie, așa cum numai puțini poeți izbutesc s-o facă. Nu este o melancolie chinuitoare ci mai mult o deznădejde dulce, o domoală resemnare. Aceasta se observă mai ales în poeziile din perioada maturității, după ce scapă de influența lui Klopstock și a lui Schiller (a acestuia din urmă vizibilă mai ales, dar nu ca imitație slugarnică, în *Imnurile către idealurile omenirii).* O dată cu influențele, Hölderlin părăsește și rima, întrebuințînd aproape exclusiv versul alb. Clinchetul rimei este însă din belșug și avantajos înlocuit cu armonia interioară a versului și a strofei. Metrul antic, atît, bineînțeles cît se poate adapta la o limbă modernă, este întrebuințat de Hölderlin aproape mereu. Uneori versul devine complet liber ca în *Cîntec de ursită* sau în *Cînd eram copil* sau în poeziile de la începutul nebuniei, în *Amintire*, în *Jumătatea vieții*, în *Vîrstele vieții.*

Poezia lui Hölderlin este aproape cu totul lipsită de imagini, de comparații, de metafore. Chiar cînd sînt, acestea nu sînt nici prea noi, nici prea strălucite. Este o poezie de invocații și de mărturisiri. Emoția adîncă este exprimată direct, cu un accent de inimitabilă sinceritate. Taina, aici, este vigoarea și adîncimea amețitoare a tonului. Și dacă e adevărat că în primul rînd tonul face poezia, atunci nici o poezie nu e mai poetică într-adevăr decît aceea a lui Hölderlin, așa cum este ea, fără imagini, fără

rimă, dar frumoasă și gravă ca zborul unei păsări albe peste o prăpastie.

Romanul *Hyperion* este, în ceea ce are mai bun, tot poezie. Hölderlin era cu totul lipsit de darul epic. Sub masca, foarte străvezie, a unui tînăr grec de la sfîrșitul veacului al XVIII-lea, Hölderlin își descrie — mai exact : își destăinuiește — viața lui sufletească, într-o proză fără culoare dar plină de armonie. În acest roman, care este un mare poem liric în proză, sub formă de scrisori ale lui Hyperion către Bellarmin și către Diotima (adică ale lui Hölderlin către Sinclair și Susette Gontard), nu se petrece aproape nimic exterior, o intrigă propriu-zisă nu există, personajele sînt convenționale, peisajul nul, totul este vag situat, fără un fond fizic, fără o legătură plauzibilă cu realitatea. Citit de la început pînă la sfîrșit, *Hyperion* e monoton și lipsit de interes. Luat însă fragmentar și pe alese, el conține cîteva din cele mai adînci și mai frumoase mărturisiri hölderliniene.

CĂTRE PARCE

Mai daţi-mi doar o vară, puternice Zeiţe,
Şi-o toamnă, cîntecu-mi să-l pîrguiască,
Pentru ca inima mea, hrănită din belşug
Cu-acorduri dulci, să moară împăcată!

Un suflet care-n viaţă nu şi-a-mplinit dorinţa
Nici în adîncul Orcus nu-şi mai găseşte-odihnă.
Şi totuşi, dacă izbutesc cîndva
Să cînt poemul sfînt pe care-l vreau,

Atunci binevenită fii, pace-a lumii umbrelor!
Voios voi fi, chiar dacă acordurile mele
Nu vor veni cu mine-n adînc ; măcar o dată
Voi fi trăit ca zeii, şi nu voi vrea mai mult.

CÎND ERAM COPIL

Cînd eram copil,
De multe ori un zeu mă scăpa
De strigătul şi dojana oamenilor ;
Şi mă jucam domol şi bine
Cu florile crîngului,
Iar adierile cerului
Se jucau cu mine.

Şi astfel cum tu înveseleşti
Inima plantelor
Cînd ele către tine
Îşi ridică braţele plăpînde,
Tot astfel mi-ai înveselit inima,
Părinte Helios ! ca și Endimion
Am fost alintatul tău,
Preasfîntă Lună !

O, voi toţi, credincioşi
Prieteni zei !
Dac-aţi şti voi
Cît de mult v-a iubit sufletul meu !

E drept că pe atunci
Încă nu vă chemam pe nume, şi nici voi
Nu-mi dădeaţi un nume, aşa cum îşi dau între ei oamenii,
Ca şi cum s-ar cunoaşte.

Totuşi eu vă cunoşteam mai bine
Decît am cunoscut vreodată vreun om.
Pricepeam tăcerea Cerului ;
Vorbele oamenilor nu le-am priceput niciodată.

De mine-a avut grijă armonia
Crîngului plin de freamăt,
Şi-am învăţat să iubesc
Printre flori.

În braţele zeilor am crescut.

CATRE DIOTIMA

Suflet frumos ! tu trăieşti ca florile firave iarna,
În lumea îmbătrînită, închisă-n tine trăiești.
Mereu spre soare te-nalţi să te-ncălzești la lumina
Primăverii și cauți tinerețea lumii în ea.
Soarele tău, vremea frumoasă, de mult a apus
Şi-n întuneric şi frig se zbat şi se ceartă furtuni.

Vino, tu dragoste-a muzei cereşti care pe vremuri
Potoleai elementele firii, şi-alină haosul vremii !
Linişteşte lupta turbată cu-al cerului cîntec de pace,
Pentru ca tot ce în piept e vrajbă să piară din nou
Şi firea cea veche a omului să se-nalțe, calmă şi vastă,
Din fierberea timpului iar, mai limpede şi
mai voinică.
Întoarce-te iar, Frumusețe, în nevoiaşele inimi
Ale poporului şi-n temple întoarce-te iar !
Căci Diotima trăieşte ca florile firave iarna ;
Cu toate că plină de spirit, ea caută soare mereu.
Dar soarele spiritului, lumea frumoasă, de mult a apus.
Şi-n întuneric şi frig se zbat şi se ceartă furtuni.

SCURTIMEA

De ce eşti atît de scurt la vorbă ?
Nu-ţi mai place oare, ca altădată, să cînţi ?
Şi totuşi, cînd erai tînăr, pe vremea speranţei,
Cîntecul tău nu mai avea sfîrşit.

Cîntecul meu e ca norocul meu. — Vrei să te scalzi
În apusul de soare ? Dar iată că a trecut,
Şi pămîntul e rece, şi pasărea morţii zboară şuierînd
Neprielnic prin faţa ochilor tăi.

RUGĂMINTE DE IERTARE

Ființă sfîntă ! adeseori am stingherit
Dumnezeiasca-ți liniște de aur
Și multe din profundele, ascunsele dureri ale vieții
Le-ai cunoscut prin mine.

O ! uită și iartă ! Ca nourul acela
Ce trece prin fața lunii pașnice, trec
Și eu, iar tu te odihnești strălucind
În frumusețea ta, lumină dulce.

DESPĂRȚIRE

Dacă voi muri obidit fără ca sufletul meu
Să se răzbune pe cei obraznici cu dînsul,
Atunci cînd, învins de vrăjmașii geniului,
Voi fi jos în mormîntul nemernic,

Atunci să mă uiți, atunci nici chiar tu, inimă bună,
Să nu mai scapi de la pieire numele meu
Și să te rușinezi, tu care-ai fost
Bună cu mine, — dar numai atunci !

Nu simt eu oare ? Vai ție, vai ție,
Spirit păzitor ! departe de tine curînd vor cînta
Amarnic toate spiritele morții
Pe coardele inimii mele.

O ! atunci încărunţeşte, buclă a tinereţii mele îndrăzneţe,
Mai bine chiar astăzi, decît mîine.

. . . . . . aici la această pustie
Răspîntie, unde durerea
Ucigătoare mă doboară.

ASFINŢEŞTE, SOARE

Asfinţeşte, Soare ! Muritorii
Abia te-au luat în seamă şi nu te-au cunoscut,
Căci fără trudă şi paşnic
Ai răsărit peste cei plini de trudă.

Mie-mi răsari şi-mi apui prieteneşte, Lumină,
Şi ochiul meu te soarbe din belşug !
Dumnezeieşte de paşnic am învăţat să mă-nchin
De cînd Diotima mi-a vindecat mintea.

O, tu, trimisă din cer, cum te-ascultam eu pe tine,
Diotima ! Cu cîtă dragoste ochii
Mei plini de strălucire şi slavă se ridicau de la tine
Spre lumina de aur. Izvoarele

Sunau atunci mai sprintene, şi florile
Pămîntului îmi aduceau miresme,
Şi zîmbitor peste norii de-argint
Se apleca, binecuvîntîndu-mă, Cerul.

ÎN FIECARE ZI PORNESC

În fiecare zi pornesc pe alte poteci,
Cînd în verdeața pădurii, cînd la izvor,
Sub stîncă, unde înfloresc trandafirii,
Și de pe culmi privesc ; dar nicăieri

Nu te mai văd, nicăieri, luminoasă-n lumină ;
Și-n vînt se sting cuvintele mele,
Smeritele cuvinte de pe vremuri...

Departe ești, ființă fericită !
Și armonia vieții tale piere
Și n-o mai aud în mine ; și voi unde sînteți,
Vrăjite cîntece care-altădată

Îmi alinaţi inima cu liniştea zeilor ?
Ce mult e de-atunci ! Ce mult ! Tînărul, iată,
A-mbătrînit, şi chiar pămîntul, care
Odinioară îmi zîmbea, e altul.

Rămîi cu bine ! sufletu-mi spre tine
Se-ntoarce-n fiecare zi, şi ochii mei
Plîng pentru tine şi-ar vrea
Strălucitori în preajma ta să se deschidă.

Îmi alinaţi inima cu liniştea zeilor ?
Ce mult e de-atunci ! Ce mult ! Tînărul, iată,
A-mbătrînit, şi chiar pămîntul, care
Odinioară îmi zîmbea, e altul.

Rămîi cu bine ! sufletu-mi spre tine
Se-ntoarce-n fiecare zi, şi ochii mei
Plîng pentru tine şi-ar vrea
Strălucitori în preajma ta să se deschidă.

APUS DE SOARE

Unde ești ? Sufletul meu se-mbată
Cu presimțirea dragostei tale ; căci chiar acum
Am ascultat cum, plin de tonuri aurii,
Minunatul soare tînăr

Cînta pe lira cerului cîntecul lui de seară ;
Codrii și dealurile răsunau de jur împrejur ;
Dar el s-a dus departe spre popoarele
Cucernice care-l slăvesc mereu.

ACASĂ

La rîul lui domol de-acasă se-ntoarce vesel corăbierul
Din insulele-ndepărtate unde-a cules și-a adunat.
Aş vrea şi eu să vin acum acasă ;
Dar ce-am cules eu altceva decît durere ?

O, ţărmuri fericite care m-aţi crescut,
Puteţi voi stinge chinul dragostei ? Şi voi,
Păduri ale copilăriei mele,
Îmi daţi voi oare, cînd mă-ntorc, liniştea iarăşi ?

CÎNTECUL DE URSITĂ AL LUI HYPERION

Sus în lumină plutiţi
Prin line meleaguri, fericite Spirite !
Dumnezeieşti adieri
Uşor vă ating
Ca mîinile harfistei
Coardele sfinte.

Fără soartă ca pruncul
În somn răsuflă zeii ;
Blînd ocrotit
În mugur molcom
Etern înfloreşte
Spiritul lor,
Şi ochii lor fericiţi
Lucesc în domoală
Lumină eternă.

Nouă însă ni-i dat
Să nu ne-odihnim nicăieri.
Trudiții oameni
Se usucă și cad
Orbește, din clipă
În clipă, asemeni
Cu apa din stîncă
În stîncă zvîrlită
La întîmplare, mereu și mereu.

SPIRITUL TIMPULUI

Prea mult ai stat deasupra frunţii mele
În norul întunecat, o Zeu al Timpului !
Urgie şi spaimă e-n jurul meu, şi totul
Se clatină și se dărîmă, oriîncotro privesc.

De multe ori mă uit ca un copil în pămînt
Și fug în peșteri ca să scap de tine
Și-aş vrea, nebun ce sînt, să aflu un loc
În care tu să nu mai fii, tu care cutremuri totul !

Părinte, lasă-mă-n sfîrşit, cu ochii
Deschiși să te întîmpin ! N-ai deşteptat tu oare,
Tu cel dintîi, cu raza ta spiritul meu ?
Şi nu m-ai chemat tu oare la viaţă, tată ?

Din viță tînără răsare o vlagă nouă pentru noi.
De multe ori, în limpede văzduh,
Pe muritori, cînd rătăcesc prin crînguri,
Îi întîlnește-un zeu, însenínîndu-i.

Tu, preaputernic, trezești în tineri un suflet mai pur
Și pe bătrîni îi înveți meșteșuguri subtile ; și numai
Cel rău mai rău se face, ca să piară
Atunci cînd tu, Zguduitorule, îl prinzi.

VISARE ÎN AMURG

Plugarul se-odihneşte la umbră-n faţa casei ;
Din vatra celui cumpătat se-naltă fumul.
Bucuros de oaspeţi, întîmpină pe călător,
În satul paşnic, clopotul serii.

Acum corăbierii se-ntorc şi ei în port.
Departe-n tîrguri zgomotul pripit al vieţii
Se stinge vesel. Sub umbrar
Prietenilor le zîmbeşte masa.

Iar eu încotro ? Oamenii trăiesc
Din simbrie şi muncă ; şi totul e cînd mîhnit, cînd vesel,
În trudă şi-n odihnă ; de ce oare numai mie niciodată
Nu-mi adoarme ghimpele din piept ?

Pe cerul serii o primăvară-nmugurește,
Și trandafirii înfloresc puzderii,
Și calmă pare lumea de aur. Nouri de purpură,
Luați-mă cu voi ! să se destrame

În aer și-n lumină iubirea și durerea-mi !
— Dar, speriată parcă de ruga mea nebună,
Vraja se stinge. S-a-noptat, și singur
Sînt iar sub cer ca-ntotdeauna.

Acum, somn molcom, vino ! Inima vrea prea multe.
Totuși, cîndva, te vei stinge și tu, tinerețe,
Tu, visătoareo și neliniștito !
Senină, blîndă fi-va, pe urmă, bătrînețea.

CĂTRE SPERANȚA

O, luminoasă Speranță, neobosită și bună !
Tu care nu disprețuiești casa omului mîhnit
Și bucuroasă să slujești, milostivo, veghezi
Între muritori și puterile cerului ;

Unde ești ? puțin am trăit, și iată,
De pe-acum suflă rece amurgul meu. Și sînt
Asemeni umbrelor ; și fără cîntec
Mi-adoarme inima înfiorată-n piept.

Pe pajiști verzi, unde izvorul proaspăt
Vine spumos din munți și blînda
Brîndușă-mi înflorește-n zi de toamnă,
Acolo, luminoaso, eu te caut,

Sau atunci cînd în miez de noapte
Viața cea nevăzută crește-n crîng
Și cînd deasupra-mi veșnic voioasele
Flori, stelele proaspete, strălucesc.

O, fiică a Cerului, răsari din grădinile
Tatălui tău, și dacă nu poți să vii
Ca spirit al pămîntului, atunci sperie
Inima mea cu fericiri nemuritoare.

VECHIMEA VIEŢII

Voi tîrguri ale Eufratului !
Voi străzi ale Palmyrei !
Păduri de stîlpi pe şesul pustiei,
Ce sînteţi voi ?
Fiindcă aţi trecut peste hotarul
Fiinţelor care respiră,
Fumul şi focul zeilor
Au spulberat coroanele voastre ;
Eu stau însă acum sub nouri (care
Au fiecare propria lor odihnă), printre
Stejarii bine-orînduiţi, în preajma
Poienii cu cerbi, şi străine
Şi moarte îmi apar acuma
Spiritele celor duşi demult.

JUMĂTATEA VIEŢII

Cu galbene flori şi plin
De roze sălbatice, ţărmul
S-apleacă peste lac.
Voi, lebede pline de vrajă
Şi bete de săruturi,
Vă scufundaţi capul
În apa sfînt-cumpătată.

Vai mie, de unde voi lua eu, atunci cînd
Va fi iarnă, florile ? Şi de unde
Lumina soarelui
Şi umbrele pămîntului ?
Zidurile stau
Mute şi reci ; în vînt
Foşnesc drapelele.

NOVALIS
(FRIEDRICH VON HARDENBERG)

(1772 — 1801)

Născut la 2 mai 1772 în Wiederstedt, orășel din ținutul Hanovrei, Friedrich von Hardenberg este vlăstarul unei vechi familii nobile, cu rădăcini în adîncul evului mediu. Chiar numele de Novalis, cu care mai tîrziu își semnează opera literară, este un vechi nume latin, din evul mediu, al seniorilor de Hardenberg. Nume, dealtfel, foarte potrivit (novale = pămînt nou, desțelenit de curînd) pentru imensele zări poetice, morale, filozofice, pe care această operă avea să le deschidă. După o copilărie și o adolescență destul de monotonă din cauza tatălui său, puritan posomorît și sever, Novalis intră în 1790 la Universitatea din Jena ca să studieze dreptul și filozofia, cel dintîi din îndemnul tatălui și din motive practice, cea de a doua din vocație. Ca aproape toți tinerii generației sale, Novalis admiră cu pasiune pe Schiller și este entuziasmat de începuturile Revoluției Franceze. Amîndouă aceste admirații, însă, el le leapădă repede. La Jena, Novalis face cunoștință cu Friedrich Schlegel, teoreticianul de mai tîrziu al romantismului, de care avea să-l lege o trainică prietenie. După ce își sfîrșește studiile la Leipzig și Wittenberg, Novalis intră în administrație unde, ca funcționar model, stă pînă la moarte.

Viața lui exterioară n-ar mai oferi de acum înainte (cum n-a oferit nici pînă acum, dealtfel) nici o întîmplare de remarcat, dacă n-ar fi iubirea lui ciudată pentru Sophie von Kühn. Aceasta, născută în 1782, are numai treisprezece ani, în momentul cînd Novalis o cunoaște la Grüningen, în casa părinților ei, moșieri veseli și de treabă. Era, după mărturisirea contemporanilor, o fată ca multe altele, mai împlinită la trup decît îi era vîrsta, cu un suflet foarte obișnuit, cu o inteligență banală. Frumoasă, cu ochi mari, adînci, strălucitori. Față de această copilă, cu care în curînd se logodește, Novalis simte o dragoste copleșitoare, totală, mistuitoare, care îi năpădește toate gîndurile, robindu-l cu desăvîrșire. Viața lui sufletească nu mai există decît prin Sophie. Și totuși, pagini din jurnalul lui dovedesc că el poate în același timp s-o observe cu ochi critic și rece. Avem chiar cîteodată impresia că Novalis își impune această stranie iubire față de un copil ca un fel de dovadă că visul este mai puternic decît realitatea și că imaginea ideală a iubitei copleșește pe cea reală. Toate acestea pot părea destul de subtile și de complicate. Pentru firea mistică, bolnăvicioasă și îndrăgostită de boală, a lui Novalis, o asemenea motivare a iubirii lui era foarte firească. Totuși, e foarte probabil că cu timpul, dragostea aceasta s-ar fi destrămat (pasaje din scrisorile lui îngăduie această presupunere), dacă n-ar fi intervenit o întîmplare hotărîtoare pentru Novalis : boala Sophiei. Boala este o veche cunoștință a lui Novalis. Mama lui este o fire bolnăvicioasă. El însuși în copilărie a fost mereu bolnav, o dată chiar greu bolnav, aproape de moarte. Fratele său mai mic Erasmus e bolnav de-o boală de piept : aceeași care îl va lovi și pe Friedrich în curînd. Boala e elementul familiar al lui Novalis. Sophie, îmbolnăvindu-se (un „ulcer intern", după cum raportează contemporanii, fără precizări), în Novalis dragostea de ea se aprinde și mai tare. Moartea ei (în 1797, la cincisprezece ani, după un an de zăcere) îl va scufunda definitiv în vis și în

extaz mistic. Și totodată îi va stimula talentul. Acum iau naștere *Imnuri către Noapte*, *Discipolii din Sais*, *Heinrich von Ofterdingen*. Tot acum, Novalis compune *Fragmentele* lui, maxime și observații din toate domeniile gîndirii, unele ciudate, altele profunde, întotdeauna interesante. Durerea pricinuită de moartea Sophiei nu pare totuși să fi fost nevindecabilă, fiindcă, în iarna anului 1798, el se logodește cu Julie von Charpentier. Nu ajunge însă să se căsătorească cu ea. La 25 martie 1801, Novalis, bolnav încă din primăvara anului trcut, moare de ftizie, înainte de-a împlini douăzeci și nouă de ani.

Un portret ni-l arată cu o figură îngeresc de frumoasă, cu părul lung în bucle peste umeri, cu ochi mari și priviri de copil puțin întristat, cu buze pline și frunte vastă și lină. Ființa lui morală corespundea întru totul ființei lui fizice. Toți contemporanii vorbesc cu admirație și dragoste de firea lui genială și copilărească, de vraja pe care o răspîndea prezența lui. Apariția lui în poezia nu numai germană ci chiar a lumii întregi este un fapt de mare însemnătate. Este aceasta nu atît prin ceea ce reprezintă prin ea însăși ca valoare de artă poetică cît prin puterea ei de a stîrni în sufletul nostru îndemnuri spre vis și spre contemplația lumii dinăuntru. Lectura anumitor pagini de meditație din el este o cheie cu care deschidem propria noastră lume interioară, propriul nostru vis. În ce privește creația literară, aceasta este, la Novalis, destul de restrînsă. Asta se vede bine în *Heinrich von Ofterdingen*, replică poetică și idealistă la „prozaicul" și „materialistul" *Wilhelm Meister* al lui Goethe. Tînărul Heinrich pornește din Eisenach la Augsburg, împreună cu mama lui și cu niște negustori, ca să-și viziteze bunicul. În călătoria lui el întîlnește tot felul de oameni, un pustnic, o orientală captivă, niște cavaleri întorși din cruciadă, un bătrîn miner și alte cîteva personaje. Nici unul nu este caracterizat. Simți că toți sînt niște fantome convenționale, cu ajutorul cărora poetul stă de vorbă cu el însuși, căci bineînțeles

Heinrich nu e decît Novalis. Tot romanul este făcut din conversaţii, din istorisiri de visuri (cîteva splendide, cum este acela vestit, al florii albastre simbolizînd dorul de ideal) şi din basme. Evul mediu şi vremea minnesingerilor sînt indicate cu aluzii dar nu sînt evocate de loc ; ca şi Grecia lui Hyperion al lui Hölderlin, ele formează un fond vag schiţat pe care se proiectează visurile şi basmele. Cu un basm plin de frumuseţi dar şi de alegorii aride, se sfîrşeşte prima parte a romanului. E basmul pe care îl spune bătrînul poet, minnesinger, Klingsohr, tatăl Matildei, floarea albastră încarnată. Romanul trebuia să continue. Heinrich avea s-o piardă pe Matilda (ca Novalis pe Sophia) dar avea s-o regăsească reîncarnată în alte chipuri de femei (aşa cum, în Julie, Novalis credea într-adevăr că s-a întrupat din nou Sophia).

Noaptea formează climatul spiritual al lui Novalis, patria sufletului său, spre care tînjeşte mereu. Este nedrept să consideri această dragoste de noapte drept obscurantism. Novalis se scufunda în noapte nu pentru a se ascunde în adîncul ei ci pentru a găsi o lumină nouă, o lumină spirituală, un duh de lumină, în locul sterpei şi brutalei lumini fizice. Acesta este înţelesul adevărat al *Imnurilor către Noapte.* Novalis nădăjduieşte totul de la o cît mai adîncă scufundare în propriul nostru eu : „Închipuirea aşază lumea viitoare sau în înălţime sau în adîncuri sau în metempsihoză. Visăm călătorii prin univers : nu-i oare universul în noi ? Adîncimile spiritului nostru nu le cunoaştem. Drumul cel tainic duce înăuntru. În noi sau nicăieri este veşnicia cu lumile ei, trecutul şi viitorul." Novalis atribuie închipuirii o putere constructivă absolută : prin credinţă şi închipuire, eul poate transforma lumea după placul lui. Totul este să crezi şi să imaginezi cu putere : „Visul ne arată în chip ciudat uşurinţa cu care sufletul nostru pătrunde în orice obiect şi se transformă imediat în orice obiect". Această filozofie, pe care Novalis o numeşte idealism magic, este prin excelenţă poetică : „Poezia este realitatea absolută. Acesta este miezul filozofiei mele".

ASTRALIS

Cîndva în zori de vară am fost tînăr.
Atunci simţit-am pulsul vieţii mele
Întîia oară — şi pe cînd iubirea
Se mistuia-n plăceri tot mai adînci,
Mă deşteptam treptat, iar năzuinţa
Spre-o mai lăuntrică şi mai întreagă
Pătrundere sporea din clipă-n clipă.
Plăcerea-i vlaga existenţei mele.
Eu sînt focarul, sînt izvorul sfînt
Din care orice dor vijelios
Porneşte şi spre care orice dor,
Răsfrînt în forme noi, se-ntoarce paşnic.
Voi nu mă ştiţi dar m-aţi văzut crescînd.
N-aţi fost de faţă cînd, lunatic încă,
M-am întîlnit pe mine-ntîia oară
În seara-aceea veselă ? N-aţi tresărit
Atunci şi voi înfioraţi de vrajă ?
Stăteam ascuns adînc în dulci corole.

Eram mireasmă ; floarea se-nclina
În zori de aur. Un şuvoi lăuntric
Eram, o luptă blîndă ; şi totul străbătea
Prin mine şi deasupră-mi 'nălţîndu-mă domol.
Atunci atinse primul fir de polen stigmatul.
Vă amintiţi sărutul dat după strînsul mesei.
M-am revărsat din nou în mine însumi...
Un fulger... şi puteam acum prea bine
Să zbor, să-nclin corola şi firele ei fine,
Şi-n timp ce singur mă-ncepeam pe mine,
Gîndurile repezi care se urzeau
În terestre simţuri se cristalizau.
Orb eram încă, totuşi limpezi stele
Umpleau vrăjita zare-a firii mele.
Mă culegeam din mare depărtare,
Ecou din vremi şi vechi şi viitoare.
Din chin, iubire, presimţiri ţîşnit,
Sufletul meu numai un zbor era.
Cînd focul voluptăţii în mine-a izbucnit,
Am fost cuprins de-o întristare grea.
M-am ridicat spre cer, din nou născut.
Destinul pămîntesc se-nfăptuise
În clipa cînd schimbarea la faţă se-mplinise,
Iar vremea care dreptu-şi irosise
Cerea-napoi ce dase cu-mprumut.

Acum o lume nouă începe să apară
Lăsînd în umbră chiar lumina cea mai clară.
Din mucede dărîmături s-arată,
Lucind un viitor prea minunat,
Şi tot ce-a fost obişnuit odată
Apare-acuma tainic şi ciudat.

Împărăţia dragostei se-ntoarce ;
Din nou acum povestea firu-şi toarce.
Începe jocul cel străvechi al Firii ;
Şi totul este-n vorbe puternice rostit ;
Şi astfel sufletul cel mare-al lumii
Se-ntinde pretutindeni şi creşte nesfîrşit.
Trebuie ca totul să se-nlănţuiască
Şi unul prin altul să se împlinească.
Fiecare-n ceilalţi se înfăţişează
Şi într-o pornire lacomă de-abis
Sufletu-n adîncuri şi-l înviorează,
Către mii de gînduri proaspete deschis.
Visul se face lume, lumea se face vis,
Ceea ce crezi să se-mplinească-ndată
Din depărtare vezi cum se arată.
Închipuirea slobodă să fie !
Urzind în tihnă pînza ei uşoară,
S-ascundă multe, multe să le-nvie
Şi-apoi în aburi magici să dispară !
Mîhnire, voluptate, moarte, viaţă,
Aici în chip adînc s-au împăcat.
Alesul unei mari iubiri învaţă
De rana-i să rămînă mereu nevindecat.
De pe lumina ochiului lăuntric
Vălul dureros se va spulbera,
Şi sufletul va fi pustiu şi singur
Din lumea tulbure cînd va zbura.
În lacrămi trupul se revarsă
Şi lumea e o groapă mare-acum
În care inima de doruri arsă
Se surpă prefăcută-n scrum.

IMN CĂTRE NOAPTE I

Ce ființă vie înzestrată cu simțuri
Nu iubește mai mult
Decît orice alte înfățișări minunate
Ale spațiului din jurul ei
Lumina care-nveselește toate
Cu culorile, răsfrîngerile și valurile ei,
Cu blînda-i răspîndire pretutindeni
Sub chipul zilei înviorătoare ?
Ca pe-un suflet adînc al vieții
Uriașa lume a stelelor neostenite
O soarbe lunecînd zglobie
Pe valurile ei albastre ;
O soarbe sclipitoarea piatră
Veșnic nemișcată,
Planta care simte și răsuflă
Și animalul sălbatic
Înfocat și multiform ;
O sorb nourii și vînturile ;
Și, înaintea tuturora,
O soarbe falnicul străin

Cu ochi isteţi,
Mers legănat
Şi buze delicate şi sonore.
Ca o regină a firii pămînteşti
Lumina-ndeamnă orice forţă
Spre nenumărate prefaceri,
Leagă şi dezleagă
Nenumărate legături,
Îşi pune pecetea ei cerească
Pe orice fiinţă pămîntească.
Prezenţa ei e singură de-ajuns
Să scoată la iveală
Minunăţia regnurilor lumii.

Eu mă întorn
Spre sfînta, nerostita,
Tainica Noapte.
Lumea zace departe
Ca scufundată într-un hău adînc.
Ce singur şi pustiu e locul ei!
O durere adîncă
În coardele pieptului vibrează.
În picături de rouă vreau să mă împrăştii
Şi cu cenuşa vreau să mă amestec.
Zări ale amintirii,
Doruri ale tinereţii,
Visuri din copilărie,
Scurte bucurii
Şi zadarnice speranţe
Ale întregii vieţi lungi,
Toate s-apropie în cenuşii veşminte
Ca negurile serii
După apusul soarelui.

Pe alte meleaguri
Și-a întins lumina
Corturile sale vesele.
Nu se mai întoarce oare niciodată
În grădinile și-n casa ei
Și spre copiii ei care-o așteaptă
Cu credința nevinovăției ?
Ce se strecoară oare dintr-o dată
Cu-atîtea presimțiri în inimă
Și-nghite duhul molcom al mîhnirii ?
Ne iubești și tu, întunecată Noapte ?
Ce-ascunzi tu sub mantia ta ?
Este ceva nevăzut și puternic
Care-mi dezmiardă sufletul.
Un bálsam minunat
Picură din mîna ta,
Din mănunchiul de maci.
Tu urnești aripile grele ale sufletului.
Ne simțim cutremurați,
Cuprinși de-o nerostită-ntunecare.
Văd un chip speriat și vesel
Care s-apleacă blînd spre mine.
Și printre bucle se arată
Dulcea tinerețe-a mamei.
Cît de săracă și copilărească
Mi se pare-acum lumina !
Ca să vestești atotputernicia ta,
E dispariția luminii !
Așadar, numai fiindcă noaptea
Îți înstrăinează slujitorii,
Ai semănat tu în adîncimile spațiului
Sferele luminoase,

Ca să vestești atotputernicia ta,
Întoarcerea ta,
În timpul cît tu ești departe.
Mai cerești decît stelele
Ni se par ochii fără margini
Pe care noaptea i-a deschis în noi.
Ei văd mai departe
Decît nenumăratele palide oștiri de aștri.
Fără să aibă nevoie de lumină
Ei străpung adîncurile unui suflet care iubește,
Străpung tot ceea ce cu nespusă voluptate
Umple un înalt văzduh.
Slavă reginii lumii,
Înaltei vestitoare a sfintelor tărîmuri,
Păstrătoarei fericitelor iubiri !
Ea mi te trimite,
Iubită dulce, soare drag al nopții !
Mă deștept acum,
Fiindcă eu sînt ceea ce e-al tău și ceea ce e-al meu :
Tu ai făcut din noapte viața mea întreagă ;
Mă simt prin tine om.
Topește trupul meu în flacără de suflet
Astfel încît, aerian,
Cu tine tot mai mult să mă amestec
Și noaptea nunții să dureze veșnic.

IMN CĂTRE NOAPTE II

Mereu se va întoarce dimineaţa ?
Puterea pămîntească nu se mai isprăveşte ?
De ce o ticăloasă frămîntare
Frînge mereu cerescu-avînt al nopții ?
Niciodată oare nu va arde veșnic
Ascunsa jertfă a iubirii ?
Măsurat a fost timpul
Luminii și-al vegherii.
Dar fără timp e stăpînirea nopții
Şi veşnică durata somnului.
O, somnule sfînt !
Nu ferici prea rar
Pe binecuvîntaţii nopţii
În zilnica obidă pămîntească !
Numai nebunii nu vor să te ştie
Şi nu cunosc alt somn
Decît doar umbra
Pe care tu din milă o-mprăștii peste noi
În amurgirea
Nopţii adevărate.

Ei nu te simt
În zeama aurie a strugurilor,
În al migdalului
Ulei miraculos
Şi în negrul suc al macului.
Ei nu ştiu
Că tu eşti acela
Care învălui sînul
Fecioarei plăpînde
Şi-l faci deopotrivă cu cerul.
Ei nu bănuiesc
Că din poveşti străvechi,
Deschizător de cer, tu ne întîmpini
Şi porţi cu tine cheia
Lăcaşurilor celor morţi,
Taciturnule sol
Al unor taine fără margini !

IMN CĂTRE NOAPTE III

Odată, cînd plîngeam cu-amare lacrămi
Şi deznădejdea mea se destrăma-n durere
Şi stam singur la mormîntul uscat
Care-ascundea în strîmta
Şi-ntunecoasa-i încăpere
Fiinţa vieţii mele-ntregi,
— Singur cum nimeni n-a fost singur vreodată,
Cutremurat de-o spaimă nespusă,
Fără vlagă, rămas doar numai
Ca un cuget al nenorocirii :
În timp ce mă uitam împrejur după un ajutor
Şi nu puteam nici înainte să merg, nici înapoi,
Şi m-agăţam cu nesfîrşite doruri
De viaţa stinsă şi fugară ;
— Atunci din depărtate zări albastre,
Din culmile trecutei mele fericiri
Sositu-mi-a o rază de amurg,
Şi dintr-o dată s-au rupt lanţurile luminii.
Splendoarea pămîntească s-a năruit departe
Şi-odată cu ea şi mîhnirea mea ;

Melancolia mea s-a revărsat
Într-o lume nouă şi nepătrunsă.
Tu, vrajă a nopţii, somn al cerului,
Te-ai răspîndit asupra mea.
Locul pe care stam s-a ridicat uşor ;
Deasupra lui plutea
Spiritul meu dezrobit, nou-născut.
Mormîntul într-un nour de praf s-a prefăcut
Şi am zărit prin nour
Chipul transfigurat al dragostei mele.
În ochii ei se oglindea veşnicia.
I-am cuprins mîna
Şi lacrămile noastre-alcătuiră
O sclipitoare şi nesfărîmată
Legătură între noi.
Mii de ani piereau
Ca nişte vijelii în depărtare.
La gîndul ei am plîns
De bucuria vieţii celei noi.
— A fost cel dintîi şi singurul vis
Şi-abia de-atunci simt eu credinţă
Eternă şi nestrămutată
În cerul nopţii
Şi în lumina lui, dragostea mea.

EDUARD MÖRIKE

(1804—1875)

Eduard Mörike s-a născut la 8 septembrie 1804 în Ludwigsburg, unde tatăl lui era medic. Orfan de tată la treisprezece ani, este crescut de un unchi în Stuttgart. Urmează seminarul în Urach, apoi studiază teologia la Tübingen. Iubește o fată, Maria Meyer, chelneriță în Ludwigsburg, frumoasă, cu o educație deasupra meseriei ei. O ființă ciudată, misterioasă. Un birtaș din Ludwigsburg a găsit-o într-o dimineață în nesimțire pe o movilă de pietre la porțile orașului. Cercetările biografilor lui Mörike au stabilit mai tîrziu că, născută din tată necunoscut, în Schaffhausen în Elveția, ea a avut din copilărie o existență aventuroasă. La cincisprezece ani, însoțește pe vestita iluminată pietistă d-na de Krüdener în călătoria acesteia prin Europa. Închisă apoi într-o casă de corecție din Schaffhausen, evadează de-acolo și ajunge în orășelul lui Mörike. Iluminată ea însăși, Maria este o apariție stranie, menită să atragă un suflet mistic ca al lui Mörike. Legătura acestuia cu ea — se pare că numai spirituală — nu durează prea mult. Cuprinsă iar de gustul vagabondajului, Maria pleacă. Cînd peste cîtva timp vine în Tübingen și este iar găsită în nesimțire la marginea

orașului, Mörike, deși bolnav de exaltare și de emoție la vestea că ea a sosit, nu mai reia relațiile cu ea. Maria, potolită mai tîrziu și căsătorită cu un tîmplar, sfîrșește ca onorabilă modistă în Schaffhausen.

Aceeași existență burgheză și calmă va avea acum și Mörike. Dragostea lui exaltată și mistică de la douăzeci de ani nu se va repeta. Maria însă va trăi în romanul *Pictorul Nolten* sub numele de Elisabeth, fata frumoasă și stranie, fiică a unui pictor și a unei țigănci, și amintirea ei va însufleți mănunchiul de poezii ale lui Mörike adunate sub titlul de *Peregrina.*

După ce îndeplinește cîtva timp funcția de pastor, Mörike, în 1843, părăsește cariera eclesiastică. Firea lui timidă și închisă, de-o religiozitate adîncă și discretă, nu se potrivea cu vestirea la zile și ceasuri fixe a cuvîntului dumnezeiesc și cu publicitatea solemnă a amvonului. Alături de nedespărțita lui soră Klärchen, mai tîrziu între aceasta și soția lui, Mörike va petrece ca profesor la Stuttgart, apoi în mici tîrguri provinciale, o viață foarte modestă și lipsită de emoții, tulburată doar către sfîrșit de neînțelegerea dintre soție și soră, care îl face, la vîrsta de șaizeci și nouă de ani, să se separe de cea dintîi. Moare la 4 iunie 1875, după ce, pe patul de moarte, se împacă cu soția lui.

Afară de poeziile, a căror primă ediție e din 1838, și de *Pictorul Nolten* (1832), Mörike a publicat cîteva povestiri, printre care *Mozart în drum spre Praga* (1856), evocare a vieții din Austria de la sfîrșitul veacului al XVIII-lea, plină de farmec ca un album de stampe vechi.

Multe din versurile lui Mörike se pot clasa în rubrica poeziilor ocazionale. Iar dintre celelalte, cam o sută la număr, nu toate au valoare deosebită. Se pot însă alege vreo douăzeci și cinci dintre ele care dau un sunet foarte curat, limpede și adînc, ca un izvor în munți la mari înălțimi. Un sunet inimitabil. Care este secretul acestei poezii ? Cînd o citești îți

dă impresia că este rezultatul unei adînci nevoi de exprimare, că este mereu trăită, niciodată făcută. E ceea ce s-ar putea numi spontaneitate, dacă acest cuvînt n-ar fi atît de uzat din pricina greşitei lui întrebuinţări. Nici unui poet nu i s-ar putea potrivi mai bine decît lui Mörike versurile lui Goethe :

Ich singe, wie der Vogel singt,
Der in den Zweigen wohnet...

(Eu cînt cum cîntă pasărea
Care locuieşte-n ramuri...)

Orice poezie cuprinde o parte de joc în vederea unui efect plăcut, un minimum de premeditare, ceea ce este natural, odată ce ea e destinată să fie comunicată şi altora. Mörike nu cunoaşte această pregătire pentru un public. Cînta într-adevăr ca pasărea, parcă numai pentru el, aşa cum respira, îndeplinind cu graţie o funcţiune firească şi necesară vieţii lui. Se petrece ceva analog, desigur, cu poezia populară. Dar să nu se insiste prea mult, cum se face, asupra înrudirii dintre cele două poezii. Lipsită cu totul de artificialitate, poezia lui Mörike nu este lipsită de subtilitate şi de rafinament. Sufletul pe care ea îl destăinuie este un suflet agitat de întrebări, de nelinişti, de exaltări şi de adînciri, necunoscute poetului popular.

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ DE IARNĂ ÎNAINTE DE RĂSĂRITUL SOARELUI

O, timp uşor ca puful al sumbrei dimineți !
Ce lume nouă desfăşori în mine ?
De ce deodată mă aprind în tine
De dulcea voluptate a-ntregii mele vieți ?

Mi-i sufletul acuma asemeni c-un cristal
Prin care nici o falsă lumină nu străbate ;
Şi cugetu-şi adoarme nepotolitul val
Şi se deschide-n fața forțelor fermecate
Pe care pentru mine le cheam-un magic duh
Din hăurile-albastrului văzduh.

Cu limpezi ochi, parcă visez mereu,
Şi îi închid, ca visul să nu zboare.
În țara zînelor ajuns-am oare ?
Cine-a chemat la poarta sufletului meu
Atîtea gînduri şi imagini care

În inimă plutesc strălucitoare
Ca pești de aur într-un heleșteu ?
În mine-un fluier de păstor adie
Ca lîngă ieslea nopții în veci miraculoase,
Și-aud culegători cîntînd în vie...
Cine-a adus atîta bucurie
Între pereții tristei mele case ?

Ce vlagă fericită simt în mine
Cînd gîndul limpede în zări s-avîntă !
Hrănit cu miezul proaspăt al zilei care vine
Sînt gata pentru orice înfăptuire sfîntă.
Cît ține cerul sufletul meu zboară.
În mine geniul chiue. Dar iată :
De ce privirea-i umedă deodată ?
Vreo stinsă fericire mă-nduioșează iară ?
E una care-acuma vrea-n suflet să străbată ?
— O, duh al meu, pornește și nu te mai opri :
A fost numai o clipă și totul va pieri.

Privește cum perdeaua în zări s-a ridicat.
Acum ziua visează că noaptea a plecat ;
Buzele-i roșii se deschid ușor,
Răsuflă blînd și ochii ei scîntee,
Și dintr-o dată ziua, ca o zee,
În salturi își începe împărătescu-i zbor.

ÎN ZORI

Somnul să-mi răcorească pleoapa nu mai vrea.
Şi, iată, la fereastra mea,
Lumina zorilor luceşte.
Dar tulburatul gînd al meu,
Cuprins de îndoieli mereu,
Năluci nocturne născoceşte.

O, suflete, nu te lăsa-mpînzit,
De duhul spaimei şi-al tristeţii !
Fii vesel ! iată, s-au trezit
Clopotele dimineţii.

EA ESTE !

Primăvara desfăşoară
Vălul ei albastru-n vînt.
Dulci miresme pe pămînt
Pline de-amintire zboară.
Toporaşii toţi visează
Că vor înflori curînd.
Auzi departe-o harfă cum vibrează !
Tu eşti, primăvară !
Pe tine te aud cîntînd !

PRIMĂVARĂ

Visez pe dealul plin de primăvară :
Norii sînt aripile mele,
O pasăre-n fața mea zboară.
O, spune-mi, unică iubire-aleasă,
Unde-ai rămas, să vin la tine iară !
Dar tu și vînturile n-aveți casă.

Sufletu-i ca floarea-soarelui deschis,
De dor înclinîndu-se,
Legănîndu-se
În nădejde și vis.
Primăvară, care-i gîndul tău ?
Cînd oare mă voi liniști și eu ?

Privesc cum zboară norii și cum aleargă rîul ;
Adînc pătrunde auriul
Sărut al soarelui în trupul meu.

Ochii grei de vrajă multă
Gata sînt să se închidă ;
Doar urechea mai ascultă
Cum zumzăie albinele mereu.

În minte gînduri multe se-mpletesc ;
Doresc şi nu ştiu singur ce doresc :
E bucurie dar e şi mîhnire.
O, spune inimă, ce amintire
Ţeşi tu acum în umbra aurie
A ramurilor înverzite ?
— Vechi zile care nu pot fi rostite.

UNEI HARFE EOLIENE

> Tu semper urges flebilibus modis
> Mysten ademptum, nec tibi Vespero
> Surgente decedunt amores,
> Nec rapidum fugiente solem.
>
> HORAȚIU *

Rezemată de zidul cu iederă
Al acestei vechi terase,
Tu, tainică liră
A unei muze născute din aer,
Începe,
Începe din nou
Plîngerea ta melodioasă !

Voi, vînturi, veniți de departe,
De la mormîntul înverzit proaspăt
Al copilului care
Îmi era atît de drag.
Și-n drum alunecînd peste flori de primăvară,
Îmbuibate de parfumuri,

* Tu plîngi mereu în jalnice cadențe după Mystes care a murit și dragostea ta nu se stinge nici cînd luceafărul de seară se înalță, nici cînd el fuge de soarele năvalnic.

Ce dulce-mi apăsaţi inima
Şi murmuraţi printre strune,
Atrase de-o mîhnire-armonioasă,
Crescînd cu-avîntul dorurilor mele,
Şi murind iarăşi.
— Deodată însă,
Cînd vîntul se izbeşte mai puternic,
Un strigăt armonios al harfei
Repetă, speriindu-mă dulce,
Neaşteptatul tremur al sufletului meu ;
Şi iată — un trandafir scuturat îşi împrăştie
Toate petalele la picioarele mele.

CÎNTEC ÎN DOI, NOAPTEA

EA

Ce dulce vîntul nopții alunecă pe luncă
Și-apoi, prin crîngul tînăr, cu freamăt se aruncă !
Acuma glasul zilei obraznice-a pierit
Și-auzi cum toată vlaga pămîntului s-adună
Și murmură nelămurit
Pe încordata vînturilor strună.

EL

Ascult ciudate glasuri care vin
Voluptuos alunecînd pe vînt,
Și de-o sfielnică lumină plin,
Cerul coboară parcă spre pămînt.

EA

Văzduhul ca o pînză se umflă și tresare,
Mai luminos acum și mai ușor ;

Şi sunete domoale plutesc în depărtare :
Sînt zîne ce-n albastrul foişor
În armonia sferelor se prind
Sîrguitoare învîrtind
Fusuri de-argint în degetele lor.

EL

Vrăjită noapte, tu păşeşti agale
Pe catifeaua neagră ce ziua înverzeşte,
Şi ritmul unei melodii domoale
Piciorul leneş ţi-l călăuzeşte ;
Te uiţi pe tine singură în tine
Şi nu mai ştii de clipa care vine —
Visezi, şi duhul firii întregi visează-n tine !

GÎNDEȘTE-TE, SUFLETE

Un brad înverzește
Undeva prin pădure,
Un trandafir cine știe
Prin ce grădină înflorește.
De pe-acum sînt aleși
— Gîndește-te, suflete ! —
Pe mormîntu-ți să fie
Sădiți și să crească.

Doi căluți negri pasc
Într-o poiană ;
Se-ntorc în tîrg acasă
În sprinten trap.
La pas cîndva vor merge
Cu trupul tău,
Poate chiar, poate chiar înainte
De-a se desprinde din
Copita lor potcoava
Pe care-o văd sclipind.

EDGAR ALLAN POE

(1809—1849)

Edgar Allan Poe s-a născut la Boston, în Statele Unite, la 19 ianuarie 1809. Tatăl lui descindea dintr-o familie aristocratică de origine irlandeză și, fapt de mare scandal pe vremea aceea, în loc să urmeze dreptul și să ajungă avocat, așa cum ar fi vrut familia, se făcuse actor și se însurase cu o actriță. Părinții lui Poe mor cînd el are doi ani. John Allan, un bogat negustor de tabac din Richmond, îl ia la dînsul, fără însă să-l adopteze, și se îngrijește de educația lui. După cîțiva ani petrecuți într-un colegiu din Anglia, Poe se întoarce în 1821 în Statele Unite. Aici își continuă studiile la un colegiu din Richmond, apoi la Universitatea statului Virginia, unde nu rămîne decît un semestru. Firea lui nu se potrivea cu disciplina nici unei școli. Publică în 1827 un volumaș de poezii *Tamerlane and other Poems (Tamerlan și alte poeme)*. Se înrolează în oștire și după doi ani, în 1830, intră într-o școală militară din care, în anul următor, este eliminat. Toate aceste semne de viață dezordonată nu erau, bineînțeles, pe placul lui John Allan. Acesta, după moartea soției lui, se căsătorește a doua oară și are copii. Încă un motiv, pe lîngă altele, ca să se îndepărteze de copilul său de suflet. După ce Edgar

este eliminat din școala militară, John Allan nu vrea să-l mai vadă și cînd, peste cîțiva ani, moare, nu-i lasă nimic prin testament. Între 1831 și 1833 este o lacună în viața lui Poe, lacună pe care biografii n-au ajuns încă s-o umple în întregime. Lacuna se întinde pînă cînd Poe, în 1833, capătă la un concurs instituit de o revistă premiul întîi pentru povestirea *MS. Found in a Bottle (Manuscris găsit într-o butelie)*. De aici înainte Poe scrie și publică fără întrerupere. E redactorul cîtorva reviste, rînd pe rînd la Richmond, la Baltimore, la New York. Pe lîngă povestiri el scrie foiletoane critice. Multe din acestea au fost publicate în edițiile operelor lui, apărute după moarte, și ele întrec ca întindere creația lui literară propriu-zisă, adică povestirile și poemele, dintre care numai o parte au fost adunate în volum de el însuși : *Narrative of Arthur Gordon Pym (Povestirea lui Arthur Gordon Pym)*, 1838 ; *Tales of the Grotesque and the Arabesque (Povestiri grotești)*, 1839 ; *Tales (Povestiri)*, 1845 ; *Poems*, 1831 ; *The Raven and other Poems (Corbul și alte poeme)*, 1845, restul rămînînd împrăștiate prin reviste și fiind strînse în volum tot după moartea lui. În 1836 Poe se căsătorește cu Virginia Clemm, o vară a lui, tînără de tot, în vîrstă abia de paisprezece ani. După cîtva timp ea se îmbolnăvește de tuberculoză. Poe, care avea față de soția lui o dragoste împinsă pînă la adorație, suferă cumplit văzînd-o bolnavă. Durerea morală, la care se adaugă și grija zilei de mîine, mereu înnoită de greutățile materiale cu care are de luptat, toate acestea îl fac pe Poe să se folosească de stimulentul alcoolului, către care din tinerețe se simțea aplecat, dar de care ani de zile se lipsise. Moartea Virginiei, în 1847, îl prăbușește într-o deznădejde pe care alcoolul, la care recurge acum tot mai des, i-o sporește, nu i-o alină. Greutățile materiale sporesc și ele, deși, mai ales de la publicarea în 1845 a poemului *Corbul*, faima de scriitor a lui Poe crescuse. În 1848 publică un vast „poem în proză“ (a prose-poem), *Eureka*, operă

care cuprinde o cosmogonie şi o viziune a viitorului cosmosului, creaţie stranie prin ale cărei neguri sclipesc fulgere de gîndire poetică. La începutul lui octombrie 1849, Poe, care în ultimele luni locuise la Richmond, pleacă la New York cu treburi. În drum se opreşte la Baltimore. Era tocmai în timpul unor alegeri. Nişte agenţi electorali dau peste el într-o cîrciumă, îl îmbată, apoi îl iau cu dînşii, îi dau un buletin de vot şi îl pun să voteze la mai multe secţii de votare pentru candidatul lor, uzajul acelor vremuri fiind, după cum se vede, o totală nepăsare a birourilor electorale în ce priveşte identitatea alegătorilor. Obosit de alcool şi de alergătură, Poe cade pe stradă, lovit probabil de congestie cerebrală ; ticăloşii care îl însoţesc îl lasă bineînţeles acolo. Ridicat de trecători şi dus la spital, Poe, fără să-şi mai vină în fire, moare după cîteva zile, la 7 octombrie 1849.

O poezie a lui Poe din tinereţe poartă titlul *Alone (Singur)* :

„Încă din copilărie eu nu eram cum erau alţii — nu vedeam ce vedeau alţii — pasiunile mele nu ţîşneau din izvorul tuturora. Tristeţea mea nu era ca a tuturora şi nici bucuria mea nu cînta la fel cu a celorlalţi, şi tot ce iubeam, iubeam singur. Atunci, în copilărie, în zorii unei vieţi foarte furtunoase, s-a iscat din orice adîncimi de rău şi bine misterul care mă stăpîneşte mereu : din şuvoaie sau din izvoare, din stînca roşie a muntelui, din soarele care alunecă deasupra mea în strălucirea lui tomnatecă de aur, din fulgerul cerului cînd trece-n zbor pe lîngă mine, din tunet şi din furtună şi din nourul care (atunci cînd restul cerului e albastru) ia în ochii mei forma unui demon."

Misterul care îl stăpîneşte, imaginaţia înclinată către straniu şi care îl face să vadă un demon într-un nour, pasiuni ce-şi au obîrşia în alte cauze decît acelea care provoacă pasiunile „celorlalţi", tristeţi neobişnuite, bucurii care nu cîntă la fel cu bucuriile altora, apoi sentimentul singurătăţii şi con-

știința singularității — iată trăsături fundamentale ale firii lui Poe, adunate aici în acest poem ca într-o scurtă dar cuprinzătoare uvertură a operei lui. Trăsăturile acestea, completate cu motivul morții, se găsesc mai mult sau mai puțin accentuate în toate povestirile lui, în eroii acestor povestiri (care fără excepție sînt toți din aceeași plasmă ca și Poe, sînt de fapt el însuși). Ele apar însă cu toată puterea, fără amestec, în poezia lui în versuri (în *versuri*, pentru că toată opera lui Poe este poezie, așa că distincția între poeme și proză este formală, proza și versurile lui fiind deopotrivă de natură poetică). În prefața la volumul său de poezii din 1831, și din care cîteva pasaje au fost reluate într-un articol publicat mai tîrziu sub titlul *Scrisoare către B.* în *Southern Literary Messenger*, el spune : „Un poem, după părerea mea, se deosebește de o lucrare de știință prin faptul că are drept obiect imediat plăcerea, nu adevărul, iar de un roman, prin faptul că are drept obiect o plăcere nedefinită, și nu una definită, și fiind poem numai într-atîta cît acest obiect este atins ; romanul înfățișează imagini perceptibile cu senzații definite, poezia cu senzații nedefinite". Poe s-a ținut cu consecvență de aceste principii poetice în povestirile și în poemele lui. În *Ulalume*, ca și în marile lui povestiri-poeme, atmosfera de mister și de așteptare a unui fapt straniu decisiv și totuși nelămurit, dar care va da o dezlegare stării de tensiune a povestitorului, această imprecizie de vis este dobîndită cu ajutorul unor subtile modulații constînd în schimbarea cîte unui cuvînt sau a poziției unui cuvînt într-un vers care se repetă.

În construcția acestui poem nimic nu este lăsat la întîmplare ; fiecare cuvînt este cîntărit și așezat într-un anumit loc ca să producă un anumit efect, efect de sonoritate, efect de surpriză, efect de întîrziere a surprizei. Totuși, citindu-l și recitindu-l, nu ai nici o clipă impresia de artificiu, de meșteșug numai de dragul meșteșugului. Totul dă impresia

perfecţiunii ; este însă, dacă se poate spune aşa, o perfecţiune mlădioasă, nu o perfecţiune ţeapănă, este perfecţiunea unei lame de oţel flexibile. Fiecare strofă are caracterul ei particular, cîntecul ei deosebit, tonul ei, inflexiunea ei deosebită, contribuind totuşi la inflexiunea poemului. Nicăieri, poate, nu se vede mai bine acea varietate în unitate de care vorbeşte în al său *Mic tratat de poezie franceză* Théodore de Banville, calitate, după el, şi cu drept cuvînt, supremă cînd e vorba de poezie. Aplicată la Poe, calitatea aceasta se poate defini şi mai bine astfel : unitate în esenţă şi infinite modulaţii în amănunte.

ULALUME *

De scrum şi hursuz era cerul tomnatec ;
    Uscate, frunzele-abia se ţineau într-un fir —
    Scorojite şi triste, de crengi atîrnau într-un fir ;
Era la vreme de noapte, în acel singuratec
    Octombre din anul uitat printre ani fără şir ;
Era pe-aproape de Auber **, de lacul ceţos şi sălbatec,
    În mijlocul ţării de negură, Weir ***
Aproape de Auber, de tăul pîclos şi sălbatec,
    În pădurosul tărîm al strigoilor, Weir.

Aici, printre mari chiparoşi ce se-nalţă titanic
    Cu Sufletul meu rătăceam pe-o aleie, domol —
    Cu Psyche, cu Sufletul meu, pe-o aleie, domol.
Pe-atuncea inima mea era clocot vulcanic
    Ca marile fluvii de zgură ce vin rostogol —
    Ca şuvoaiele tulburi de lavă ce vin rostogol
Şi-ntruna coboară din Muntele Yanik
    Departe-n ţinutul pustiu de la pol —

* Ulalume — pronunţă Iulelium.
** Auber — pronunţă Ober.
*** Weir — pronunţă Uir (monosilabic).

Şi gem năvălind rostogol de pe Yanik
  În adîncul tărîm boreal de la pol.

Vorbisem şi vorba sunase adînc şi tomnatec
  Dar gîndul beteag ne era, destrămat fir cu fir —
  Şi-amintirea-n ascuns ne-nşela cu-ncîlcitul ei fir —
Căci nu ştiam că era Octombre din nou, singuratec,
  Şi nu ştiam ce noapte era dintr-al nopţilor şir —
  (O ! noapte-nsemnată-ntre toate din lungul
                                    nopţilor şir !)
Nu vedeam c-am ajuns la lacul ceţos şi sălbatec —
  (Deşi mai fusesem odată pe-aici musafir) —
Aminte nu ne-aduceam de Auber, tăul sălbatec,
  Şi nici de pîclosul tărîm al strigoilor, Weir.

Şi iată la vremea cînd noaptea-i pe moarte
  Şi arată-nspre zori minutarul stelar —
  Cînd s-apleacă spre zori minutarul stelar —
La capătul drumului nostru, departe,
  S-aprinse-o lumină de mărgăritar
Şi din ea răsări, sclipitoare, Astarte,
  Crai-nou de miracol, stea plină de har —
Cu sclipitoarele-i coarne Astarte,
  Crai-nou diamantic, stea plină de har.

Şi-am spus : „Ea nu-i ca Diana, mîndră şi rece,
  Pe genuni de suspine pluteşte-n eter —
  Se răsfaţă-n tărîm de suspine-n albastrul eter ;
A văzut că izvorul de lacrimi nu vrea să mai sece
  Pe-obrazul acesta din care viermii în veci nu mai pier

Şi-acum printre stele, prin zodia Leului trece
Ca să ne-arăte drumul la cer —
La letheana pace din cer —
Nici nu-i pasă de Leu, printre stelele-i trece
Domol luminîndu-i pe cei care linişte cer —
Prin vizuina Leului trece
Cu dragoste-n ochi pentru cei care linişte cer."

Dar Psyche un deget sfios ridicînd
A spus : „Eu mă tem că-i o stea care vrea să
ne-nşele —
Cu veşteda ei strălucire ea vrea să ne-nşele —
Să nu zăbovim ! — nici o clipă ! — şi cît mai curînd
Să fugim din aceste coclauri negre şi rele !"
Cuprinsă de spaim-a vorbit suspinînd
Şi-aripile ei s-au făcut deodată mai grele —
Cu-ndurerare adîncul oftînd
În jos şi-a lăsat aripile grele —
Şi penele-n praf i-atîrnau, ostenite şi grele.

Am răspuns : „Asta nu-i decît doar nălucire ;
Să pornim împăcaţi întru molcoma rază !
Să pornim îmbăiaţi în cristalica rază !
Sibilină-i această de vis strălucire,
Cu Speranţă şi Duh de Frumos luminează —
Priveşte-o pe cer ce adinc luminează !
Să ne-ncredem putem în această lucire,
Ne va fi călăuză de preţ, veşnic trează —
Cu credinţă să fim în această lucire,
Ea numai la bine ne duce, de-a pururea trează,
Chiar tocmai de-aceea în Cer luminează."

Am îndemnat-o pe Psyche vitează să fie,
Să uite tristețea și cerul de scrum —
Și-am smuls-o din vălul tristeții de scrum ;
Și-am mers mai departe pe-aleia pustie
Cînd iată c-o ușă de criptă ne-ntîmpină-n drum —
Cu-o inscripție trasă cu slove de scrum.
Și-am spus : „Dulce soră, ce scrie
Pe ușa acestui cavou lîngă drum ?"
Și ea mi-a răspuns : „Ulalume — Ulalume —
E mormîntul pierdutei tale pe veci Ulalume !"

Atunci inima mea s-a făcut ca și cerul tomnatec,
Posomorîtă ca frunza ce-abia se mai ține-ntr-un fir —
Ca frunza sbîrcită ce-abia se mai ține-ntr-un fir ;
Și-am strigat : „Tot Octombre era și-acum un an, singuratec,
Și tot noaptea asta era din lungul nopților șir
Cînd pe-aici am venit — am venit, tînguios musafir —
Și-o cumplită povar-am adus, tînguios musafir !
În noaptea-nsemnată-ntre toate din lungul nopților șir
Ce demon mă-mpinse aici, tînguios musafir ?
Da, știu acum, știu că pe-aici e Auber, lacul sălbatec —
Și asta e țara de negură, Weir —
O, știu acum, știu că aici e tăul pîclos și sălbatec
Și pădurosul tărîm al strigoilor, Weir."

CHARLES BAUDELAIRE

(1821—1867)

În cimitirul Montparnasse din Paris, mormîntul lui Baudelaire, singuratic lîngă zidul din fund, poartă pe lespedea lui, ca o mumie, statuia culcată a poetului, vegheată la căpătîi de un soclu pe care stă o figură stranie, zburlită și încruntată. Figura aceasta de piatră, care amintește de *Gînditorul* lui Michelangelo, se potrivește bine cu o imagine cam convențională și cam ieftină a lui Baudelaire însuși. Această imagine se cuvine să fie, ori de cîte ori se ivește prilejul, cercetată cu atenție, viguros retușată, dacă nu chiar aruncată în întregime.

Într-adevăr, ani de-a rîndul, Baudelaire a fost considerat atît de unii admiratori, cît și de detractori, ca un dezechilibrat, iar poezia lui a fost judecată, prețuită sau disprețuită, tot în sensul acesta. S-au iscat astfel prejudecăți izvorîte din viața lui exterioară pe care unii istorici literari s-au prea grăbit s-o întrebuințeze ca principal element de explicare a operei.

Viața lui Charles Baudelaire a fost într-adevăr destul de tulbure și destul de zdruncinată. Au contribuit la aceasta tot felul de fapte, unele exterioare firii poetului, altele făcînd parte chiar din firea lui. Baudelaire s-a născut la Paris, la 9 aprilie 1821, din-

tr-o mamă foarte tînără și un tată bătrîn. Tatăl lui Baudelaire, fost funcționar al imperiului, om cultivat și distins, avea peste șaizeci de ani cînd Baudelaire s-a născut. Enorma deosebire de vîrstă dintre părinți (peste patruzeci de ani) marchează de la început o disproporție, o anomalie. La cîțiva ani după nașterea lui Baudelaire, tatăl lui moare. Copilăria și adolescența poetului au fost în chip adînc influențate de acest eveniment și de consecințele lui. Mama lui Baudelaire se mărită a doua oară cu maiorul Aupick, ajuns mai tîrziu general și ambasador la Constantinopol. Poate fără voia lui, Aupick inspiră fiului său vitreg o ură adîncă și statornică. În sufletul dureros de sensibil al copilului, a doua căsătorie a mamei se răsfrînge ca o jignire adusă amintirii tatălui mort. Ura lui față de Aupick își are explicația în acest sentiment complex făcut din gelozie, și din dragostea față de tatăl mort, a cărui memorie copilul se simte dator s-o apere, un sentiment în care intră deopotrivă iubire, ciudă, dorință de răzbunare. După studii la un liceu din Paris, Baudelaire se îmbarcă la Bordeaux pe o corabie care pleca în India. Călătoria aceasta a fost aranjată desigur de Aupick, care vedea în ea un prilej de-a smulge pe tînăr din mediul de boemă extravagantă în care Baudelaire se scufunda în mod primejdios, după părerea familiei alarmate. Un lucru e sigur : această călătorie a fost de mare folos pentru vocația poetică a lui Baudelaire. Amintirea priveliștilor tropicale umple multe din poemele din *Les Fleurs du Mal.* Baudelaire, în poezia lui, evocă foarte des viața fără grijă a generoasei naturi ecuatoriale, ca pe un paradis pierdut și mereu regretat. Călătoria n-avea să dureze prea mult. Baudelaire, se pare, nici n-a ajuns în India și s-a oprit, într-o escală de cîteva luni, pe insula Mauriciu, pe coasta orientală a Africii, de unde se întoarce curînd în patrie. Aici, după ce intră în posesia averii rămase de la tatăl lui, începe o viață plăcută și ușoară, inutilă și stearpă din punctul de vedere practic burghez (care negreșit era și acela al lui Aupick), dar

foarte rodnică pentru talentul poetului, care scrie acum primele lui poezii. Cu privire la această epocă din viața lui Baudelaire s-au adunat, raportate de către contemporani și biografi, o mulțime de anecdote care au făcut reputația lui de extravagant. Tot în această epocă Baudelaire cunoaște pe Jeanne Duval, o mulatră, actriță obscură la un teatru de mahala pariziană, femeie de care avea să-l lege o pasiune adîncă, chinuită și statornică, pe toată viața. Această Jeanne Duval este „ciudata zeitate brună" care apare în multe poeme ale lui Baudelaire, împreună cu amintirile de la tropice.

Din cauza risipei pe care o face cu moștenirea lui, poetul este pus, la cererea familiei, sub consiliu judiciar. De aici înainte o mică rentă lunară îi va asigura o existență destul de precară. Publică în 1857 volumul de versuri *Les Fleurs du Mal (Florile Răului)*. Puțin timp după apariție, cartea este confiscată, iar autorul dat în judecată și acuzat de jignire gravă adusă moralei publice ; condamnat la trei sute de franci amendă, Baudelaire este obligat să scoată din noua ediție a cărții șase poezii care, mai tîrziu, după căderea lui Napoleon al III-lea, își reiau locul în carte. Posteritatea a revizuit moralmente sentința, considerînd-o drept unul dintre cele mai rușinoase fapte din istoria literară a lumii.

La 31 august 1867, după o zăcere de doi ani într-o stare de paralizie, cu afazie aproape totală, Baudelaire moare.

Baudelaire a scris puțin : *Les Fleurs du Mal*, apărute în 1857 și adăugite cu noi poeme în 1861, 1866 și 1868, formează, cu cele o sută cincizeci și opt de poezii pe care le cuprinde, toată opera lui poetică. Dar această carte face cît zece volume la un loc. Citind-o, recitind-o de la început pînă la sfîrșit, îți dai seama de adîncul ei echilibru de fond și de formă, de construcția ei solidă, ca aceea a unei catedrale în care totul este lucrat și cioplit cu îngrijire, pe îndelete, de la chenarul înflorit cu dalta al portalului pînă la ultima placă de ardezie șlefuită

din vîrful ascuţit ca o săgeată al turnului, şi de la marea statuie a Madonei din altar pînă la statuetele de sfinţi agăţate de streaşina acoperişului, pe care de jos nimeni nu le desluşeşte, dar pe care artistul conştiincios le-a lucrat cu aceeaşi măiestrie şi cu aceeaşi dorinţă de desăvîrşire ca şi pe cele aşezate în văzul tuturora.

Baudelaire a fost un obsedat de sine însuşi, incapabil să vadă altceva decît propriul său suflet, viaţa lui interioară din care n-a putut să iasă şi din care, dealtfel, nici n-a încercat să iasă.

Spre deosebire de Stendhal, alt obsedat şi chinuit de sine însuşi, Baudelaire nu s-a analizat atît de mult, ci mai ales s-a destăinuit, s-a spovedit. Tonul acesta de spovedanie şoptită, discretă, tainică, într-o formă strălucitoare, într-un cîntec limpede şi subtil, este originalitatea lui Baudelaire, ceea ce îl deosebeşte nu numai de marii trîmbiţaşi romantici ai vremii lui ci, în general, de mai toţi poeţii, fie ei cît de adînci.

Poezia lui Baudelaire, în ce are ea mai bun, este lipsită de elocvenţă pînă la uscăciune, expresia este întotdeauna concisă, imaginile şi comparaţiile nu sînt nici bogate nici dese. Sînt chiar poeme de-ale lui în care se găsesc umpluturi, versuri căznite, expresii prozaice, dar în care un singur vers iluminează deodată, orbitor, bucata întreagă.

Scriind greu, lipsit de darul imaginaţiei creatoare de viaţă, Baudelaire, afară de versuri, n-a compus decît poeme în proză. El a găsit în poemul în proză o formă care se potrivea bine cu firea talentului său cu suflu scurt.

În critica de artă şi în critica literară, Baudelaire a dat studii de o mare ascuţime şi pătrundere. Vederile lui, aici, au fost originale şi adînci. Ceea ce el a scris despre E.T.A. Hoffmann, despre Richard Wagner (la o epocă în care acesta era criticat şi neînţeles), despre pictura vremii lui, este cu totul remarcabil.

Iată un om la care admirația, gustul și capacitatea de-a înțelege arta au covîrșit sforțarea creatoare, de multe ori.

Discipolii lui Baudelaire din perioada imediat următoare morții lui, cei care fac parte din generația lui Verlaine, au insistat în imitațiile lor asupra laturii de mistificare și de dezechilibru a lui Baudelaire (latură vizibilă mai mult în viața decît în opera lui). Mai tîrziu abia, firea adîncă a poeziei lui a început să fie prețuită. Visul unei lumi mai frumoase, aspirația chinuitoare spre ideal, revolta dureroasă și neputincioasă în fața unei lumi nedesăvîrșite, disprețul față de tot ce e meschin în om, groaza de mediocritate și de urît, toate acestea au ieșit din ce în ce mai mult la iveală din poezia lui Baudelaire și s-a văzut că alcătuiesc esența ei adevărată.

Situația lui Baudelaire, astăzi, în literatura universală, este la adăpost de orice controverse. Baudelaire este considerat ca unul din marii revelatori ai sensibilității moderne. În ce privește expresia acestei sensibilități, caracterizată, între altele, printr-o mare neliniște, Baudelaire este un poet pe care chiar cei care nu-l imită și sînt deosebiți de el ca structură psihică sînt nevoiți să-l cerceteze cu adîncime și seriozitate. Fără să influențeze direct, el a dat imbolduri puternice și a arătat drumuri noi gîndirii și simțirii poetice. Destăinuindu-se, Baudelaire a exprimat neliniștea căutătoare a omului modern ; și el a făcut aceasta fără nici o emfază de fals romantism, fără nici o elocvență pseudoclasică, îngrijindu-se numai să observe mai bine mișcările sufletului, desigur că nu toate mișcările sufletului, dar, cu o mare atenție, pe acelea care îi erau proprii.

Artist însă în primul rînd, Baudelaire a dat expresiei acestor mișcări ale sufletului o valoare de artă, fără să uite nici o clipă că poezia este, înainte de toate, „o creație ritmică de frumusețe", cum spune Edgar Poe, pe care, cu fraternă simțire și admirație pricepută, l-a tradus și l-a făcut cunoscut Europei.

CITITORULUI

Greşelile, păcatul, zgîrcenia, prostia
Ne-aruncă-n suflet zbucium şi-n trupuri frămîntări
Şi noi nutrim cu grijă blajine remuşcări
Aşa cum cerşitorii îşi cresc păducheria.

Păcatele ni-s aspre, căinţele mişele,
Mărturisirea noastră ne-o răsplătim din gros
Şi iar ne-ntoarcem veseli pe drumul gloduros
Crezînd cu lacrimi sterpe că ne-am spălat de rele.

În mrejele pierzării prelung Satan ne plimbă
Şi sufletul ni-l lasă vrăjit şi vlăguit
Şi al voinţei noastre metal nepreţuit
Acest chimist destoinic în aburi îl preschimbă.

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR"
BIBLIOTECA
BUCUREŞTI

Cu sfori ascunse, Dracul ne prinde şi ne joacă !
De tot ce-i murdărie ni-i sufletul atras ;
Spre Iad în orice clipă ne scoborîm c-un pas,
Senini, printr-o adîncă şi scîrnavă cloacă.

Cum muşcă-un muieratic sărac, cu desfătare,
Căznitul sîn al unei vechi tîrfe scăpătate,
Gustăm şi noi o biată plăcere, pe-apucate,
Ca pe-o lămîie veche storcînd-o cît mai tare.

Noroade-ntregi de Demoni în capul nostru zbiară
Foind ca milioane de viermi încolăciţi
Şi-n pieptul nostru Moartea, cînd răsuflăm trudiţi,
Cu gemete mocnite, rîu nevăzut, coboară.

Dacă pumnalul, focul, otrava, siluirea
N-au vrut să-şi pună încă blazonul lor poznaş
Pe pînza care-o ţese destinul nostru laş
Pricina e că slabă şi trîndavă mi-i firea.

Dar printre şerpi, pantere, şacali, mistreţi, căţele,
Maimuţe, vulturi, scorpii şi monştrii ce se zbat,
Se tîrîie, rag, urlă, sporind neîncetat
În noi menajeria năravurilor rele,

E unul şi mai mîrşav, mai slut, mai rău la fire ;
Deşi nici nu se zbate şi nici nu-i zgomotos
El ar distruge lumea întreagă bucuros
Şi-ntr-un căscat s-ar prinde să-nghită-o omenire ;

Urîtul e ! — Cu lacrimi în silă revărsate,
Visează eşafoduri fumînd nepăsător.
Pe monstru-acesta gingaş tu-l ştii, o ! cititor,
— O ! cititor făţarnic, — tu, semenul meu, frate !

ALBATROSUL

Din joacă, marinarii pe bord, din cînd în cînd,
Prind albatroşi, mari păsări călătorind pe mare,
Care-nsoţesc, tovarăşi de drum cu zborul blînd,
Corabia pornită pe valurile-amare.

Pe punte jos ei care sus în azur sînt regi
Acuma par fiinţe stîngace şi sfioase
Şi-arìpele lor albe şi mari le lasă, blegi,
Ca nişte vîsle grele s-atîrne caraghioase.

Cît de greoi se mişcă drumeţul cu aripe !
Frumos cîndva, acuma ce slut e şi plăpînd !
Unu-i loveşte pliscul cu gîtul unei pipe
Şi altul fără milă îl strîmbă şchiopătînd.

Poetul e asemeni cu prinţul vastei zări
Ce-şi rîde de săgeată şi prin furtuni aleargă ;
Jos pe pămînt şi printre batjocuri şi ocări
Arìpele-i imense nu-i lasă loc să meargă.

CORESPUNDERI

Natura e un templu ai cărui stîlpi trăiesc
Şi scot adesea tulburi cuvinte, ca-ntr-o ceață ;
Prin codri de simboluri petrece omu-n viață
Şi toate-l cercetează c-un ochi prietenesc.

Ca nişte lungi ecouri unite-n depărtare
Într-un acord în care mari taine se ascund,
Ca noaptea sau lumina, adînc, fără hotare,
Parfum, culoare, sunet se-ngînă şi-şi răspund.

Sînt proaspete parfumuri ca trupuri de copii,
Dulci ca un ton de flaut, verzi ca nişte cîmpii,
— Iar altele bogate, trufaşe, prihănite,

Purtînd în ele-avînturi de lucruri infinite,
Ca moscul, ambra, smirna, tămîia, care cîntă
Tot ce vrăjeşte mintea şi simțurile-ncîntă.

NENOROCUL

Povara-i grea ! N-o să-mi ajungă,
Sisif, nici chiar răbdarea ta !
Oricît de vrednic m-aş purta,
E Timpul scurt şi Arta lungă.

Lăsînd orice mormînt celebru,
La fel c-un toboşar cernit
Spre-un dosnic cimitir pornit,
Inima-mi bate-un marş funebru.

— Atîtea juvaeruri sînt
Uitate-n beznă şi-n pămînt,
Dormind în veci necercetate ;

Atîtea flori dau în zadar
Parfumul lor subtil şi rar
În taină şi-n singurătate.

VIAȚA ANTERIOARĂ

Am locuit o vreme pe sub un pòrtic mare
Scăldat de cerul mării în flăcări mii și mii
Și-ai cărui drepți pilaștri și nalte bolți pustii
Vrăjeau ca niște grote cînd amurgea pe mare.

Frîngeau în ele cerul mari valuri azurii
Și muzica lor gravă se-amesteca în zare
În chip solemn și mistic c-un asfințit de soare
Ce-și oglindea în mine culorile tîrzii.

În voluptăți domoale mi-am dus acolo viața,
De străluciri, de valuri, de-azur înconjurat
Și de sclavi goi cu trupu-n miresme îmbăiat

Ce-mi răcoreau alene cu foi de bambus fața
Și-a căror grijă mare și unică era
Să afle taina tristă ce adînc mă-ndurera.

FRUMUSEȚEA

Frumoasă sînt cum este un vis cioplit în stîncă
Și sînii mei de care atîția se strivirā
Poeților o mută iubire le inspiră,
Materiei asemeni, eternă și adîncă.

În larg azur ca sfinxul stau mîndră și ciudată ;
Mi-i inima de gheață și trupul cum sînt crinii ;
Urăsc tot ce e zbucium tulburător de linii
Și nu plîng niciodată și nu rîd niciodată.

Poeții, pe vecie ursiți făpturii mele,
Ca-n fața unui templu cu mîndri stîlpi senini,
Își vor petrece viața în studii lungi și grele ;

Căci am, ca să-i înduplec pe-acești amanți blajini,
Oglinzi în care totul mult mai frumos se-așterne :
Adîncii mei ochi limpezi, plini de lumini eterne.

URIAŞA

Pe vremea cînd Natura, cu vlaga ei poznaşă,
Năştea mereu ciudate făpturi şi monştri noi,
Mi-ar fi plăcut alături de-o fată uriaşă
Să stau ca-n preajma unei regine un cotoi.

Mi-ar fi plăcut pe-ncetul s-o văd schimbîndu-şi firea,
Pietrosu-i trup în jocuri cumplite înflorind ;
Să bănuiesc din ceaţa ce-i tulbură privirea
Văpăile ascunse ce-n sufletu-i s-aprind ;

În voie să cutreier magnificile-i forme,
Să urc încet pe coama picioarelor enorme
Şi, vara, cînd trudită de soarele păgîn

Se-ntinde pe cîmpie cu mîinile la frunte,
Să dorm domol la umbra vînjosului ei sîn
Cum doarme-un sat în pace la poalele-unui munte.

IMN FRUMUSEȚII

Vii din înalte ceruri sau ieşi din adîncime,
O, Frumuseţe ? Reaua şi buna ta privire
Împrăştie de-a valma şi fericiri şi crime,
De-aceea tu cu vinul te potriveşti la fire.

În ochii tăi stau zorii cu serile-mpreună ;
Sărutul tău e-o vrajă și-o amforă ţi-i gura ;
Și cînd reverşi miresme de-amurguri cu furtună
Se face laş eroul, vitează stîrpitura.

Răsari din hăul negru ? Cobori din lumi stelare ?
Destinul ca un cîne de poala ta se ţine ;
Şi bucurii şi chinuri tu sameni la-întîmplare ;
Stăpînă eşti şi nimeni nu e stăpîn pe tine.

Calci peste morţi de care îţi rîzi cu mult dispreţ ;
Ai juvaeruri multe şi Groaza dintre toate
Nu-i cel mai slut, şi-Omorul e un breloc de preţ
Pe pîntecul tău mîndru săltînd cu voluptate.

Orbitul flutur zboară spre tine, lumînare,
Slăvindu-te drept torţă cînd a-nceput să ardă.
Acel ce-şi strînge lacom iubita-n braţe pare
Un muribund ce-n taină mormîntul şi-l desmiardă.

Că vii din iad sau luneci din cer, ce-mi pasă mie,
O, Frumuseţe ! monstru naiv şi fioros !
Cînd ochii tăi, surîsul, piciorul tău mă-mbie
Spre-un infinit de-a pururi drag şi misterios ?

Sirenă rea sau Înger, drăcească sau divină,
Ce-mi pasă cînd tu — zînă cu ochi de catifea,
Mireasmă, ritm, lucire, o ! singura-mi regină ! —
Faci lumea nu prea slută şi clipa nu prea grea ?

PARFUM EXOTIC

În calde seri de toamnă cînd sorb cu adîncire
Mireasma care molcom din sînul tău adie,
Un țărm al fericirii în mintea mea învie
Orbit de-o monotonă, fierbinte strălucire :

Un ostrov leneș unde mărinimoasa Fire
Dă arbori stranii, poame cu care te îmbie,
Bărbați cu trup subțire și sprintenă tărie,
Femei cu-o fără seamăn de sinceră privire.

Mireasma ta mă duce-n meleaguri minunate
Și văd un port cu multe corăbii adunate
Ce-s încă ostenite de valuri și lumină,

În vreme ce parfumul ce-l dau tamarinarii
Domol îmi umflă nara și-n sufletu-mi se-mbină
Cu cîntecul pe care-l îngînă marinarii.

PĂRUL

O, plete peste umeri în valuri răspîndite !
O, bucle ! O, năvalnic parfum dulceag și greu !
Pentru-a umplea alcovul cu amintiri iubite
Ce stau de mult în părul acesta adormite
Ca pe-o batistă-n aer să-l vîntur vreau, mereu !

Asia moleșită și Africa-nfocată,
O lume de departe, pierdută, moartă-aproape,
În fundul tău învie, pădure parfumată !
Cum duhul altor oameni în muzică înoată
Al meu plutește pe-ale miresmei tale ape.

Voi merge unde oameni și arbori, plini de vlagă,
Alene se răsfață în arșițele mari.
Păr des, fii valul care mă ia și mă desleagă !
Lac de-abanos, în tine e-o feerie-ntreagă
De steaguri, de catarguri, de bărci și lopătari :

Un port sonor în care sufletul meu visează
Sorbind din plin culoare şi sunet şi parfum ;
Corăbiile-n aur și-azur înaintează
Şi deschizînd largi braţe spre slava veșnic trează
A unui cer fierbinte pornesc mereu la drum.

Scufund în tine capul meu dornic de beţie,
Negru-ocean în care-i alt ocean închis !
Şi gîndul meu pe care talazul îl îmbie
Va şti să te găsească, fecundă lenevie,
O, legănări de vrajă într-un tărîm de vis !

Păr vînăt, fluturare de-ntunecimi zburlite,
Tu-mi dăruiești iar cerul rotund și fără nor !
Pe ţărmul tău de bucle ca lîna răsucite
Prelung şi-adînc mă-mbată mirosuri încîlcite :
Catran, ulei de cocos şi mosc pătrunzător.

Mereu ! de-a pururi ! mîna-mi se va grăbi să pună
În coama ta podoabe de perlă şi rubin,
Dorinţa mea să poată oricînd să te supună !
Nu eşti tu oaza-n care visez şi plosca bună
Din care sorb cu sete al amintirii vin ?

SED NON SATIATA

Ciudată zeitate cu trupul brun şi plin,
Împrăştiind mireasmă de mosc şi de havană,
Făcută de vreun obi, de-un Faust din savană,
Cu şold ca abanosul lucios şi mers felin,

Mai bine decît opiul sau cel mai straşnic vin
Vreau elixirul vrajei pe-a gurii tale vrană ;
Cînd poftele-mi spre tine pornesc în caravană
Ţi-s ochii oaza-n care adoarme orice chin.

Prin aceşti doi ochi negri, ferestre-a' firii tale,
O, demon fără milă, dă-mi flăcări mai domoale ;
De nouă ori în braţe nu-s Stixul să te strîng

Şi vai, nu sînt în stare, o, tu, prea libertina !
Ca să-ţi sfărîm curajul şi-avîntul să ţi-l frîng,
Să fiu la fel în patu-ţi ca-n Hades Proserpina.

UN HOIT

O, suflete,-amintește-ți priveliștea murdară
Ce-atît de mult cîndva ne-a umilit
În dimineața-aceea cu molcom cer de vară :
Un hoit scîrbos, pe un prundiș zvîrlit,

Își desfăcea asemeni unei femei obscene
Picioarele și, puhav de venin,
Nepăsător și cinic, își deschidea alene
Rînjitul pîntec de miasme plin.

Putreziciunea asta se răsfăța la soare
Care-o cocea adînc și liniștit
Vrînd parcă să întoarcă Naturii creatoare
Tot ce-adunase ea, dar însutit.

Și cerul privea hoitul superb cum se desfată
Îmbobocind asemeni unei flori.
Simțind că te înăbuși ai șovăit deodată
Din pricina puternicei duhori.

Din putrezitul pîntec pe care muște grase
Zburau greoi cu zumzete-ascuțite
Curgeau oștiri de larve ca niște bale groase
De-a lungu-acestor zdrențe-nsuflețite.

Cu legănări de valuri și sfîrîit de foale,
Zvîcnind și opintindu-se din greu
Părea că trupul iarăși, umflat de-un suflu moale,
Trăiește înmulțindu-se mereu.

Și-această lume-ntr una vuia cîntînd ciudat
Ca vîntul sau ca apa curgătoare
Sau un grăunte care, necontenit mișcat,
Se-nvîrte ritmic în vînturătoare.

Aproape ștearsă, forma acum nu mai era
Decît un vis, o schiță ce tînjește
Pe pînză și pe care artistul o reia
Și doar din amintire o sfîrșește.

De după stînci un cîne pîndind cu ochi de fiară
Tot mîrîia de ciudă c-am venit
În așteptarea clipei cînd să înceapă iară
Ospățul de la care-a fost gonit.

— Şi totuşi ai să semeni cu-această îngrozitoare
Putreziciune cu duhoare grea,
Tu, ochilor mei astru şi firii mele soare,
Tu, îngerul şi pasiunea mea !

Aşa vei fi, o ! dulce a nurilor crăiasă,
Cînd după-mpărtăşania de veci,
Ai să te duci sub stratul de flori şi iarbă grasă
Să mucezeşti printre ciolane reci.

Cînd viermii te vor roade cu sărutări haine,
Atunci frumoaso, să le spui şi lor
Că am păstrat esenţa şi formele divine
Şi duhul descompusului amor !

DE PROFUNDIS CLAMAVI

Îți cer acuma mila, tu singura-mi iubire,
Din hăurile-n care greu inima mea geme,
E-o lume plumburie și fără strălucire
În care noaptea-i plină de spaime și blesteme ;

Un soare fără vlagă pe cer stă șase luni,
Iar șase luni e noapte din zare pînă-n zare.
E mai pustiu aicea ca-n țările polare :
Nici vietăți, nici ape, nici crînguri, nici pășuni !

O groază mai adîncă nu poate fi în viață
Decît cruzimea rece a soarelui de gheață
Și bezna asta care-i cu Haosul la fel ;

Rîvnesc la soarta celor mai josnice-animale
Ce pot să se scufunde în somnul lor tembel,
Așa de-nceată-i vremea pe nesfîrșita-i cale !

UITAREA

Vin' lîngă mine suflet veninos,
Molatec monstru, fiară adorată !
Vreau să-mi înfăşur mîna-nfiorată
În coama părului tău greu şi gros ;

În rochia ta cu falduri parfumate
Vreau capu-ndurerat să mi-l scufund
Şi ca pe-un stins buchet să sorb profund
Mireasma dulce-a dragostei uitate.

Nu să trăiesc, să dorm aş vrea mereu !
În somn îţi voi aşterne fără teamă
Pe trupul tău cu străluciri de-aramă
Un nesfîrşit sărut prelung şi greu.

În patul tău, abis de desfătare,
Se stinge orice gînd chinuitor
Şi gura ta e-un nesecat izvor
De sărutări şi aprigă uitare.

Robit acestui crud şi drag destin,
Voi asculta poruncile-i perfide
Şi, mucenic blajin care-şi deschide
El însuşi rănile, de rîvnă plin,

Voi suge-otrava binecuvîntată
Adormitoare-a vechilor torturi,
Din vîrfu-acestor sîni rotunzi şi duri
În care n-a fost suflet niciodată.

MUSTRARE POSTUMĂ

Cînd vei dormi de-a pururi, frumoasa mea cea brună,
În fundul unei hrube de marmură și cînd
Drept pat și drept podoabă a trupului plăpînd
Vei căpăta o groapă și-o veștedă cunună ;

Cînd piatra peste pieptu-ți sfielnic apăsînd
Și peste șoldul moale de-o leneșă minciună
Din inima-ți va stoarce voință, vis și gînd
Oprind pe totdeauna colinda ta nebună ;

Mormîntul, bun prieten al sufletului meu
(El care cu poeții de mult se sfătuiește)
În nopți de nedormire îți va șopti mereu :

„Neroadă curtezană, acum la ce-ți slujește
Că-n viață, ce plîng morții n-ai vrut să înțelegi ?"
— Și drept mustrare viermii te-or roade nopți întregi.

BALCONUL

Stăpînă pe-amintire, iubită-ntre iubite !
Tu, grija mea şi unic tezaur de plăceri !
Mai ştii tu dezmierdarea iubirii fericite,
Căminul blînd și vraja văratecelor seri,
Stăpînă pe-amintire, iubită-ntre iubite !

În serile cînd lampa ne lumina plăpînd
Sau pe balcon în roze amurguri visătoare,
Ce dulce-ţi era sînul şi sufletul ce blînd !
Ne-am spus adesea lucruri în veci nepieritoare
În serile cînd lampa ne lumina plăpînd !

Cît de frumos e-apusul în serile senine !
Ce adîncime-n spaţiu şi-n suflet ce delir !
Crăiasă-ntre iubite, cînd m-aplecam spre tine,
A sîngelui mireasmă visam că ţi-o respir.
Cît de frumos e-apusul în serile senine !

Pe nesimţite noaptea prindea să crească lin
Şi ochii mei privirea cercau să ţi-o ghicească
Şi îţi sorbeam suflarea, o, farmec ! o, venin !
Şi-ţi adormeam piciorul în mîna mea frăţească.
Pe nesimţite noaptea prindea să crească lin.

Ştiu să-mi aduc aminte de clipele senine
Şi-mi văd din nou trecutul în poala ta pitit ;
Căci unde vraja-ţi dulce o pot găsi mai bine
Decît în blîndu-ţi suflet şi-n trupul tău iubit ?
Ştiu să-mi aduc aminte de clipele senine !

Aceste jurăminte, miresme, sărutări,
Din hăuri nepătrunse se vor mai naşte oare
Cum, după ce se scaldă în nesfîrşite mări,
Pe cer se urcă iarăşi întineritul soare ?
— O, vis ! o, jurăminte ! miresme, sărutări !

SEMPER EADEM

Mi-ai spus : „De unde-ți vine ciudata întristare
Ce crește ca și marea pe-un țărm stîncos, pustiu ?"
— Cînd inima culesul și-a isprăvit, ne pare
O boală viața. Taina aceasta toți o știu.

E o durere simplă, de loc misterioasă
Și limpede ca tine cînd rîzi și lumii placi.
Nu căuta degeaba, frumoasa mea curioasă !
Și-acum, deși ți-i glasul atît de dulce, taci !

Taci, ne-nvățato ! Suflet ce nu cunoaște ceața !
Copilărească gură ! Mai mult chiar decît Viața
În mreji subtile Moartea adesea ne-a închis.

Mai bine cu-o *minciună* să mă îmbăt, și-alene
Să mă scufund în ochii tăi limpezi ca-ntr-un vis
Și-ncet s-adorm la umbra ce-ți lunecă din gene !

DESEARĂ CE VEI SPUNE

Desează ce vei spune, biet suflet solitar,
Tu, inimă, uscată pe vremuri, ce vei spune
Ființei prea frumoase, prea scumpe și prea bune
Ai cărei ochi deodată te-nviorară iar ?

— Vom pune-orgoliul nostru de-a pururi s-o slăvească ;
Poruncile-i domoale neprețuite sînt ;
Pătruns de duh e trupu-i ca plasma îngerească ;
Privirea ei ne-mbracă în luminos veșmînt.

Oricînd, în toiul nopții și în singurătate
Sau ziua-n larma străzii și-a omeneștii gloate,
Fantasma ei în aer ca flacăra dansează

Și spune : „Sînt frumoasă și vreau cu strășnicie
De dragul meu Frumosul drag veșnic să vă fie.
Eu sînt Madona, Muza și Îngerul de pază."

FĂCLIA VIE

În fața mea merg Ochii cei de lumină plini,
Magnetizați de-un Înger cu născociri savante ;
Sînt frații mei aevea acești doi frați divini
Ce-n ochii mei presară sclipiri de diamante.

Scăpîndu-mă de orice păcat copleșitor,
Pe drumul Frumuseții ei pasul mi-l îmbie ;
Mi-s slujitori și totuși eu sînt robitul lor ;
Întreaga-mi fire-ascultă de-această faclă vie.

Voi răspîndiți, Ochi magici, o mistică lucire
De lumînări aprinse în plină zi ; subțire,
Flacăra lor la soare pălește dar nu moare ;

Dar ele slăvesc Moartea, voi Viața ; și mereu
Cîntați trezirea sfîntă a sufletului meu,
Voi, aștri-a căror rază n-o stinge nici un soare !

ARMONIE ÎN AMURG

E vremea cînd pe lujer, în seara ce se stînge,
Vibreaz-asemeni unei cădelniți orice floare ;
Acum parfum şi sunet de-a valma-ncep să zboare,
Vals trist și moleșală ce farmecă și-nfrînge !

Vibreaz-asemeni unei cădelniţi orice floare ;
Vioara ca un suflet pe care-l chinui, plînge ;
Vals trist și moleșală ce farmecă și-nfrînge !
Frumos şi grav e cerul ca bolta din altare.

Vioara ca un suflet pe care-l chinui, plînge,
Un suflet blînd pe care nimicnicia-l doare !
Frumos şi grav e cerul ca bolta din altare ;
Și soarele în zare s-a înecat în sînge...

Un suflet blînd pe care nimicnicia-l doare
Vestigii luminoase din vremi trecute strînge !
Şi soarele în zare s-a înecat în sînge...
În mine amintirea-ți e-o lacră cu odoare !

CÎNTEC DE TOAMNĂ

I

În lunga noapte rece ne-om scufunda curînd ;
Adio, veri prea scurte cu zări de-azururi lucii !
Aud chiar de pe-acuma, a moarte răsunînd,
Cum cad în curţi pe lespezi, bufnind adînc, butucii.

În mine iarna toată va năvăli : mustrare,
Mînie, ură, groază, silită trudă grea.
Ca soarele-n infernul pustiilor polare
Un bulgăr roș și rece va fi inima mea.

Ascult cum cad butucii şi-nfiorat tresar ;
Ai zice că se-nalţă un eşafod pe-aproape.
Mi-i cugetul asemeni cu turnul solitar
Surpat din temelie de mii de tîrnăcoape.

Izbirea monotonă m-apasă ca și cum
S-ar țintui o raclă pe-aici în graba mare...
A cui ? — Ieri era vară și toamnă e acum !
Ciudatul zgomot sună profund ca o plecare.

II

Îmi place strălucirea din ochii tăi verzui,
Frumoasa mea, dar iată, azi toate-mi par amare.
Iubirea ta, budoarul, căminul, nimic nu-i
Ca soarele puternic, strălucitor pe mare.

Şi totuşi, suflet darnic, iubeşte-mă ! Fii mamă
Chiar pentr-un nestatornic, chiar pentr-un păcătos ;
Şi, soră sau amantă, fii vraja ce-o destramă
Vremelnic toamna mîndră sau un apus frumos.

Nu-ți va fi greu ! Mormîntul așteaptă ; e flămînd !
O, lasă pe genunchii tăi fruntea-mi să se culce
Şi astfel, alba vară fierbinte regretînd,
Din toamna pe sfîrşite să gust o rază dulce !

MOESTA ET ERRABUNDA

Vreodată gîndul, spune-mi, îți zboară el, Agată,
Departe de-oceanul orașului murdar,
Spre-un ocean a cărui splendoare-i fără pată,
Cum e neprihănirea, adînc, albastru, clar ?
Vreodată gîndul, spune-mi, îți zboară el, Agată ?

O, marea, larga mare, dă leac durerii vii !
Ce demon cîntăreței cu voce aspră, mării
Pe care-o-ngînă orga ursuzei vijelii,
I-a dăruit menirea sublimă-a legănării ?
O, marea, larga mare, dă leac durerii vii !

Vagon, mă du departe ! avîntă-mă, fregată !
Cu plînsul nostru glodul e plămădit aici !
— E drept că se întîmplă ca trista mea Agată
Să spună : De durere, de griji, de gînduri mici,
Vagon, mă du departe, avîntă-mă, fregată !

Tărîm plin de miresme, cît de departe ești,
Unde-n azur iubire și bucurie-s toate
Și-i vrednic de iubire tot ceea ce iubești
Și inima se-neacă în voluptăți curate !
Tărîm plin de miresme, cît de departe ești !

Dar paradisul verde al dragostei senine,
Plimbări, cîntări și jocuri, săruturi și buchete,
Viorile ascunse, vibrînd după coline,
Cu plinele pahare, spre seară, în boschete,
— Dar paradisul verde al dragostei senine,

Tărîmul inocenței, de farmec tainic plin,
E mai departe-acuma ca-ndepărtata Chină ?
— Putem să-l mai aducem din nou c-un biet suspin,
Însuflețindu-l iarăși cu-o voce cristalină,
Tărîmul inocenței, de farmec tainic plin ?

MORMÎNTUL UNUI POET BLESTEMAT

Pe-o noapte de catran şi zgură
Dacă vrun bun creştin smerit
Pe-ascuns lîng-o dărîmătură
Îngroapă trupul tău slăvit,

Aici, cînd stelele sfioase
Vor clipoci de somn buimace,
Painjenii vor ţese plase
Şi viperele pui vor face ;

Vei auzi într-una peste
Osînda bietei tale ţeste
Hăulituri de lupi hoinari

Şi vrăjitoare costelive,
Hîrjoana babelor lascive
Şi sfatul sumbrilor coţcari.

SPLEEN

Februarie, de-a pururi ciudos pe-ntreaga fire,
Din urna-i plină toarnă un frig întunecos
Localnicilor firavi din negre cimitire
Şi moartea rece peste foburgul neguros.

Motanul căutîndu-şi un loc să se întindă
Mereu îşi mişcă trupul bicisnic şi rîios ;
Prin streaşină un suflet de vechi poet colindă
Cu tristul glas al unui strigoi bolnăvicios.

Plîng clopotele-afară ; în soba răvăşită
Un ciot aprins îngînă pendula răguşită
Şi-n nişte cărţi soioase lăsate moştenire

De-o babă ce pe vremuri gogea pe lîngă sobă,
Domol, dama de verde şi mîndrul crai de tobă
Vorbesc în chip sinistru de moarta lor iubire.

SPLEEN

Am amintiri mai multe decît un milenar.

Un scrin pe care-l umplu sertar după sertar,
Bilanţuri, versuri, poliţi, răvaşe dulci, romanţe,
Cu bucle lungi şi grele păstrate-ntre chitanţe
N-ascunde-atîtea taine cît poartă craniul meu.

E-o vastă piramidă, un larg mausoleu
Cu morţi mai mulţi într-însul ca-n gropniţa comună.
— Sînt cimitirul muced, afurisit de lună,
În care stau la pîndă lungi viermi neadormiţi
Tîrîndu-se să-mi roadă toţi morţii mei iubiţi.
Sînt un budoar cu şterse oglinzi şi flori uscate
În care zac tot felul de lucruri demodate
Şi-n care doar portrete gălbui de-al vremii scrum
Din destupate sticle mai sorb un stins parfum.

Nimic nu-ntrece-amarul acelor zile şchioape
Cînd, sub ninsoarea vremii ce stă să ne îngroape,
Urîtul, rod al tristei, nepăsătoarei firi,
Ia-nfăţişarea unei cumplite nemuriri.
— De-acum, tu plasmă caldă şi vie-odinioară,
Eşti un granit pe care vagi spaime-l înconjoară,
În fundul unei turburi Sahare adormit !
Un sfinx bătrîn, de lumea năucă ocolit,
Uitat de mult pe hartă şi care nu tresare
Cîntînd decît la raza apusului de soare.

SPLEEN

Sînt ca un prinţ pe-o ţară de negură stăpîn,
Bogat dar trîndav, tînăr şi totuşi prea bătrîn,
Care de scîrba curţii slugarnice şi vane
Stă plictisit cu cîinii şi alte lighioane.
Nimic nu-l mai desfată, nici jocuri, nici vînat,
Nici plebea care moare în curte la palat.
Bufonul, plin de snoave şi tare-n zeflemele,
Nu poate pe-acest bólnav pervers să-l mai înşele ;
Luxosu-i pat în rece mormînt e prefăcut
Şi doamnele de-onoare care-l găsesc plăcut,
Nu ştiu ce desfrînate găteli să mai scornească
Să-l facă pe-acest june schelet să le zîmbească.

Savantul care-i bate monezi n-a izbutit
Din trupu-i să stîrpească tot ce e pervertit
Şi-n băile de sînge la Roma renumite
N-a mai putut să-nvie cu leacuri tăinuite
Cadavru-acesta-n care drept sînge curg, încete
Şi verzi, clocite ape ce vin din rîul Lethe.

SPLEEN

Cînd cerul scund și negru ca un capac se lasă
Pe sufletul dat pradă urîtului și cînd
Ne toarnă-o zi mai tristă ca noaptea și cețoasă
Întinsul cerc al zării întregi îmbrățișînd ;

Cînd lumea se preschimbă-ntr-o umedă-nchisoare
În care-n van Speranța, biet liliac, se zbate
Lovindu-se de ziduri cu-aripi șovăitoare
Și dînd mereu cu capu-n tavanele surpate ;

Cînd ploaia își întinde șiroaiele ei dese
Ca gratiile unei imense pușcării
Și-o hoardă ticăloasă de mari painjeni țese
În creierele noastre rețele fumurii ;

Deodată, mînioase, prind clopote să sară
Şi către cer s-aruncă şi urlă-ngrozitoare
Ca nişte duhuri fără stăpîn şi fără ţară
Care scîncesc într-una cu încăpăţînare.

— Şi lungi şi nesfîrşite convoaie mortuare
Încet şi fără muzici prin suflet trec mereu ;
Speranţa-nvinsă plînge ; şi, rea, dominatoare,
Înfige Spaima negrul ei steag în craniul meu.

OBSESIE

Păduri, ca niște domuri mă copleșiți de groază ;
Cu tunete de orgă în glas urlați profund
Și-n inimi, hrube-n care vechi gemete vibrează,
Ecourile voastre ca un prohod răspund.

Crunt ocean sălbatec, eu te urăsc ! În mine
Găsesc întregu-ți vuiet și zbucium ! Rîsul crud
Al omului ce-ndură ocară și rușine
În hohotul năprasnic al mării îl aud.

Ce dragă mi-ai fi, Noapte, cînd stelele s-ar stînge :
Lumina lor îngînă un cîntec cunoscut ;
Iar eu vreau tot ce-i negru și gol și șters și mut !

Dar chiar întunecimea e-o pînză ce resfrînge
Ființe-apuse care răsar din amintiri
Și mă țintesc statornic cu galeșe priviri !

ALCHIMIE A DURERII

În tine unu-şi pune focul,
Natură ! altul chinu-şi pune.
Ce-i pentru unu-ngropăciune
Pentru-altu-i viața și norocul.

O, Hermes tainic ce-n restrişti
M-ajuți, dar teamă-n mine semeni,
Lui Midas tu mă faci asemeni,
Celui mai trist dintre-alchimişti.

Cu ajutorul ce mi-l dai
Fac fier din aur, iad din rai ;
În giulgiul norilor din zare

Descopăr un cadavru drag
Şi pe cereştile ponoare
Clădesc un mare sarcofag.

GROAZĂ PLĂCUTĂ

„Din acest vînăt cer ciudat,
Plin ca și soarta-ți, de blesteme,
Ce gînduri, om desträbălat,
Coboară-n tine să te cheme ?"

— Iubind tot ce-i întunecat,
Greu de-așezat în loc și vreme,
Eu ca Ovidiu alungat
Din raiul Romei, nu voi geme.

Cer sfîșiat, plin de ruine,
Mîndria-mi se-oglindește-n tine !
Ți-s norii dricuri care-n ele

Duc toate visurile mele
Și în lumina-ți prind să joace
Luciri din Iad, și Iadu-mi place.

NEPREVĂZUTUL

Cînd Harpagon pe tatăl său îl văzu murind,
La buzele lui albe privind căzu pe gînduri
Şi se-ntrebă cu grijă, în minte socotind :
„Sînt oare-n pod destule scînduri ?"

S-alintă Celimena : „Inima mea-i curată
Şi Dumnezeu frumoasă m-a făurit, fireşte".
— Inima ei ! Răscoaptă ca şunca şi uscată
La focul veşnic se prăjeşte !

Un scrib, opaiţ care făclie se socoate,
Săracului pe care în umbră l-a-necat
Îi spune : „Unde vezi tu pe cel ce-ndreaptă toate,
Pe Creatorul venerat ?"

Dar decît toţi mai bine cunosc pe-un desfrînat
Ce cască zi şi noapte, se tînguie şi spune,
Bicisnicul şi prostul : „Da, vreau neapărat
S-apuc şi eu pe căi mai bune !"

Ceasornicul şopteşte şi el : „E putred tare
Nemernicul ! Zadarnic previn infectul trup.
Orb, şubred, surd e omul, ca zidul vechi pe care
Insectele îl rod şi-l rup".

Pe urmă vine Unul, de toţi tăgăduit,
Spunîndu-le sarcastic şi mîndru : „Mi se pare
Că-n leturghia neagră voioşi m-aţi proslăvit
Sorbind din cupele-mi murdare !

În sufletele voastre mi-aţi ridicat altar ;
Aţi sărutat în taină spinarea mea spurcată !
Aflaţi că sînt Satana cu rîsul temerar,
Enorm şi slut ca lumea toată !

Cum aţi putut voi crede, făţarnici demascaţi,
Că-l înşelaţi pe maistru cu-o cacialma meschină
Şi că-i firesc o dublă răsplată să luaţi,
Un loc în Cer şi-o pungă plină ?

Vînatul răsplăteşte pe vechiul vînător
Ce-a stat de mult la pîndă să prindă prada vie.
Prin cruntele desişuri am să vă duc în zbor,
Ciraci de tristă bucurie,

Prin cruntele desişuri de lut întunecos,
Printr-al cenuşii voastre morman făcîndu-mi cale,
Într-un palat cît mine de mare, bloc vînjos,
Şi care nu-i de piatră moale ;

Căci e făcut din plasma obştescului Păcat
Şi-n el mi-am pus mîndria şi slava şi osînda !“
— În acest timp, pe coama văzduhului urcat
Un înger sună lung izbînda

Acelor ce spun : „Biciul să-ţi fie-n veci slăvit,
O, Doamne ! Şi durerea pe veci slăvită fie !
În mîna ta purtată de-un gînd neţărmurit
Omul nu-i vană jucărie !“

Trompeta umple dulce cu sunetele ei
Amurgurile-acestui cules de vie sfîntă
Şi glasul ei strecoară extaz în toţi acei
A căror laudă o cîntă.

UNEI MALABAREZE

Ai glezna, ca şi mîna, subţire, şolduri pline
Ce chiar pe cea mai mîndră din albe-ar prinde-o bine ;
De trupul tău artiştii se-ndrăgostesc nebuni ;
Mai negri decît pielea ţi-s ochii, mari şi buni.
În ţara ta albastră şi caldă eşti deprinsă
Să ţii mereu luleaua stăpînului aprinsă,
În sticle apă rece şi-arome dulci să torni,
De lîngă pat ţînţarii zburdalnici să-i întorci
Şi cînd în zori platanii foşnesc în vîntul moale
De la bazar să cumperi banane şi curmale.
Desculţă toată ziua în voie pleci şi vii
Şi-ngîni domol vreun cîntec ce numai tu îl ştii.
Iar cînd coboară seara cu haină purpurină
Îţi culci alene trupul mlădiu pe-o rogojină
Şi visurile tale de colibri sînt pline
Şi veşnic înflorite şi gingaşe ca tine.
De ce te-ndeamnă gîndul, copilă fericită,
Să vii în Franţa noastră de suferinţi muncită
Şi dîndu-ţi viaţa-n grija matrozilor voinici
Pe veci să-ţi laşi iubiţii tăi tamarini de-aici ?

Abia-mbrăcată-n văluri de muselină-ușoare,
Pierind de frig acolo în ploaie și-n ninsoare,
Ce mult ai plînge traiul tău liber și senin
Cînd, prinsă în strînsoarea corsetului meschin,
Prin glodurile noastre ar trebui vreodată
Să vinzi pe-o pîne vraja ta simplă și ciudată,
Privind cum se distramă pe-nneguratul cer
Fantoma tristă-a unui absent cocotier !

RĂZVRĂTITUL

Un Înger ca un vultur coboară drept din cer,
Înşfacă strîns pe omul necredincios de chică
Şi-i spune zgîlţiindu-l : „De-acum vei şti de frică,
Şi pentru că sînt bunul tău Înger, vreau şi cer :

Să îndrăgeşti statornic şi-n veci ascultător
Săracii şi schilozii, nerozii şi viclenii,
Şi lui Isus în cale, cu-a tale milostenii,
Să-i poţi aşterne astfel un triumfal covor.

Aşa-i iubirea ! Deie-ţi dar inima răgazul
Să-ţi reaprinzi la slava lui Dumnezeu extazul :
Plăcere-adevărată ce poate mult dura !"

Şi Îngerul mustrîndu-l, din dragoste, fireşte,
Pe-afurisit cu pumnii lui grei îl chinuieşte,
Dar veşnic osînditul răspunde că nu vrea.

PEISAJ

Vreau, hărăzindu-mi scrisul neprihănit eglogii,
Să-mi fac culcuşu-alături de cer, ca astrologii ;
Vecinele clopotniţi spre visuri să mă-ndemne
Cînd îşi trimit pe vînturi cîntările solemne ;
Bărbia-n mîini proptindu-mi, din foişorul meu,
Să văd atelierul ce zumzăie mereu
Şi hornuri şi catarguri de turle înălţate
Spre cerul larg ce toarnă în noi eternitate.

Plăcut e cînd prin ceaţă vezi cum se-aprinde-albastră
O stea-n azur şi lampa de veghe la fereastră,
Cum valuri de cărbune în aer prind să zboare
Şi cum revarsă luna vrăjita ei paloare.

Vedea-voi veri şi toamne cum se perindă pînă
Cînd iarna monotonei ninsori e iar stăpînă.

Şi-atunci lăsînd s-atîrne obloane şi perdele,
Am să clădesc în noapte feerice castele ;
Şi-am să visez departe un orizont albastru
Şi ape ţîşnitoare plîngînd pe alabastru
Şi sărutări şi păsări cîntînd din zorii zilei
Şi toată bucuria naivă a Idilei.
Vuind cumplit afară Răscoala n-o să poată
Cu larma-i de la masa de lucru să mă scoată,
Fiindcă mie tocmai atunci îmi va plăcea,
În voie, Primăvara s-o chem în preajma mea,
Să scot cu voluptate din inimă un soare
Şi-un aer cald să-mprăştii din gînduri arzătoare.

SOARELE

Prin vechi foburguri unde, pitit după obloane,
Desfrîul se desfată în tainice cotloane,
Cînd soarele-și aruncă cumplita lui dogoare
Pe-orașe și pe sate, pe case și pe-ogoare,
De treburile-mi stranii îmi văd cu agerime,
Adulmec pretutindeni neprevăzute rime,
Prin vorbe ca prin pietre pășesc împiedecat
Și-n calea mea descopăr vrun vers demult visat.

Acest părinte darnic, disprețuind cloroze,
Trezește din țărînă la fel și viermi și roze,
Preface orice grijă în abur care piere
Și spornic umple stupii și mințile cu miere.
Întinerind ologii ce-și duc amare zile
Îi face blînzi și veseli ca sprintene copile

Şi viu belşug de roade mărinimos aşterne
În inima setoasă de înfloriri eterne.
Pe stradă cînd coboară, ca un poet, el pune
În lucrurile cele mai rele raze bune ;
Regeşte, fără larmă şi făr' alai străbate
În orişice spitale şi-n orişice palate.

UNEI CERŞITOARE CU PĂR ROŞ

Albă cu păr roşu fată,
Rochia ta ruptă-arată
Cît eşti de sărăcăcioasă
    Şi de frumoasă !

Pentru mine, bard sfios,
Trupul tău bolnăvicios
Are, deşi cu pistrui,
    Farmecul lui.

Porţi cu graţie deplină,
Mai nurliu ca o regină
De roman pantofii ei,
    Saboţii grei.

Dacă-n loc de zdrenţe ai
Îmbrăca un falnic strai
Şi o trenă ai purta
    În urma ta ;

În loc de-un ciorap plesnit
Dacă, fin şi aurit,
Un pumnal pe pulpă ţi-ar
    Străluci iar ;

Dacă-un şnur mai slab legat
Ţi-ar dezveli spre păcat
Sînii veseli şi sprinţari
    Ca doi ochi mari ;

Dacă pentru dezbrăcat
Braţul s-ar lăsa rugat
Şi s-ar apăra alene
    De mîini viclene ;

— Perle mari ţi s-ar trimite
Şi sonete măiestrite
De Belleau s-ar tot ivi
    Şi te-ar slăvi ;

Robi ai farmecelor tale,
Cu rimate trufandale
Cîţi poeţi n-ar aştepta
    La scara ta !

Mulţi paji întreprinzători,
Mulţi Ronsard şi mulţi seniori
Pofticioşi ar da tîrcoale
    Odăii tale !

N-ai avea la pat blazoane,
Dar săruturi milioane
Şi în lanţuri ai lua
    Chiar pe-un Valois !

— Acum însă, cerşitoare,
Cauţi resturi de mîncare
La vreo biată cafenea
    De mahala ;

Pe furiş te uiţi visînd
La vreun juvaier de rînd ;
Dar, vai ! să ţi-l dăruiesc
    Nu izbutesc.

Perlă, diamant, parfum,
N-ai nici o podoab-acum
Decît goliciunea ta,
    Frumoasa mea !

UNEI TRECĂTOARE

Asurzitoare, strada în jurul meu mugea.
Înaltă și subțire, durere maiestoasă
În voalurile-i negre de doliu, fastuoasă
Şi mîndră, o femeie trecu prin fața mea

Cu sprinten mers şi zvelte picioare statuare.
Eu mă-mbătam privind-o și beam, ca pe-un venin,
Din ochiul ei, cer vînăt de uragane plin,
Plăcerea ce ucide și vraja care doare.

Un fulger... apoi noapteaî! — Făptură fără drum,
Tu care cu-o privire m-ai renăscut deodată,
Abia în veşnicie te voi vedea de-acum ?

În alte părți, departe ! tîrziu ! sau *niciodată* !
Căci nu-mi cunoști cărarea, nu ştiu spre ce mergeai,
O, tu zadarnic dragă, o, tu care ştiai !

SCHELETUL CARE SAPĂ

I

În planşele de-anatomie
De pe tarabe hodoroage
Cu cadaverice hîrţoage
Dormindu-şi somnul de mumie,

Desene cărora nobleţea
Şi harul vreunui vechi artist,
Cu toate că subiectu-i trist,
Le-au dat pe vremuri frumuseţea,

Se văd, făcînd şi mai cumplite
Aceste stranii grozăvii —
Săpînd ca nişte oameni vii
Schelete, trupuri jupuite.

II

Din ţarina ce-o scormoniţi,
Bieţi inşi ai unei lumi hidoase,
Greu opintindu-vă din oase
Sau încordînd muşchi dezgoliţi,

Ce roade prea ciudate oare,
O, smulşi din gropniţe ocnaşi,
Culegeţi ? Căror arendaşi
Le umpleţi largile hambare ?

Vreţi voi (simbol cumplit şi clar
Al unui crud destin mişelnic !)
Să arătaţi că-i îndoielnic
Promisul somn şi-n groapă chiar ;

Că şi neantul ne trădează,
Că tot, chiar Moartea ne înşeală,
Că poate prinşi de-o rea tocmeală,
Pe veci vom fi siliţi, cu groază,

În vreun necunoscut tărîm
Să apăsăm o grea lopată
Cu talpa noastră-nsîngerată
Şi-un dur pămînt să scociorîm ?

AMURGUL

Şi iată-amurgul molcom, amic cu ucigaşii ;
Ca un complice vine înăbuşindu-şi paşii ;
Ca un alcov se-nchide înaltul cer de seară ;
Şi omul, de nelinişti împins, se face fiară.

Amurg, amurg prieten, dorit cu voie bună
De cel a cărui braţe cinstite pot să spună :
Azi am lucrat ! — Amurgul aduce mîngîiere
În spiritele roase de-o crîncenă durere,
Şi-alină pe savantul ce-şi simte fruntea grea,
Pe muncitorul care, trudit, să doarmă vrea.

În vremea asta demoni porniţi pe stricăciune
Încep, ca nişte oameni de-afaceri, să se-adune
Şi bat din zbor cu-aripa în geam şi-n jaluzele.
Lucesc lumini lovite de vînt şi, printre ele,
Foind pe străzi Curvia îşi înteţeşte jarul
Şi îşi deschide, poartă cu poartă, furnicarul ;

Ea-şi face pretutindeni, pe nesimţite, cale
Ca un duşman ce pune blestemăţii la cale,
Şi colcăie-n mocirla oraşului, adîncă,
Ca viermele ce fură din om tot ce mănîncă.
Bucătării răsună de sfîrîială, teatre
Încep să hăulească, orchestre-ncep să latre ;
În pensiuni cu oaspeţi gustînd la cărţi delicii,
Printre coţcari îşi află cocotele complicii ;
Şi tot aşa pungaşii se pregătesc şi ei
Să-şi facă meseria şi lucrul cu temei,
Să spargă uşi, casete şi-ncuietori subtile,
Cu-amantele să aibă de trai cîteva zile.

În clipa asta gravă fii, suflet, fără teamă
Şi zbieretele-acestea nu le lua în seamă.
E ceasul cînd durerea pe cei bolnavi îi scurmă ;
De gît îi strînge Noaptea ; destinul lor se curmă ;
Se-ndreaptă spre obşteasca prăpastie finală ;
De-oftatul lor spitalul e plin. — Fără-ndoială
Că mulţi acasă, seara, nicicînd n-au să mai vină
Să afle, lîng-un suflet iubit, gustoasa cină.

Şi mulţi căminul paşnic nici nu l-au bănuit
Şi niciodată poate că-n viaţă n-au trăit.

VIS PARIZIAN

I

Acea privelişte ciudată
Cum nimeni n-a putut vedea,
În dimineaţa asta, iată,
Vrăjeşte încă mintea mea.

Ce plin e somnul de miracol!
Dintr-un capriciu-original
Gonisem din acest spectacol
Iregularul vegetal,

Şi-acum vedeam, plin de mîndrie,
Cum în tabloul meu încape
O molcomă monotonie
De marmură, metal şi ape.

Un Babilon de scări și-arcade
Se întindea la nesfîrșit ;
Havuzuri împroșcau cascade
Pe aur mat sau șlefuit ;

Și mari șuvoaie-apăsătoare,
Ca lungi perdele de cristal,
Se povîrneau strălucitoare,
Pe niște ziduri de metal.

Nu arbori, albe colonade
Domoale lacuri îngrădeau,
Unde gigantice naiade,
Ca niște fete, se-oglindeau.

Pe lîngă maluri viorii
Albastre pînze de-apă mare
Se așterneau din zări pustii
Către-ale lumilor hotare ;

Erau comori nebănuite
Și valuri magice ; erau
Nemăsurate-oglinzi orbite
De tot ce ele răsfrîngeau !

Gangi taciturni, cu nepăsare,
Pe coama cerului gigant,
Turnau din unda lor în zare
În văgăuni de diamant.

Zidar de visuri minunate,
Călăuzeam meşteşugit
Printr-un tunel de nestemate
Un ocean domesticit ;

Lucios şi clar se-nfăţişa
Orice, chiar cele-ntunecate ;
Lichidul slava-şi încrusta
În razele cristalizate.

Dar nici un soare şi nici stele
De nicăieri nu se-arătau
Minunăţiilor acele
Care din ele luminau !

Şi peste-acest tărîm vrăjit
Plutea (cumplită noutate !
Vis de văzut, nu de-auzit !)
O pace de eternitate.

II

În păcătoasa-mi locuinţă
Din nou cu groază m-am trezit,
Cu blestemata suferinţă
În inimă ca un cuţit ;

Un ornic cu rostiri funebre
Suna amiaza, îndîrjit,
Şi ceru-mprăştia tenebre
Peste pămîntul amorţit.

ZORII ZILEI

Sunase deşteptarea pe la cazărmi, și-o boare
Din vîntul dimineții sufla în felinare.

La vremea asta visuri cu jocul lor drăcesc
Pe-adolescenţii oacheşi în pat îi răsucesc ;
Şi lampa, ochi cu rană, începe să se zbată,
Punînd pe luciul zilei o sîngerie pată,
Iar sufletu-n robie dat trupului și silei
Imită lupta lămpii cu strălucirea zilei.
Cum un obraz în lăcrămi e șters de vînt, văzduhul
E-nfiorat de lucruri ce-și dau în umbră duhul,
Şi-i frînt de scris bărbatul, femeia de iubit.

Prindeau ici colo hornuri să fumege grăbit.
Femeile de stradă cu-nvineţite pleoape,
Plecaseră în somnul lor tîmp să se îngroape,
Calicele, tîrîndu-şi uscaţii, recii sîni,
Suflau s-aţîţe focul şi își suflau în mîini.

Sosise ceasu-n care de frig şi griji hursuze
Se-ncrîncenă durerea femeilor lehuze ;
Ca un oftat ce-l curmă un val de sînge roş
Tăia departe pîcla un cîntec de cucoş ;
Mormane mari de ceață zăceau pe edificii,
Şi muribunzii jalnici prin funduri de ospicii
Îşi horcăiau suflarea din urmă-necăcioasă.
Stricaţii, frînţi de munca lor grea, veneau acasă.
Şi-n timp ce aurora, de-a lungul Senei goale,
În rochie roză-verde, prin frig păşea agale,
Sărind din somn Parisul îşi aduna în grabă
Uneltele şi, harnic bătrîn, pornea la treabă.

SUFLETUL VINULUI

Cînta-n butelii vinul, duh paşnic, într-o seară :
„Om urgisit, eu ţie cu dragoste-ţi închin,
În temniţa-mi de sticlă cu-acoperiş de ceară,
Un cîntec de lumină şi de frăţie plin.

Ştiu truda, ştiu sudoarea, ştiu arzătorul soare
De care e nevoie pe-un dogorit colnic
Ca eu să capăt viaţă şi suflet şi vigoare ;
De-aceea nu-s mişelnic cu tine, ci amic.

Cad în gîtlejul unui biet om, de muncă frînt,
Şi-o bucurie fără de margini mă petrece,
Şi pieptu-i cald e-un molcom şi minunat mormînt
Ce-mi place mult mai tare decît o hrubă rece.

Auzi tu cum răsună refrene de dumineci,
Cum ciripind Speranța în pieptul meu zvîcnește ?
Slăvindu-mă, te bucuri cu mine să cumineci,
Cu coatele pe masă proptit prietenește.

Soției fermecate vreau ochii să-i aprind,
Pe fiul tău cel firav să-l fac voinicul vieții,
Să-i rumenesc obrajii, cu vlaga să-l deprind,
Cum își mlădie mușchii cu untdelemn atleții.

Semănătorul veșnic, știindu-mi frenezia,
Ca pe-o sămînță scumpă în tine mă strecoară,
Din dragostele noastre să iasă Poezia
Și-naltă către Ceruri să crească, floare rară !“

BEŢIA AMANŢILOR

Frumos e azi văzduhul ! Sprinteni,
Fără căpăstru, fără pinteni,
Să ne-avîntăm călări pe vin
Spre-un cer feeric şi divin !

Ca unor îngeri arşi de jarul
Lungoarei, iată, în cleştarul
Albastru-al dimineţii vraja
Mirajului ne-aruncă mreaja !

Domol alunecînd împinşi
De mult isteaţa volburare,
De-un paralel delir cuprinşi,

O, sora mea, fără-ncetare
Vom alerga, scăpaţi de rele,
Spre raiul visurilor mele.

BEATRICE

Prin locuri arse, fără verdeață, pradă zgurii,
Odată cînd în taină mă tot plîngeam naturii
Și-n vreme ce încoace și-ncolo rătăceam
Pe inimă pumnalul gîndirii ascuțeam,
Văzui namiaza mare deasupra-mi cum se-adună
Un nour des, funebru, care-asmuțea furtună,
Purtînd cu el o droaie de demoni vicioși,
Iscoditori ca niște pitici răutăcioși.
Spre mine cu răceală privirea-și ațintiră,
Și-așa cum trecătorii de un nebun se miră
Tot șușoteau întruna cu chiote-nfundate,
Mereu făcîndu-și semne din ochi și dîndu-și coate :

„Uitați-vă la dînsul, e chiar caricatura
Lui Hamlet ; îi imită și felul și figura,
Cu părul în răscoală și ochii în pustiu.
Să mori de rîs nu alta cînd vezi pe-acest chefliu,
Comediant pe drumuri, zevzec și mînă spartă,
Fiindcă-și joacă rolul cu oarecare artă,

Că-şi ia părtaş în cîntec la multele-i necazuri
Pe vúlturi şi pe greieri, pîraie, flori şi iazuri
Şi chiar şi nouă, maiştrii acestor rechizite,
S-apucă lungi tirade zbierînd să ne recite."

Aş fi putut — mîndria-mi mai naltă ca un munte
Îşi bate joc de demoni şi-nnourări mărunte —
Doar să-mi întorc privirea şi fruntea-mi suverană,
Dar am văzut deodată în şleahta grosolană
— De crima asta cerul cum nu s-a-ncrîncenat? —
Pe zîna vieţii mele, chip neasemănat,
Care rîdea cu dînşii de neagra mea-ntristare
Şi-i dăruia cu cîte-o murdară dezmierdare.

METAMORFOZELE VAMPIRULUI

Femeia lîngă mine se zvîrcolea sălbatec
Asemeni unui şarpe zvîrlit pe un jăratec
Şi frămîntîndu-şi sînii molatec şi barbar
Cu gura ei de fragă rosti dulceag şi rar :
— Am buze moi şi-n ele am tainica ştiinţă
De-a pierde-n orice clipă, pe-un pat, o conştiinţă.
Adorm orice durere pe sînii mei zglobii.
Bătrînii vin la mine cu zîmbet de copii.
Şi pentru-acela care mă vede-o dată goală
Sînt cer, sînt soare, lună şi linişte astrală !
În voluptăţi atîta de pricepută sînt
Cînd pe-un bărbat în braţe îl strîng şi îl frămînt
Sau cînd îi dărui sînii să-i muşte şi să-i sugă,
Timidă sau lascivă, puternică sau slugă,
Că-n patul care geme de-ncolăciri feline
Toţi îngerii nevolnici s-ar pierde pentru mine !

Cînd din ciolane vlaga şi măduva mi-a stors
Iar eu cu lenevie spre dînsa m-am întors
Să-i dau o sărutare de dragoste, zării
Doar un burduf cu pîntec umflat de murdării !
O clipă-am închis ochii cuprins de-o spaimă mare,
Şi cînd i-am deschis iarăşi spre zările solare,
În locul unde monstrul, cu-o clipă mai nainte,
Stătea-mbibat de sînge, puternic şi scîrbos,
Văzui acum un maldăr de mucede-oseminte
Scoţînd din ele-un sunet scrîşnit şi fioros,
Un scîrţîit de tablă strident, ca de morişcă
Pe care vîntul iarna, în nopţi pustii o mişcă.

O CĂLĂTORIE ÎN CYTHERA

Înaripatu-mi suflet zburda netulburat
Şi s-agăţa zburdalnic de funii şi catarguri ;
Corabia sub cerul senin plutea în larguri
Asemeni unui înger de soare îmbătat.

— Ce-i insula aceasta aşa posomorîtă ?
— Cythera, ţară veche cîntată-n poezii,
Eden banal pe placul holteilor tîrzii.
În fapt, cum vezi, e-o stîncă mîhnită şi urîtă.

— Tărîm de blînde taine, domol şi visător !
A Vénerii antice puternică fantomă
Pe ţărmurile tale plutind ca o aromă
Fiori revarsă-n inimi de dragoste şi dor.

Tărîm de flori şi visuri, slăvit de-apoteoze,
Pe veci în lumea-ntreagă iubit şi venerat,

În care-un molcom murmur plutește nencetat
Ca fumul de tămîie pe-o pajiște de roze,

Sau uguitul unui hulub înamorat,
— Cythera, turburată de-un zgomot ca de ceartă,
Era doar o cîmpie pustie și deșartă...
Zăream departe, totuși, un vag obiect ciudat !

Dar nu era un templu de umbră și răcoare
În care preoteasa lui Venus, printre flori,
Se furișa cu trupul ars de fierbinți fiori,
Cu rochia desfăcută de adieri ușoare ;

Ci iată, lîngă țărmuri ajunși, nepăsători
Dînd iureș printre păsări cu pînza navei noastre,
Văzurăm, ca un straniu copac în zări albastre,
Scheletul unei negre și mari spînzurători.

Sălbăticite păsări pe prada lor urcate
Rupeau cu-nverșunare un puhav spînzurat
Ca un cuțit băgîndu-și murdarul plisc turbat
În cărnurile-acestei putreziciuni spurcate.

Largi găuri erau ochii ; din pîntecul scobit
Pe coapse mațe grele i-alunecau cleioase ;
Călăii lui, cu pliscul, plini de plăceri scîrboase,
Făcuseră dintr-însul un straniu hoit scopit.

Jos, nişte patrupede adulmecînd delicii
Priveau spre el cu ciudă şi se-nvîrteau în loc ;
O fiară mai voinică se tot foia-n mijloc
La fel c-un gîde care-şi struneşte ucenicii.

Fiu al Cytherei sfinte, tăcut şi torturat,
Tu sufereai aceste jigniri drept ispăşire
A riturilor care ţi-au stors întreaga fire
Şi care-acum nici dreptul la groapă nu ţi-au dat.

Biet spînzurat ridicol, eu îţi cunosc durerea !
Văzîndu-ţi trupul putred simţii din nou, venin,
Cum urcă-n mine vechiul şi nesfîrşitu-mi chin
Ca un sughiţ de scîrbă greu şi amar ca fierea.

În faţa ta, sărmane ins, de-amintire plin,
Simţii, cu mii de pliscuri şi crîncene măsele,
Toţi corbii răi şi hulpavi şi negrele căţele
Ce-odinioară carnea mi-o sfîşiau din plin.

— De vrajă era cerul şi marea potolită ;
Dar pentru mine totul era venin şi scrum
Ştiind că în această alegorie-acum
Mi-i inima ca într-un linţoliu învelită.

În insula ta, Venus, atît doar am găsit :
Figura mea în ştreangul simbolic atîrnată.
— O, Doamne ; dă-mi curajul şi vlaga minunată
Să-mi pot privi şi gîndul şi trupul, nescîrbit !

MOARTEA AMANŢILOR

Vom avea divanuri molcom parfumate
Şi profunde paturi largi ca un mormînt,
Iar pe etajere vor fi flori ciudate
Pentru noi crescute sub un cer mai sfînt.

Inimile noastre, facle minunate,
Pîn' la fund vor arde cu suprem avînt
Şi-n oglinda minţii noastre-ngemănate
Focul pîn' la capăt va trăi resfrînt.

Într-o sfîntă seară roză şi albastră
Vom schimba un fulger din iubirea noastră,
Încărcat de-adio, ca un lung suspin ;

Şi pe urmă-un Înger, crainic de departe,
Va aprinde iarăşi, vesel şi senin,
Ştersele răsfrîngeri, flăcările moarte.

VISUL UNUI CURIOS

Cunoşti tu ca şi mine plăcuta chinuire
Şi-i faci pe toţi să spună uimiţi : „Ce om sucit !"
— Muream. Simţeam în firea mea plină de iubire
Dorinţă, dar şi groază, un chin deosebit ;

Şi spaimă şi speranţă, dar fără răzvrătire.
Cu cît fatalul ornic mergea tot mai grăbit
Cu-atît simţeam în chinu-mi o aspră mulţumire
Şi mă smulgeam din ceea ce-i vechi şi-obişnuit.

Eram cum e copilul cînd, dornic de spectacol,
Cu ciudă vede-n pînza cortinei un obstacol...
Deodată adevărul cuprinse duhul meu :

Murisem fără veste şi zorile cumplite
Mă-nvăluiau. — Cum, asta e tot ? Pe nesimţite
Cortina se-nălţase ; eu aşteptam mereu.

CĂLĂTORIA

I

Copilul ce-şi nutreşte cu hărţi şi stampe-avîntul
Măsoară lumea după întinsele-i porniri.
O, la lumina lămpii ce mare e pămîntul!
Cît e de mic pămîntul văzut în amintiri!

Cîndva pornim cu mintea arzînd de idealuri,
Cu suflet plin de ciudă și crîncene chemări,
Și ducem, legănată domol în ritm de valuri,
Nemărginirea noastră pe mărginite mări:

Unii fugind să scape de patrii ticăloase;
Alţii priviţi cu groază de-ai lor; şi alţi cîţiva,
Magi înecaţi în ochii unei femei frumoase,
Primejdioasa Kirke ce i-a robit cîndva.

De teamă să nu fie schimbaţi în dobitoace
Se-mbată cu lumină, văzduh şi-aprinse zări ;
Vifornița ce-i bate şi soarele ce-i coace
Şterg urmele lăsate pe-obraji de sărutări.

Drumeţii neaoşi însă sînt numai cei ce pleacă
Doar ca să plece ; inimi umplute cu pustiu,
Destinul lor haotic necontenit îi joacă
Şi haide ! spun întruna, de ce, nici ei nu ştiu ;

Cei cu dorinţi fugare ca nourii şi care
Visează, cum visează asaltul un recrut,
Plăceri necunoscute, imense, schimbătoare,
Al căror nume mintea în veci nu l-a ştiut !

II

Sîntem, ce groaznic lucru ! asemeni cu-o sfîrlează
Care se-nvîrte-ntruna ; ba chiar, de multe ori,
Şi-n somn curiozitatea ne chinuieşte, trează,
Ca un sălbatec înger ce biciuieşte sori.

Ciudată soartă-n care mereu se mută ţelul
Şi poate fi oriunde căci nicăirea nu-i ;
Şi omul cu speranţa mai tare ca oţelul
Tot caută odihnă umblînd mereu haihui.

Ni-i sufletul o navă spre Utopii pornită ;
„Deschide ochii !“ strigă pe punte-o voce-adîncă ;
Sus pe catarg o voce răsună-nnebunită :
„Noroc.... iubire... slavă !“ Blestem ! e doar o stîncă !

O insulă pe care catargul o vestește
Ne pare-un Eldorado de soartă hărăzit ;
Închipuirea care orgia-și pregătește
În zori abia o stîncă pustie a găsit.

Îndrăgostit sărmanul de țări și țărmi himerici
De ce să-l pui în lanțuri sau să-l arunci în mare
Pe-acest bețiv fantastic născocitor de-Americi
Al căror vis sporește abisurile-amare ?

Așa și vagabondul, ce prin noroi pășește
Cu nasu-n vînt, visează splendori fără temei ;
Privirea lui vrăjită o Capuă găsește
Oriunde lumînarea lucește-ntr-un bordei.

III

Ciudați drumeți ! Ce multe și nobile istorii
Citim în ochii voștri adînci ca niște mări !
Deschideți-vă-acuma bogatele memorii
Cu stranii juvaeruri de aștri și de zări.

Vrem să purcedem fără vapori şi fără vele !
Ni-s cugetele-ntinse ca nişte mari năframe ;
Ca s-alungăm urîtul, răsfrîngeţi larg pe ele
Picturile-amintirii cu vaste zări drept rame !

Ei ! ce-aţi văzut pe unde-aţi umblat ?

IV

„Văzut-am stele
Şi valuri ; şi nisipuri de-asemeni am găsit ;
Şi-n ciuda multor piedici neprevăzut de grele,
Adesea ca şi-aicea la fel ne-am plictisit.

A soarelui splendoare pe marea viorie
Şi în amurguri larga oraşelor splendoare
În inimile noastre sădeau dorinţa vie
Să ne-afundăm în cerul cu-ademeniri solare.

Cele mai mari privelişti şi cele mai bogate
Oraşe n-aveau vraja de vis pe care-o dau
Cetăţile de nouri, de vînturi alungate ;
Şi veşnic tot mai multe dorinţi ne chinuiau !

— Dorinţa împlinită zbucneşte tot mai tare.
Dorinţă tu, vechi arbor cu voluptăţi hrănit,
Cînd scoarţa ta întruna se-ngroaşă, către soare
Puternicele-ţi ramuri se-ntind necontenit !

Mereu vei crește, arbor mai rodnic în mlădițe
Decît stejarul ? — Totuși cu grijă noi am scos
Pentru albumul vostru flămînd cîteva schițe,
Frați ce gîndiți că tot ce-i departe e frumos !

Am salutat în cale divinități cu trompă
Și tronuri înstelate cu pietre de lumină ;
Palate mari a căror miraculoasă pompă
Pe bogătașii voștri i-ar duce la ruină ;

Veșminte care pentru priviri sînt o beție ;
Femei cu zugrăveală pe unghii și pe dinți
Și vrăjitori c-un șarpe la gît drept salbă vie.“

V

Pe urmă ? Mai departe ?

VI

„Copilăroase minți !

Spre-a nu uita un lucru de mare-nsemnătate,
Văzut-am pretutindeni, fără-a fi căutat,
La fiecare treaptă a scării blestemate
Eterna plictiseală a vechiului păcat ;

Femeia, sclavă proastă şi plină de trufie,
Slăvindu-şi fără scîrbă un farmec maşinal ;
Bărbatul, déspot hulpav şi spornic la curvie,
El însuşi sclav al sclavei, mocirlă în canal ;

Călăul care rîde, martirul care plînge ;
Otrăvile puterii ce-aţîţă pe tiran ;
Petrecerea sporită cu-adulmecări de sînge ;
Mulţimea-ndrăgostită de biciul suveran ;

O seamă de religii la fel cu-a noastră, toate
Năvală dînd în ceruri ; Sfinţenia găsind
În cuie şi-n păr aspru o nouă voluptate
Aşa cum delicaţii pe-un pat de puf se-ntind ;

Flecara Omenire de-a pururi îmbătată
De geniul ei, la ceruri strigînd spre Dumnezeu
Cu mintea rătăcită acum ca şi-altădată :
„Stăpîne, seamăn mie, fii blestemat mereu !"

Şi-apoi cîţiva, statornici amanţi ai Nebuniei,
Fugind din marea turmă împinsă de Destin
Şi-n opiul vast găsindu-şi odihna veşniciei !
— Acesta este-al lumii statornic buletin."

VII

Amară-nţelepciune scoţi din călătorie !
Banală, monotonă şi mică, lumea, ieri,

Azi, mîini, mereu, ne-arată oglinda noastră vie :
O tristă oază într-un deşert de neplăceri !

Să pleci ? Să stai ? Stai dacă poţi ; pleacă dacă cere
Nevoia. Unul fuge şi altul stă pitit,
Să-nşele pe vrăjmaşul cel care-n veci nu piere,
Timpul ! Sînt însă alţii ce merg necontenit,

Ca Ahasvér pribeagul şi-apostolii, şi care,
Fugind de retiarul cu ticăloasa-i plasă,
Aleargă toată viaţa în trenuri şi-n vapoare ;
Iar alţii îl omoară fără-a porni de-acasă.

Cînd în sfîrşit va pune picioru-n ceafa noastră,
Putea-vom iar să prindem putere şi avînt.
Şi cum plecam odată spre India măiastră
Cu ochii ţintă-n larguri şi pletele în vînt,

Porni-vom pe întinsa Întunecimii mare,
Voioşi ca nişte tineri drumeţi neîncercaţi.
Nu auziţi voi glasuri zglobii şi funerare
Ce spun : „Veniţi voi care de mult vreţi să mîncaţi

Din parfumatul Lotus ! Aici culegeţi, iată,
Fantasticele poame pe care le-aţi dorit ;
Veniţi să vă îmbete cu liniştea-i ciudată
Această după-amiază ce-i fără de sfîrşit !“

Am și ghicit că-s stáfii din felul întrebării ;
Pilazii noștri-n zare tind brațele spre noi.
„Găsește-ți iar Electra !“ ne spune-aceea cării
Îi sărutam pe vremuri genunchii amîndoi.

VIII

O, Moarte, căpitane bătrîn, e vremea, du-ne
Din țara asta unde ne plictisim, străini !
Și apele și cerul acum sînt de cărbune,
Dar inimile noastre sînt pline de lumini.

Otrava ta ne-o toarnă drept bálsam și ne lasă
Să ne-nfundăm în hăul cel fără de ecou !
Și dacă va fi raiul sau iadul, nu ne pasă !
Un singur gînd ne arde : să dăm de ceva nou.

STÉPHANE MALLARMÉ

(1842—1898)

Născut la 18 martie 1842 în Paris, unde tatăl său era funcționar administrativ, Stéphane Mallarmé a fost, în viața de toate zilele, un modest profesor de engleză pe la școli provinciale, pînă cînd, în 1873, obține o catedră la un liceu din Paris. Nu se poate închipui o existență mai obișnuită în ce privește evenimentele exterioare. Cît a fost în viață, Mallarmé, pe care gîndirea sa poetică și expresia acestei gîndiri, deosebită de tot ce se produsese în poezie pînă la dînsul, îl făcea cu totul de neînțeles, nu numai față de publicul cititor, dar chiar față de cei mai mulți dintre scriitorii și criticii vremii, n-a izbutit să publice, pe socoteala lui de profesor sărac, decît mici plachete, în tiraje mărunte. Abia în 1897 își strînge, într-un volum intitulat *Divagații*, meditațiile despre poezie și despre artă, iar în 1898, anul morții, are gata prima culegere completă a poeziilor sale, care apar postum, în anul următor.

Cu prilejul unei anchete literare făcută de Jules Huret în 1891, Mallarmé a expus cu claritate și concizie, dar cu tonul foarte personal al stilului său, procedeul principal al artei sale poetice :

„A numi un lucru înseamnă a suprima trei sferturi din plăcerea poemului, care e făcută din ghi-

cire treptată : să-l *sugerezi*, acesta e visul. Simbolul îl constituie perfecta întrebuințare a acestui mister : să evoci încetul cu încetul un obiect și să desprinzi din el o stare de suflet sau, invers, să alegi un obiect și să desprinzi din el o stare de suflet printr-un șir de descifrări."

Într-o *Divagație* intitulată *Criză a versului*, Mallarmé afirmă că prin acest procedeu al sugerării, al numirii indirecte, obiectul sugerat se dezindividualizează și capătă astfel o valoare generală, mult mai aptă de-a se imprima în memoria și în sensibilitatea cititorului decît particularul, care se pierde în mulțimea asemănărilor și a identităților :

„Spun : o floare ! și din uitarea în care vocea mea scufundă orice contur, altceva deci decît sepalele știute, muzical se înalță, idee însăși și suavă, floarea care lipsește din orice buchet."

Așadar, ceea ce apare ca rezultat al acestei operații mintale este generalitatea sugestivă.

Cum se poate ajunge la acest rezultat ? Mallarmé, cu acea precizie a imprecisului care îi este proprie, indică, și aici, procedeul :

„Versul, care din mai multe vocabule reface un cuvînt total, nou, străin limbii și avînd parcă o funcție de descîntec, desăvîrșește această izolare a cuvîntului : tăgăduind cu un gest suveran hazardul care a mai rămas în termeni, în ciuda repetatei căliri ca sens și sonoritate, și oferindu-ți surpriza de-a nu mai fi auzit niciodată un asemenea crîmpei de elocuție ; iar în același timp amintirea obiectului numit plutește într-o nouă atmosferă".

În cele mai dense și mai riguros lucrate versuri cu putință, gîndirea sa poetică se concentrează ca esențele stoarse din mii și mii de flori. Efectul, la lectură, este adînc, făcut din surpriza pe care o dă contrastul dintre sensul enigmatic și extrema precizie a versului, în care îți dai seama că nimic nu-i pus la întîmplare, armonia rezultînd într-adevăr dintr-o prelungă meditare. Mallarmé este cel mai greu de tradus dintre toți poeții lumii, din cauză că el și-a

alcătuit din cuvintele cunoscute ale limbii un limbaj al lui, cu totul nou, după niște reguli proprii (una din ele este cea indicată în citatul de mai sus, aceea a sugerării, iar alta este a conceperii versului ca un *cuvînt nou).* Mallarmé a ajuns la acest limbaj în urma unor lungi, anevoioase, chinuite și chinuitoare cercetări, transformări și transmutații de sensuri. Ca să poți găsi ceva la fel în altă limbă, ar trebui să faci exact operațiile mintale pe care le-a făcut el. (De altfel, chiar acela care vrea să-l înțeleagă și să cuprindă gîndirea sa poetică trebuie să procedeze tot așa.) Secretul acestor operații nu poate fi găsit întotdeauna, uneori poate fi numai presupus, mulțumindu-te cu aproximații.

*

Am ales și am tradus șapte poezii de Mallarmé, dintre acelea care dau un sunet care e numai al lui. Aceste traduceri se întemeiază pe o veche și mereu înnoită cercetare a poeziei lui Mallarmé (am scris și am publicat un mic studiu despre el încă din 1920). Așadar, de-a lungul unei vieți întregi, am încercat să mă apropii de procedeele lui, iar acum să întrebuințez, măcar în parte, aceste procedee în versiunea românească pe care o dau aici. Dacă ceva din tonul originalului, ceva din cîntecul său foarte deosebit de al oricărui alt poet, a putut să treacă în această traducere, lucrată cu cea mai mare atenție în ce privește ritmul, rima și, mai cu seamă, armonia interioară a versului, care sînt la Mallarmé întotdeauna perfecte — atunci încercarea mea nu va fi fost zadarnică.

Dau aici cîteva date bibliografice, după ediția : Stéphane Mallarmé, *Oeuvres complètes,* texte établi et annoté par Henri Mondor et G. Jean-Aubry, Bibliothèque de la Pléiade, Paris, Gallimard, 1956, precum și cîteva comentarii ale poeziilor traduse.

Salut, sonet rostit de Mallarmé la un banchet al revistei *La Plume* în ianuarie 1893 și publicat în numărul din 15 februarie, același an, al revistei.

„Această spumă" este o extraordinară fixare de efemer, o încrustare a clipei în durată, care înalță ocazionalul în marea poezie, și aceasta fără alt gest decît închinarea unei cupe cu prilejul unui toast.

Cîntarea Sfîntului Ioan, apărută abia în ediția postumă din 1913, a *Poeziilor.* Luată *à la lettre,* ea este un soliloc al lui Ioan Botezătorul în clipa cînd îi retează capul securea călăului, clipă care coincide cu solstițiul de vară, „soarele în oprire". Două mișcări se deosebesc bine, una de înălțare, în primele trei strofe, alta de aplecare, în ultimele trei, strofa de la mijloc, a patra, figurînd o oprire în care conștiința, „țeasta" se desparte de „tot ce-o deosebea de trup". Mișcărilor de înălțare și de bruscă coborîre a soarelui, din prima strofă, le corespund mișcările de înălțare și de coborîre a țestei desprinse de trup. „Această strictă corespundere, spune Charles Mauron, în *Mallarmé l'obscur,* Denoël, 1941, p. 111, o asemenea severitate de arhitectură dau acestei scurte bucăți o plenitudine care miră la fiecare lectură. Fără să vrei, te gîndești la Johann Sebastian Bach."

După-amiaza unui faun a apărut prima oară într-o plachetă trasă în 195 de exemplare, în 1876. Un faun, tolănit la umbră în păpurișul unui lac împrejmuit de păduri, se lasă prins, în fierbințeala unei după-amiezi de vară, de visare erotică. Forma poemului este un monolog care, rînd pe rînd, însoțește acțiunea și comentează amintirea acestei acțiuni, atît a celei reale, cît și a celei visate, într-un timp stagnant, propriu poeziei. Această acțiune este jocul faunului cu două naiade, joc ce rămîne nesatisfăcut din cauză că naiadele fug. Tema în sine, ca și în *Bucolicele* lui Virgiliu, este obișnuită, chiar neînsemnată. În poemul lui Mallarmé tratarea acestei teme oferă o înnoire extremă, pentru că poetul întrebuințează mijloace de expresie întemeiate pe corelații de senzații, de impresii, de sentimente ce se nasc și se dezvoltă unele din altele, se schimbă unele în altele și se mistuie la urmă în somnolența faunului, pe care fuga naiadelor nu-l nemulțumește. Poemul este încărcat de

gîndire poetică, în versuri şlefuite pînă la incandescenţă, luminoase toate, chiar şi acelea care par mai greu de înţeles la prima lectură. Este aici, mai puţin totuşi decît în alte poezii ale sale, acea obscuritate proprie lui Mallarmé şi care provine numai dintr-o profunzime a expresiei, ca o apă limpede, pe care adîncimea ei o face să pară întunecată.

Proză pentru Des Esseintes a apărut prima oară în *La Revue indépendente*, ianuarie 1885. Des Esseintes este personajul central (de fapt singurul personaj, deoarece cartea este biografia gusturilor şi apucăturilor sale) din romanul *À Rebours* de J. K. Huysmans, apărut cu un an mai înainte, în 1884. Des Esseintes, vlăstar al unei vechi familii, este un mizantrop rafinat şi ciudat, care îmbină şi combină deliciile intelectului şi cele ale simţurilor, descoperind şi chiar inventînd transpuneri de senzaţii (de exemplu, o orgă de lichioruri). În literatură, el are predilecţii şi preferinţe puţin obişnuite. Detestă pe Cicero, pe Horaţiu şi pe Virgiliu şi gustă poezia ultimelor secole ale literaturii latine, cînd creştinismul începea să se infiltreze în cultura pe sfîrşite a Romei. Dintre moderni, Des Esseintes, pe lîngă cîţiva foarte puţini — Baudelaire, Flaubert din *La Tentation de Saint Antoine* —, preţuieşte pe Mallarmé. Pe mai multe pagini, Huysmans, prin intermediul eroului său, citează pasaje din poeziile lui Mallarmé, îndeosebi din *Hérodiade* şi din *După-amiaza unui faun*, precum şi din poemele în proză, comentîndu-le cu admiraţie. Datorită acestor pagini, Mallarmé, preţuit pînă atunci numai de cîţiva scriitori amici, ajunge să fie cunoscut de un public mai larg. În semn de omagiu, el dedică lui Des Esseintes, adică lui Huysmans, această *Proză*. Poemul acesta arată felul în care ia naştere şi se dezvoltă gîndirea poetică a lui Mallarmé, întemeiată pe sugerări frapante, pe corelaţii adînci, pe ambiguităţi captivante, pe o continuă comunicare între domeniul realităţii sensibile şi domeniul visului, care porneşte întotdeauna de la această realitate.

(Mallarmé este tot ce poate fi mai departe de poezia abstractă, de „idei", chiar atunci, și poate că cel mai mult atunci cînd vrea să dea și dă o impresie de ardere rece, ca un ghețar care strălucește, orbitor, la soare.) Poemul, considerat ca foarte sibilin de unii comentatori, mi se pare, dimpotrivă, *limpede în intenție*, o intenție ușor de găsit, chiar evidentă. Expresia, pur mallarméană, cu acea ambiguitate dătătoare de delicii intelectual poetice, este de asemenea, după din ce în ce mai plăcute recitiri atente, perfect inteligibilă. Acel „peisaj de stări măiestre" prin care poetul își plimbă privirile, însoțit de o prietenă „tandră și înțeleaptă", este imaginea și totodată bine definita țară a gîndirii poetice, gîndire care schimbă și reface realitatea, fără să se smulgă totuși din ea. Împotriva unei sceptice întîmpinări cum că această țară „n-o pomenește cu vrun nume aurul trîmbiței de Vară", adică nu este însemnată pe vreo hartă, poetul precizează imaginea, evocînd o insulă „încărcată cu văz și nu cu ce se vede", ceea ce indică perfect înțelesul general al poemului, înțelesul unei realități pe care o constituie și o creează totodată mintea care contemplă („văzul"), și nu obiectul contemplat („ce se vede"). Insula s-ar putea să fie însăși această *Proză*, așadar, într-un sens mai general, construcția poetică în sine, rezultat al îmbinării dintre văz și viziune, și care, împărtășindu-se din amîndouă, este întotdeauna altceva.

În ciuda titlurilor, cele două *Ariete* nu sînt un joc ușor și trecător. La origine poate să fie cîte un fapt fără însemnătate aparentă (o femeie care se scaldă, în cea dintîi, o pasăre ascunsă în frunziș care izbucnește în triluri, în cea de-a doua) ; impresia lăsată de aceste fapte este însă adîncită de poet, expresia sever lucrată îi dă durată și rezultatul este că aceste două poezii, sub titlurile lor modeste, sînt printre cele mai pline de gîndire poetică și printre cele mai fecunde în fior poetic din poeziile lui Mallarmé. Mai cu seamă cea de-a doua, în care „pasărea pe care-n

viață n-o auzi decît o dată“, este un simbol al unicității fără întoarcere.

Tot o pasăre, aici „de veste nouă“, umple cu cîntecul ei „monoton“, dar prevestitor de întîmplări cumplite și ademenitoare, „noapte, necaz și nestemate“, poezia în formă de sonet elizabetan *Doar grijei de călătorie,* șlefuită ca un briliant ce sclipește în nenumărate ape.

SALUT

Neant, această spumă, vers
Virgin vestind doar cupa plină ;
Aşa, sirene în lumină
Se-afundă, multe-n salt invers.

Plutim, amici, o ! stol divers,
Eu de pe-acum la pupa lină,
Voi însă prora ce dezbină
Furtuni şi ierni, din falnic mers ;

Mă-ndeamn-o limpede beție
Să mă ridic cu semeţie
Și să trimit salutul meu

Singurătate, steiuri, stele
Spre tot ce demn a fost mereu
De alba grijă-a pînzei mele.

CÎNTAREA SFÎNTULUI IOAN

Soarele în oprire
Înaltă peste fire
Curînd coboară iar
Incendiar

Simt cum în mădulare
Întunecime mare
Se strînge-ntr-un fior
Cuprinzător

Şi ţeasta-mi sus ivită
Triumfător lovită
De vîntul ce şi-l ia
Securea grea

Cu tăietură largă
Mai bine-acum să şteargă
Tot ce-o deosebia
De trup abia

Să se-ndîrjească beată
De post ca să răzbată
Urmîndu-şi în neştire
Pura privire

Sus unde-n străşnicie
Un frig de veşnicie
Nu vrea s-o-ntreceţi clari
O voi gheţari

Dar din botez cum iese
Principiul ce m-alese
Luînd din el lumină
Ea jos se-nchină.

DUPĂ-AMIAZA UNUI FAUN

Eglogă

FAUNUL

Durată vreau să dărui acestor nimfe.
Zboară
În aerul molatec de somn stufos, ușoară,
Roșeața lor curată.

Să fi iubit un vis ?
Morman de noapte veche, nencrederea-mi s-a-nchis
În multe crengi subtile ce, rămînînd mereu
Păduri, aieve-arată, vai ! că triumful meu
Era o ideală, a rozelor, greșeală.
Să ne gîndim...

sau, poate, dorința ta te-nșeală
Dînd simțurilor tale femei absente-n veci !
Iluzia, faun, iese din ochii-albaștri reci,
Ca un izvor de lacrimi sticlind, ai celei caste :

Cealaltă, cu oftaturi, spui tu că în contrast e
Ca boarea zilei caldă în chica ta ? Ba nu !
În lunga moleșeală ce lînced s-așternu
Pe dimineața-n arșiți cu-mpotrivire arsă
Nu murmură vreo apă, doar fluieru-mi revarsă
Peste frunziș acorduri ; și unic vînt acum
Din două țevi de trestii făcîndu-și ager drum
Ca sunetu-ntr-o ploaie aridă să-l presare,
La orizontul unde o cută nu tresare,
E artificialul vizibil suflu clar
Al inspirației ce urcă-n ceruri iar.

Siciliene maluri ale-unei mlaștini mute
Ce-n fala mea vă zdruncin cu vara pe-ntrecute,
Sub flori de scînteiere, tacit PORNIȚI A SPUNE
„Că trestii cave aice tăiam, ce le supune
Talentul ; cînd departe-n verzi-aurii pridvoare
De ramuri ce-și dedică frunzișu-unor izvoare
Albime animală foiește lin ca valul :
Și că-n preludiul molcom cînd naște-se cavalul
Un stol de lebezi, nu ! naiade pleacă-n pripă...
Se-afundă..."

Totul arde-n această roșă clipă
Cînd izgoni vreo artă un himeneu mult prea
Dorit de-acel ce tonul să-l nimerească vrea :
Trezi-mă-voi atuncea spre cea dintîi fervoare,
Stingher în val de-antică lumină, în picioare,
Și ca neprihănire, crini ! unul dintre voi.

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA

Nu dulce fleacu-acesta ce-n buze li-l desfoi,
Sărutul pe viclene schimbîndu-le-n captură,
Ci pieptu-mi, de dovadă virgin, o muşcătură
Misterioasă-arată, a vreunei guri alese.
Bun, fie ! Taina, iată, drept confident şi-alese
Rogozul vast şi geamăn ce-l susuri în azur :
Ce-şi face din aleanul obrajilor huzur
Şi vrea ca, într-un solo prelung, o desfătare
S-aducem frumuseţii din jur cu-nşelătoare
Confuzii între ea şi credulul nostru cînt ;
Şi cît se-nalţ-amorul în modulat avînt
Să limpezim din visul de şolduri şi de şale
Ce cu priviri închise le urmăresc agale,
O linie sonoră, zadarnică şi-nceată.

—

Încearcă deci, unealtă a fugilor, şireată
Sirinx, la lacul unde m-aştepţi să reînflori.
Fălos de larmă, despre zeiţe deseori
Voi mai vorbi şi-n multe picturi idolatoare
Eu umbrei lor voi smulge mereu vreo cingătoare :
Tot astfel, cînd lumina din struguri am golit
Ca să-mi alung regretul cu schepsis ocolit,
Voios, spre cerul verii, în hoaspea străvezie
Suflînd, ridic ciorchinul secat şi, de beţie
Prea lacom, pînă seara strecor prin el priviri.

Să dezmorţim, o, nimfe, diverse AMINTIRI.
„Spărgînd cu ochii stuful, ţinteam cîte-un grumaz
Nemuritor, ce-şi scaldă dogorile în iaz
C-un strigăt, către cerul pădurii, de turbare ;
Şi minunata baie de păr acum dispare
În lungi fiori şi-n clare luciri, o, nestemate !

M-avînt ; cînd, la picioare văd două (fărîmate
În vlăguire dulce, de-mpreunata boală)
Dormind încolăcite, cu brațele-n răscoală ;
Le-apuc în grabă, fără să le desnod, și zbor
Spre-acest desiș, potrivnic umbrarului ușor,
Parfum de roze-n soare secînd cu lenevie,
Și-aici ca ziua-n stingeri hîrjoana să ne fie.“

Mînie de fecioare, o ! crunt deliciu cînd
Povara sacră, goală, îmi scapă lunecînd
Din buzele-mi în flăcări ce beau, cum se despică
Zvîcnind un fulger ! toată secreta cărnii frică :
De la piciorul crudei la inima ursită
Timidei, inocența lăsîndu-și umezită
De lacrimi sau de alte, nu triste, abureli.
„Voios că-nving aceste mișele șovăieli,
Păcătuii cînd părul, amestecat de zei,
Zburdalnic de săruturi, în două-l desprinsei :
Dau să-mi ascund un rîset fierbinte prin inele
Și cute fericite a uneia din ele
(C-un deget pe cealaltă, naivă în prihană,
Ținînd-o ca-ntr-o clipă candoarea ei de pană
Să i-o-nroșească focul surorii văpăiate :)
Cînd, lunecînd din brațe de vagi sfîrșeli tăiate,
În veci ingrată, prada aceasta, nemiloasă
De hohotul ce încă mă îmbăta, mă lasă.“

Ei și ? Spre fericire destule-au să mă-ntoarne
Cosițele legîndu-și de-a frunții mele coarne :
Știi, patimă, că roșii acum și coapte bine,
Plesnesc plinite rodii și murmură de-albine ;

Şi sîngele meu, dornic de tot ce-l poate prinde,
Curgînd pentru eternul dorinţii roi, se-aprinde.
Cînd pe zăvoi e spuză şi aur laolaltă
Un zvon de sărbătoare frunzişul stins exaltă :
Etna ! prin tine-alene drum Venus îşi deschide
Pe lava ta punîndu-şi călcîiele candide,
Cînd un somn trist detună pe flacăra tăiată,
Am prins regina !

Sigur, pedeapsă...
Nu, ci iată,
Gol sufletul de vorbe, greu trupu-n neputere
Se toropesc de mîndra nămiezilor tăcere :
Uitîndu-mi blasfemia, să dorm, atît voi face,
Zăcînd pe însetatul nisip, şi mult îmi place
Spre-al vinurilor astru dibaci să-mi deschid gura.

Voi două-adio ! Umbră vă văd acum făptura.

PROZĂ

pentru *Des Esseintes*

Hiperbolă ! vei şti tu oare
Dintr-al memoriei ungher
Să te ridici triumfătoare,
Chitab de vrăji legat în fier ?

Căci doct scriu imnul de priinţă
Inimilor spirituale
În opera-mi de stăruinţă,
Ierbare, -atlase, rituale.

Mergeam plimbînd priviri buiestre
(Că doi am fost mereu mi-e gîndul)
Pe-un peisaj de stări măiestre,
Cu tine, soră, comparîndu-l.

Dar era de-autoritate
S-a dus cînd ánost se pretinde
Că sudicul tărîm ce-l poate
Inconştientul nostru prinde,

A sutelor de irişi lume,
Ei ştiu prea bine-această ţară,
N-o pomeneşte cu vreun nume
Aurul trîmbiţei de Vară.

Da, pe o insulă-ncărcată
Cu văz și nu cu ce se vede
Erau flori mari cum niciodată
Nu ne-ndemnam vorbind a crede.

Se răsfăţau cu nemăsură,
Și fiecare se găti
C-un limpede contur, cezură
Ce de grădini o despărţi.

Glorie-a rîvnei lungi, Idee,
Vedeam cu-naltă bucurie
Cum saltă stirpea iridee
Spre-această nouă datorie,

Dar sora tandră şi-nţeleaptă
Și-a strîns privirile pribege
Într-un surîs, — spre el se-ndreaptă
Antica-mi grijă de-a-nţelege.

Să ştie Duhul cîrtitor
Acum cînd noi păstrăm tăcere :
Creștea al crinilor cotor
Mai mult chiar decît mintea cere

Şi nu cum ţărmul plînge-ntruna
Cînd joaca-i monotonă minte
Mai amplu vrînd să-și sune struna
În tînăra-mi mirată minte

Ca să aud cînd cer și hartă
Dovadă fac şi-i dau de rost,
Chiar apa care se departă
Că ţara asta nici n-a fost.

Copila-şi curmă din avînt
Şi doctă-acum, la drum se-aşterne
Spunînd : Anástasis ! cuvînt
Al pergamentelor eterne,

Pînă să rîdă un sepulcru
Ce-n nici o climă loc nu are
Că poartă acest nume : Pulchru !
Sub gladiola mult prea mare.

ARIETĂ I

O singurătate-ngustă
Fără lebădă şi chei
Oglindeşte-se vetustă
În privirea ce-ntorsei

De la gloriola naltă
Care-aici de neatins
Aurie se învoaltă
Pe vrun cer de-apus aprins

Dar lin vine lunecînd
Ca din albe lenjuri smulte
Pasăre fugară cînd
Gata goală să exulte

În tu devenita undă
Bucuria ta se-afundă.

ARIETĂ II

Fără greş de-ndeplinit
Cum speranţa mea o cere
Colo sus a izbucnit
Cu-ndîrjire şi tăcere,

Voce în frunziş răzleaţă
De nici un ecou urmată,
Pasărea pe care-n viaţă
N-o auzi decît o dată.

Cîntăreaţa-n ceasul rău,
Dac-a scos e îndoielnic
Pieptul meu şi nu al său
Plînsetul mai neprielnic,

Frîntă fără îndurare
Va zăcea pe vreo cărare.

DOAR GRIJII DE CĂLĂTORIE

Doar grijii de călătorie
Spre-un vag și splendid țărm la Ind
Să fie-acest salut solie
A Vremii, cap ce-l treci plutind

Precum zburda pe cîte-o velă
Sau jos în spumă pe din două
Cu legănata caravelă
O pasăre de veste nouă

Ce monoton striga mereu
În tactul cîrmei necurmate
Un prea zadarnic minereu
Noapte, necaz și nestemate

Menit în cîntec să iveasc-o
Zîmbire palidului Vasco.

RAINER MARIA RILKE

(1875—1926)

Rainer Maria Rilke s-a născut la 6 decembrie 1875 în Praga. Tatăl lui, fost ofițer, ocupa o modestă slujbă în administrația Căilor Ferate ; mama făcea parte dintr-o familie de negustori. Destinat de tatăl său carierei militare, Rilke reușește să scape de o profesie pentru care nu are nici o vocație. Studiază în Praga și două semestre la Universitatea din München. În 1897 călătorește în Italia. În 1899 vizitează Rusia, în tovărășia scriitoarei Lou Andreas-Salomé. Se căsătorește, în 1901, cu sculptorița Clara Westhoff, de care, după doi ani, se separă, această separație fiind de altfel rezultatul unui perfect acord între cei doi soți, care rămîn toată viața buni prieteni. În 1902 Rilke pleacă la Paris, unde este cîtva timp secretarul lui Rodin, despre care scrie un studiu, publicat în 1903. În anii următori face din nou călătorii în Italia, în Danemarca, în Suedia, apoi se întoarce la Paris. În 1910 călătorește în Algeria, Tunis, Egipt, în 1914 în Spania. Războiul îl silește să se întoarcă în țară, unde e mobilizat cîteva luni la Biroul presei din Viena. Ultimii ani ai vieții îi petrece în castelul Muzot din cantonul elvețian Wallis. La 29 decembrie 1926

moare de pe urma unei leucemii, într-un sanatoriu din Montreux, pe malul lacului Geneva.

În prima perioadă a activității sale literare, de la volumele de debut pînă la *Elegiile din Duino*, începute în 1912 și terminate în 1922, Rilke întrebuințează un limbaj poetic în care predomină armonia verbală și strălucirea imaginilor, un limbaj așadar delaolaltă plastic și armonios. Nu se pot închipui versuri mai plăcute auzului decît versurile lui Rilke din această epocă. În volumele de debut, *Larenopfer (Jertfă larilor)*, 1896, *Traumgekrönt (Încoronat cu vis)*, 1897, *Advent*, 1898, precum și în poeziile strînse mai tîrziu sub numele de *Die frühen Gedichte (Poeziile din tinerețe)*, 1909, fluența și armonia versurilor sînt rezultatul unei îndemînări în care spontaneitatea nu lasă loc adîncirii.

În *Das Buch der Bilder (Cartea imaginilor)* din 1902 toate însușirile de care am vorbit se maturizează, capătă gravitate și adîncime. Ceea ce apărea numai ca procedeu apare acum ca atitudine durabilă și temeinică. Sensibilizarea naturii, a lucrurilor, care de la început dă o notă originală primelor poezii ale lui Rilke, se înfățișează în *Cartea imaginilor* ca o preocupare permanentă a vieții interioare a poetului. Lucrurile au un suflet al lor, pe care poetul este chemat să-l reveleze și să-l exprime, deoarece între el și lucruri sînt înrudiri adînci.

Tablourile acestei cărți de imagini nu evocă numai lucruri. Poetul se exprimă pe el însuși în tot felul de figuri, uneori luate din actualitate, alteori din istorie sau din legendă.

Concepută și scrisă în 1899, refăcută și publicată într-o revistă în 1904 și în volum în 1906, *Povestea iubirii și morții stegarului Christoph Rilke* aparține, prin stil, perioadei de mare muzicalitate verbală a lui Rilke. Scrisă în proză, într-o proză ritmată în cea mai mare parte, plină de aliterații, cu multe pasaje rimate, povestea aceasta este un poem de mare putere lirică, emoționant și care avea să ajungă opera cea mai cunoscută a poetului. La aceasta a

contribuit în primul rînd subiectul. Un nobil austriac, tînăr de optsprezece ani, se înrolează voluntar în războiul cu turcii din 1663. Călare de-a lungul pustei ungare. Popas la un castel. Noapte de dragoste cu castelana. În zori, atacul turcilor, care dau foc castelului. Tumult. Stegarul cade ucis în luptă.

Emoția pe care o ai citind-o este de mai multe feluri. E mai întîi o simpatie, simplu și adînc omenească, față de eroul poemului, apoi o mare încîntare artistică pe care o dă stilul mlădios, armonios și plastic totodată.

Însușirea aceasta a povestirii captivante, Rilke, de altfel, n-avea s-o mai folosească (desigur că nici n-o căuta). Ea nu poate fi găsită în nici un caz în proza lui, nici în *Geschichten vom lieben Gott (Povestiri despre bunul Dumnezeu)*, 1904, și nici în *Însemnările lui Malte Laurids Brigge* (1910). Tot ce este valoros în cele dintîi este de natură poetică, dar fără fiorul adînc al versurilor lui. Cît despre *Însemnări*, ele sînt în cea mai mare parte destăinuiri autobiografice, scrise într-o subtilă limbă armonioasă, interesante ca document de sensibilitate romantică.

Das Stundenbuch (Ceaslovul), 1905, cu tot titlul de carte de rugăciuni, nu poate fi considerat drept poezie religioasă, drept o contribuție la exaltarea sentimentului religios. Aceasta, în primul rînd, din pricină că poeziile din acest volum nu au deloc un ton de predică edificatoare ; și, în chip mai hotărîtor, din pricină că atitudinea lui Rilke față de divinitate este o atitudine de artist cu antene metafizice și nu o atitudine de credincios fervent.

Sub influența șederii la Paris, alături de Rodin, dar fără îndoială că și mai mult decît atîta printr-o reacțiune împotriva lui însuși, așa cum se întîmplă în firea oricărui artist de mare întindere, care are nevoie să cuprindă domenii de cercetare poetică felurite și chiar opuse ca să se exprime în întregime, Rilke dă în 1907—1908 masivul volum *Neue Gedichte (Poezii noi)*. Pe drumul *Ceaslovului*, talentul

său s-ar fi pierdut în aburi mistici și în exaltare metafizică. Exemplul lui Rodin i-a arătat (cum singur spune într-o scrisoare) că arta este muncă și concentrare intelectuală. Dotat din fire cu o mare ușurință de exprimare în versuri, talentul lui Rilke avea nevoie de o autodisciplină și de o cumpănire a mijloacelor, cumpănire care respinge ispita spontaneității și îndeamnă la adîncire și la exercitarea inteligenței artistice. Poetul iese acum din el însuși și interpretează figuri, mituri, eroi, evenimente ale culturii umane din multe epoci și locuri. Ar fi o greșeală însă să se vorbească aici de o poezie obiectivă în sensul pe care îl atribuiau acestui concept parnasienii francezi în frunte cu Leconte de Lisle. Rilke își însemnă impresiile cu privire la felurite teme fără nici un program, în timp ce parnasienii lucrau cu program și cu pretenții (cu totul deplasate) de rigoare științifică. Și aceste „poezii noi", ca și celelalte de pînă atunci (îndeosebi acelea din *Cartea imaginilor)* sînt pagini din jurnalul liric al poetului, așa cum este de fapt orice poezie. Se deosebesc însă de cele de pînă acum și mai cu seamă de cele din *Ceaslov* în unele privințe. Se observă în ele o frînare meditată a efuziei lirice, de teama prolixității și a împrăștierii. Poetul alege acum motive susceptibile de meditație în absolut, cu dibuiri și căutări în incognoscibil și în zona de penumbră a sufletului, totul însă într-o formă de o mare precizie plastică, fără excesele de muzicalitate verbală din volumele de debut. Foarte caracteristice pentru spiritul întregii culegeri sînt cîteva bucăți, fiecare reprezentînd o anumită categorie de teme : *Pantera ; Orfeu, Euridice, Hermes ; Muntele Măslinilor* și *Pietà,* traduse aici.

Stilul lui Rilke se oțelește — cîteodată pînă la abstract, ceea ce face mai dificilă comunicarea poetică propriu-zisă — în *Sonetele către Orfeu* din 1923 și se încîlcește în versurile dezarticulate și în perioadele compacte ale *Elegiilor duineze* din același an. Poetul vrea să răzbată în adîncuri tot mai în-

tunecate. Poezia lui acum părăsește metafora tot mai mult. Acumularea intențiilor face din aceste poeme în proză care sînt de fapt *Elegiile duineze* adevărate păduri tropicale de cuvinte, în care intenția străbate gîfîind printre lianele frazelor lungi.

În ultimele lui poeme, Rilke întrebuințează tot mai des versul alb. Se observă o tendință de simplificare a expresiei, o renunțare la culoare, folosirea cuvîntului nud, ceea ce dă cîteodată impresia unei apropieri de Hölderlin. Unul din poemele acestea este chiar intitulat *Către Hölderlin*. Prin aceasta, o legătură se încheie între două firi romantice, la depărtare de-un secol și o tradiție de poezie mare se statornicește.

ÎN CERCURI TOT MAI VASTE

În cercuri tot mai vaste îmi depăn viața mea
și-mi fac deasupra lucrurilor drum ;
pe cel din urmă, poate, nu-l voi mai încheia,
dar îl voi încerca oricum.

Împrejurul lui Dumnezeu, turn străvechi, zbor mereu,
de mii de ani tot zbor fără-ncetare ;
și nu știu bine ce sînt : o vijelie,
un vultur, ori un cîntec mare.

TÎNGUIRE

O, ce departe-s toate
şi trecute de mult.
Eu cred că steaua de la care
primesc lumină, în singurătate
de mii de ani a dispărut.
În luntrea care a trecut
mi s-a părut că se rostea
o taină înspăimîntătoare.
În casă un ceasornic a bătut...
În care casă oare ?...
Aș vrea
să ies din inima mea,
să stau sub cerul liniștit și mare.
Şi să mă rog aş vrea.
Şi poate una dintre stele
există cu adevărat
și cred c-aş şti pe-aceea dintre ele
care singură a durat,
şi-asemeni unui alb oraş îndepărtat
în ceruri stă la capătul razei...

ZI DE TOAMNĂ

E vremea, Doamne ! Vara a fost lungă.
Aruncă-ți umbra peste cadranele solare
și vînturile pe cîmpii le-alungă.

Dă fructelor din urmă porunci să fie pline ;
mai dă-le două zile de la sud,
îndeamnă-le s-ajungă coapte bine,
și toarnă dulce suc în vinul crud.

De-acum cel fără casă mereu pribeag va fi.
Cel singur va fi singur vreme lungă,
va sta de veghe, lungi scrisori va scri
și prin alei mereu va rătăci,
neliniștit, cînd frunzele s-alungă.

TOAMNĂ

Cad frunzele, cad de departe, parcă
s-ar veșteji în ceruri grădini îndepărtate;
cu gesturi de negare cad mereu.

Și cade-n nopți adînci pămîntul greu
de lîngă stele în singurătate.

Noi toți cădem. Mîna de colo cade.
Și altele, și toate, rînd pe rînd.

Dar este Unul care ține-n mînă
căderea asta nesfîrșit de blînd.

LA MARGINEA NOPȚII

Odaia mea și-această toată
nemărginire înnoptată
e-același spațiu. Sînt o strună mare
peste largi, foșnitoare
rezonanțe-ncordată.

Lucrurile-s trupuri de viori,
în care întunericul vibrează ;
plîns de femei în umbra lor visează
și în adîncul lor de multe ori
prin somn se zbate ura adunată
de neamuri întregi...
Puternic voi vibra deodată,
și-atuncea împrejurul meu
totul se va cutremura,

și duhul lucrurilor va zbura
către lumina care răsare
din sunetul meu
și care prin strîmte, sterpe spărturi,
în vechile guri
de prăpăstii profunde,
mereu,
pătrunde...

PRESIMȚIRE

Sînt ca un steag înconjurat de zări.
Simt vînturile care vin din depărtări ;
le voi trăi în timp ce lucrurile jos nici nu se mișcă ;
ușile se-nchid încă domol și-n sobe-i tăcere ;
nu tremură încă ferestrele și praful e des.

Eu știu de pe-acuma furtunile și sînt zbuciumat ca o mare.
Și mă desfășur și-n mine m-avînt
și mă desfac în mine și sînt
singur în furtuna cea mare.

AMURG ÎN SKANIA

Parcul e sus. Ca dintr-un foişor
din umbra lui acuma mă cobor
și ies în șes și în amurg și-n vînt,
același vînt pe care-l simt şi norii,
apele limpezi și aripa morii
ce-n zarea cerului se învîrteşte.
Acuma sînt și eu un lucru-n mîna lui,
din toate-aceste ceruri cel mai mărunt. — Privește :

Acesta e un *singur* cer ?
O limpede, albastră nesfîrşire
pe care-aleargă nouri străvezii,
și-ngrămădiri de alb din cînd în cînd,
și-n zare tonu-acela cenușiu, subțire,
pe fondul roz al serii ondulînd,
și peste toate calma strălucire
a soarelui care apune.

Stranie alcătuire
în sine zbuciumată și sprijinită-n sine,
cu aripi uriașe și chipuri și cortine,
și munți în fața celor dintîi stele,
și-o poartă-n depărtări adînci, pe unde
doar păsările dacă pot pătrunde...

CITITORUL

Citeam de mult. De-atunci de cînd acea
ploioasă dup-amiază la geamul meu zăcea.
Afară vîntul nu-l mai auzeam :
era grea cartea-n care m-adînceam.
Priveam în foi ca-n nişte chipuri care
se-ntunecă de multă chibzuire,
şi-ncetinită, vremea mă priveghea-n citire.
Deodată filele-s strălucitoare,
şi-n loc de-a şirurilor încîlcire :
amurg, amurg eu văd în fiecare.
Dar nu vreau încă să mă uit afară,
şi rîndurile cărţii încep să se desfacă,
şi vorbele din şiruri se desprind
şi se rostogolesc şi-n voie pleacă...
Şi ştiu acum că ceruri mari se-ntind
peste grădinile strălucitoare,
şi peste tot e înc-o dată soare.

Şi iată noaptea vine, văratică şi-adîncă,
ce e răzleţ în grupuri mărunte se adună,
pe drumuri lungi, ca umbre trec oameni împreună,
şi straniu de departe s-aude cum răsună
multiplicat, puţinul care se-ntîmplă încă.
Şi cînd acum ridic din carte ochii,
nimic nu e ciudat şi totu-i mare.
Tot ce exist-afară ştiu eu aici de mult,
şi-aici, şi-acolo lumea e fără de hotare ;
iar eu cu-aceste toate m-amestec tot mai mult ;
privirea mea pe lucruri cînd se lasă,
pe grava lor simplicitate,
pămîntul din el însuşi parc-ar rîvni să iasă
şi să cuprindă cerurile toate,
şi prima stea e-asemeni cu cea din urmă casă.

OARBA

STRĂINUL :

Şi nu ţi-i groază să vorbeşti de asta ?

OARBA :

Nu.
De-atunci e-atîta vreme ! Alta era aceea
care vedea, care trăia privind,
care-a murit.

STRĂINUL :

Şi care a murit de-o moarte grea ?

OARBA :

E crudă moartea pentru cei ce n-o cunosc.
Fii tare chiar cînd moare un străin.

STRĂINUL :

Şi ea a fost străină pentru tine ?

OARBA :

Mai bine spus : mi-a devenit străină.
Moartea înstrăinează chiar pe copil de mamă...
Şi totuşi a fost groaznic în cele dintîi zile.
Întregu-mi trup era rănit. Şi lumea
care-nfloreşte şi se coace-n lucruri
a fost din mine smulsă cu tot cu rădăcini,
şi parcă împreună cu inima mea însăşi :
eram ca un pămînt scurmat, sorbind
ploaia rece a lacrămilor mele
care din ochii morţi curgea mereu
şi molcom, cum din cerurile goale,
cînd moare Dumnezeu, se surpă norii.
Larg îmi era auzul şi spre orice deschis.
Auzeam lucruri care nu se pot auzi :
vremea care curgea prin părul meu,
tăcerea răsunînd în sticle fine ;
pe mîna mea simţeam alunecînd
suflarea unei roze mari şi albe.
Şi tot mereu gîndeam : e noapte, noapte,
şi îmi părea că văd o dungă albă
crescînd, ca o lumină a zilei, tot mai mult ;
şi mi se părea că merg spre zorii
pe care îi ţineam în mîini de mult.
Şi deşteptam pe mama cînd somnul cîteodată
cădea greoi de pe faţa mea întunecată ;
şi îi spuneam mamei : „Vină
şi fă lumină !"
Şi ascultam. Tăcerea mult timp m-acoperea,
şi pernele ca piatra păreau de tari şi grele,
şi-apoi credeam deodată că văd luciri de stele :
era doar plînsul greu al mamei mele,
la care nu m-aş mai gîndi, dac-aş putea.

Lumină ! fă lumină ! Strigam adesea-n vis :
S-a prăbuşit văzduhul. Ia-mi văzduhul
de pe faţă şi de pe piept.
Ridică-l, ridică-l bine,
dă-l iarăşi stelelor, sus.
Nu pot trăi aşa cu cerul pe mine.
Dar oare, mamă, am vorbit cu tine ?
Sau cu cine-atunci ? Cine-i aici ? Cine s-ascunde
în dosul perdelei ? — Iarnă e, mamă ?
Furtună, mamă ? Noapte ? Răspunde !
Sau e lumina zilei ? Lumina zilei !
Fără mine ! Cum poate să fie ziuă fără mine ?
Nu lipsesc eu oare de nicăieri ?
Nu-ntreabă nimeni de mine ?
Oare toată lumea ne-a uitat ?
Ne-a uitat ?... Dar tu eşti aici.
Ţie nu-ţi lipseşte nimic, nu-i aşa ?
Toate lucrurile se grăbesc
să mulţumească faţa ta.
Cînd ochii tăi se odihnesc,
oricît le-ar fi somnul de greu,
ei pot din nou să se deschidă.
...Ai mei tac mereu.
Florile mele îşi vor pierde culoarea.
Oglinzile mele vor îngheţa.
În cărţile mele rîndurile se vor încîlci.
Păsările mele pe străzi vor rătăci
şi se vor lovi de ferestre străine.
Nimic nu mai este prieten cu mine.
Totul mă părăseşte.
Sînt ca o insulă.

STRĂINUL :

Şi eu de departe pe mare-am venit.

OARBA :

Cum ? Către insulă ai venit ?

STRĂINUL :

Sînt încă în luntre.
Domol am rezemat-o de mal
— de tine. Se mişcă lovită de val ;
steagul ei fîlfîie către pămînt.

OARBA :

O insulă sînt şi singură sînt.
Şi sînt bogată.
La început, cînd vechile căi cercetate
erau încă în nervii mei, desfundate
de multă întrebuinţare,
suferinţa mea era mare.
Din inima mea totul se revărsa
şi nu ştiam eu singură-ncotro ;
apoi pe toate le-am găsit pe rînd,
toate simţurile, şi tot ce sînt
s-a adunat, îngrămădindu-se şi strigînd
la împietriţii ochi fără priviri,
toate-ademenitele mele simţiri...
Nu mai ştiu dacă ani de zile au trecut
dar ştiu bine zilele-n care
s-au întors iarăşi şovăitoare
şi cînd pe nimeni n-au mai cunoscut.

Pe urmă drumul către ochi s-a şters.
Şi nu-l mai ştiu acum nici eu.
Acuma înlăuntrul meu,
ca nişte convalescenţi bucuroşi de mers,
colindă fără grijă toate
simţirile, plimbîndu-se împăcate
prin casa-ntunecată a trupului meu.
Unele din ele citesc amintiri.
Cele mai tinere privesc afară.
Oriunde-ajung la marginile mele,
haina mea e de sticlă clară.
Fruntea mea vede, mîna mea citeşte
poeme în alte mîini.
Piciorul meu vorbeşte cu pietrele pe care păşeşte.
Glasul meu ia cu el
toate păsările zilnicelor ziduri.
Nu mai duc lipsă de nimic.
Toate culorile sînt tălmăcite
în zgomot şi în miros.
Şi ele sună mult mai frumos,
decît sunetele-obişnuite.
O carte la ce mi-ar fi de folos ?
Răsfoieşte vîntul copacii
şi vorbele lor eu le ştiu,
şi le repet încet de multe ori.
Şi moartea care ochii îi rupe ca pe flori
nu mai găseşte ochiul meu pustiu.

STRĂINUL (încet) :

Ştiu.

MUNTELE MĂSLINILOR

Pe sub frunzişul palid el pătrunse,
înfrînt şi pal, printre măslini, pe munte ;
şi aplecîndu-şi prăfuita frunte,
în mîna lui fierbinte şi-o ascunse.

Povestea lui fusese încheiată.
Eu plec de-acum şi toţi mă părăsesc.
De ce vrei Tu să spun că eşti cînd, iată,
eu însumi nu Te mai găsesc ?

Nu Te mai pot găsi. Nu. Nici în mine
şi nici în alţii. Nu eşti pe pămînt.
Nu Te mai pot găsi. Şi singur sînt.

Sînt singur cu durerea întregii lumi în mine,
pe care-am vrut s-o potolesc prin Tine,
Tu care nu exişti. Ce grea ruşine...

S-a spus apoi : un înger venit-a să-l aline...
De ce un înger ? Noaptea a venit.
Nepăsătoare, crengile foşneau.
Discipolii prin somn se frămîntau.
De ce un înger ? Noaptea a venit.
Şi n-avea noaptea-aceea nimic deosebit.
Era cum sînt atîtea nopţi în viaţă,
cu cîini ce dorm şi crengi nepăsătoare.
O noapte dureroasă, o noapte oarecare
ce-aşteaptă pînă iarăşi se face dimineaţă.

Căci îngerii nu vin de obicei
la cei care se roagă cum el se tot rugase,
şi pentru ei nu-s nopţi miraculoase.
Pe-acei ce-şi vor ei singuri pierzarea toţi îi lasă,
şi taţii lor se leapădă de ei
şi mamele îi izgonesc de-acasă.

PIETÀ

Îți văd acuma iarăși picioarele, Isuse,
pe care tinerești eu le-am aflat
pe vremea cînd, sfioasă, le-am spălat ;
o, cum stăteau în părul meu supuse :
un alb vînat în ierburi tupilat.

Trupul pe care nimeni nu l-a iubit vreodată
îl văd abia în noaptea aceasta de iubire.
N-am stat culcați alături niciodată,
și-acum găsesc în juru-ți doar veghe și slăvire.

Și, iată, mîinile îți sînt zdrobite,
dar nu de mușcătura mea, iubite !
Inima ta-i deschisă și intră-n ea oricine,
și-aș vrea să fie numai pentru mine.

Ești ostenit acuma și gura-ți ostenită
nu îndrăgește gura mea mîhnită...
A fost cîndva, Isuse, vreo clipă pentru noi ?
Cît de ciudat ne stingem deodată amîndoi !

PANTERA

În *Jardin des Plantes* din Paris

Privirea ei de gratii atîta s-a lovit
încît în ea nimic nu mai păstrează.
Şi parcă mii de gratii tot trec necontenit
şi după gratii lumea încetează.

Al paşilor puternici mers mărunt
ce-ntr-un minuscul cerc se învîrteşte
e ca un dans al forţei în jurul unui punct
în care-o ameţită voinţă s-odihneşte.

Dar vălul ochiului, din cînd în cînd,
se-nalţă. — O imagine pătrunde,
prin liniştea-ncordată a trupului trecînd,
şi piere-n golul inimii profunde.

ORFEU, EURIDICE, HERMES

Era-n ciudata sufletelor mină.
Și ei mergeau ca vine de argint
în întuneric. Printre rădăcini,
sîngele care curge-apoi în oameni
țîșnea în umbră roșu ca porfirul.
Și altceva nimic nu era roșu.

Stînci erau pe-acolo și
păduri fără ființă. Și poduri peste vid,
și-o baltă mare, cenușie, oarbă,
întinsă peste fundul ei adînc
ca peste-un peisaj un cer ploios.
Și printre pajiști apăru, domoală
și blîndă, dunga albă-a unui drum,
asemeni unei lungi fîșii de pînză.
Și-acuma ei veneau pe drumu-acela.

Întîi bărbatul zvelt în mantie-albastră,
privind, nerăbdător, tăcut, în zare ;
și pasul lui mînca în grabă drumul,
nemestecat, cu mari îmbucături ;
și mîinile îi atîrnau, închise
și grele, dintre faldurile hainei
și nu mai cunoșteau ușoara liră
crescută-n mîna stîngă ca un lujer
de trandafir pe-o creangă de măslin.
Și simțurile-i parcă se-nvrăjbeau :
pe cînd privirea-n față ca un cîine
fugea, se întorcea și iar pleca,
oprindu-se s-aștepte la prima cotitură,
— ca un miros auzul îi rămînea în urmă.
I se părea de multe ori c-ajunge
pînă la mersul celorlalți doi, care
veneau urcînd suișul după el.
Apoi știa din nou că-i doar ecoul
pașilor lui și fîlfîirea hainei.
El însă își spunea că vin și ei ;
spunea cu voce tare și-și asculta ecoul.
Da, vin și ei (numai să fie doi !),
dar merg cumplit de-ncet. Dacă i-ar fi
îngăduit o dată măcar să-ntoarne capul
(și dacă o privire în urmă n-ar strica
tot ce de-abia a fost înfăptuit),
el i-ar vedea pe ceilalți doi cum vin
atît de-ncet și de tăcut în urmă :

Zeul călătoriei și-al soliei,
cu pălăria peste ochii limpezi,

purtîndu-și varga-n mîna dreaptă-ntinsă
și fîlfîind din gleznele cu aripi ;
iar lîngă el, ținînd-o cu mîna stîngă, *ea*.
Ea care-atît de mult a fost iubită
încît de dragul ei a izvorît
mai multă tînguire dintr-o liră
decît vreodată dintr-o bocitoare ;
atît de multă-ncît s-a zămislit
o-ntreagă lume-a tînguirii, unde
au fost create toate din nou : pădure, vale,
cîmp, drum și sat și rîu şi vietate ;
și peste-această lume de tînguiri, la fel
ca peste celălalt pămînt, un soare
și-un pașnic cer cu stele atîrna,
un cer de tînguire cu stelele sluțite :
— și totul pentru ea cea multiubită.
Acum mergea, de zeu călăuzită,
cu pași împiedicați de giulgiul strîmt,
șovăitoare, blîndă și fără nerăbdare.
Și era singură-n ea însăși ;
și, plină parcă de-o nădejde-naltă,
nu se gîndea nici la bărbatul care
mergea în fața ei și nici la drumul
care urca spre viață și lumină.
Și singură-n ea însăși era. Și moartea ei
o împlinea ca un belșug.
Ca fructul de dulceață și-ntuneric
era și ea de vasta-i moarte plină,
atît de nouă-ncît nu pricepea.

O-nvăluia o feciorie nouă ;
și sexul ei era închis, asemeni
cu-o floare tînără cînd vine seara ;

și-atît era de dezobișnuită
de-mpreunare mîna ei, încît
pînă și-atingerea atît de lină
a sprintenului zeu o supăra
ca o mişcare prea familiară.
Nu mai era acum femeia-aceea blondă
care de-atîtea ori cîntase-n versul
poetului, nu mai era mireasma
patului larg, nici avuția
bărbatului nu mai era.
Se destrămase ca un păr bogat,
ca o căzută ploaie se surpase,
ca o merinde-n sute de fărîme!

Era chiar de pe-acuma rădăcină.
Și cînd deodată zeul o opri
și cu durere mare-n glasul lui
îi spuse: „A-ntors capul", nu-nțelese
nimic și întrebă în șoaptă: „Cine?"

Și-acum, departe-n fața luminoasei
ieșiri, sta cineva al cărui chip
nu se putea cunoaște. Sta privind
cum pe-o potecă albă printre pajiști
zeul soliei, cu priviri mîhnite,
se înturna urmînd pe-aceea care
chiar și pornise înapoi la drum,
cu pași împiedicați de giulgiul strîmt,
șovăitoare, blîndă și fără nerăbdare.

ALCESTA

Şi iată că deodată între ei
soseşte vestitorul, aruncat
în clocotul ospăţului de nuntă
ca-ntr-o fiertură-un nou ingredient.
Cei care beau acolo n-au simţit
că zeul a intrat pe-ascuns strîngîndu-şi
ca pe-o hlamidă udă de ploaie zeitatea.
S-ar fi părut că-i unul dintre dînşii.
Deodată însă-un oaspete văzu
pe tînărul stăpîn al casei cum
în capul mesei nu mai stă, ci este
smuls parcă-n sus şi oglindind în toată
fiinţa lui ceva străin, cumplit.
Apoi amestecul se limpezi
şi s-a făcut tăcere ; doar la fund
a mai rămas o drojdie de zgomot
şi-un strat de bîlbîială tulbure,
ce mirosea urît a rîs stricat.

Și-atunci au cunoscut pe zveltul zeu,
și cum stătea, plin de solie-adîncă,
nendurător — aproape-au și-nțeles.
Și totuși, cînd s-a auzit ce este
a fost mai mult decît o știre,-a fost
ceva de neînchipuit. Admet
va trebui să moară. Cînd ? Acum.

El însă cupa spaimei lui și-o sparse
și dintre cioburi mîinile-ntinzînd
a început cu zeul tîrguiala.
Doar cîțiva ani, un an măcar, un an,
cîteva luni, sau săptămîni, sau zile,
ah ! zile nu, doar nopți, o noapte numai,
o noapte, noaptea asta, numai asta.
La toate zeul răspundea că nu.
Și-atunci Admet a dat un țipăt lung
și n-a mai contenit, țipînd mereu
ca muma lui atunci cînd l-a născut.

Și iată chiar că muma lui, bătrînă,
veni spre el, și tatăl lui bătrîn,
și amîndoi bătrîni și veștejiți
stăteau acum uimiți în preajma lui ;
iar el cînd i-a văzut atît de-aproape,
ca niciodată, s-a oprit și-apoi
și-a frînt deodată glasu-n plîns și-a spus :
Tată,
ții tu așa de mult la ce-a rămas,
la drojdia asta ce nu poți s-o înghiți ?
Mai bine-azvîrle-o jos. Iar tu, bătrîno,
matroană,

ce rost mai ai cînd ţi-ai născut copiii ?
Şi pe-amîndoi îi prinse dintr-o dată
ca două vite de jertfit. Dar iată
că repede-i lăsă şi-i dete-n lături ;
parcă lovit de-un gînd şi strălucind
la faţă, strigă : Creon, Creon !
Atîta doar, doar numele acesta.
Dar pe figura lui stătea alt chip,
pe care nu-l spunea, chip fără nume,
în aşteptare, îndreptat fierbinte
spre tînărul prieten ce şedea
în faţa lui la cellalt cap al mesei.
Bătrînii (se citea pe faţa lui),
vezi tu, nu-s buni pentru răscumpărare,
sînt prăpădiţi şi slabi, n-au nici un preţ ;
tu însă, tu, cu frumuseţea ta...

Deodată însă el nu-şi mai văzu
prietenul. Rămase-n urmă-acesta,
şi-acum spre dînsul *ea* venea, chiar ea,
parcă mai mică decît o ştia,
uşoară, tristă-n haina de mireasă.
Ceilalţi cu toţii sînt doar calea ei
pe care ea păşeşte : (în curînd
va fi aici, în braţele lui, care
îndurerate se deschid). Şi iată
că ea porneşte vorba ; nu cu dînsul.
Vorbeşte-acum cu zeul şi zeul o ascultă,
şi toţi abia în zeu aud ce spune :

Răscumpărarea pentru el nu poate
să fie nimeni. Eu *pot* să-l răscumpăr.

Eu pot să trec în locul lui. Nu-i nimeni
la capăt cum sînt eu. Ce-mi mai rămîne
din tot ce-am fost. Nu ţi-a spus oare ea
care-ţi aduse veştile că patul
ce-aşteaptă dincolo e sub pămînt?
Rămas bun mi-am luat. Şi înc-o dată
rămas bun şi iarăşi rămas bun.
Mai mult nu poate-un muritor să ia.
De asta am venit, ca tot ce este
sub dînsul îngropat, sub cel ce-acum
e soţul meu, să piară, să se piardă.
Ia-mă cu tine. Mor în locul lui.

Şi-aşa cum vîntul saltă peste mare,
aproape ca pe-o moartă-o duse zeul,
de soţul ei departe, într-o clipă,
dar hărăzindu-i lui c-un semn ascuns
o însutită viaţă pămîntească.
Admet spre ei se năpusti-ntinzînd
buimace mîini, ca-n vis. Dar ei erau
acum la uşă unde, tînguioase,
femeile se-ngrămădeau. Văzu
cum fata către el s-a-ntors, c-un zîmbet
pe faţă luminos ca o speranţă
ce-aproape că era făgăduinţa
că din adînca moarte va veni
spre el cel viu...
Şi el atunci,
cu mîinile acoperindu-şi faţa,
a-ngenuncheat, nevrînd să mai zărească
nimica, după zîmbetul acela.

DOUĂ DIN SONETELE CĂTRE ORFEU

II, 1

Răsuflare, poem nezărit!
Spaţiu pur pe care, necontenit,
îl dau în schimb pentru propria-mi existenţă.
Contrapondere în care mă întîmplu în cadenţă.

Unic val a cărui mare
treptată sînt eu;
dintre mări cea mai păstrătoare, —
spaţiu cîştigat mereu.

Cîte locuri din spaţiu n-au existat
în mine-odinioară! Multe vînturi zglobii
parcă mi-ar fi copii.

Mă mai cunoşti, tu, adiere, plină de locurile
unde-am stat?
Tu, scoarţă curată,
rotunjime şi frunză a vorbelor mele de altădată?

II, 3

Oglinzi, pîn-acum nimeni n-a spus încă
ce sînteți voi în firea voastr-adîncă.
Lacune ale vremii, împînzite
parcă numai cu găuri de site.

În goale săli lumina voastră se risipește...
Adînci ca niște codri sînteți, în seri albastre...
Și candelabrul ca un cerb pășește
prin nepătrunderile voastre.

Cîteodată sînteți pline de figuri pictate.
Unele par în voi scufundate,
pe altele, de frică, departe le-ați trimis.

Dar cea mai frumoasă va sta ca un vis
pînă cînd prin obrajii păstrați va străbate
limpedele slobodul Narcis.

DAC-AM FOST ATUNCI — DACĂ SÎNT ACUM

Dac-am fost atunci — dacă sînt acum :
tu peste mine îți adulmeci drum,
nemărginită beznă făcută din lumină.
Şi-nalta frumuseţe ce-o torni prin univers
eu, cel necunoscut şi şters,
pe faţa mea o prind, deplină.

O ! Noapte, dac-ai şti cum toată
fiinţa mea în zbor e preschimbată
cînd mă încumet să te-ajung !
Sprîncenele ce-n dublu arc se-ndoaie
nu pot să-ncapă-asemenea şuvoaie
de priviri pironite prelung.

GÎNDURI DE NOAPTE

Gînduri de noapte pe care vechi presimţiri v-au adus,
prin care chiar tăcerea copilului se-ndeamnă,
vă cuget pe-ndelete — şi sus, acolo sus,
o tainică dovadă domol şi-adînc vă-nseamnă.

În mari haznale de întunecime
se zămisleşte noaptea şi se-mbină
cu alte nopţi din vremi profunde.
Şi iată, noaptea din vechime
nemărginită se înclină
spre sora ei ce-n mine se ascunde.

ÎN DESĂVÎRȘITA NOAPTE

În desăvîrşita noapte
cînd ridic privirea din carte,
din numerabilele clare rînduri,
o, ce stelar de limpede se-mparte,
ca un buchet de rustice flori,
îngrămădirea de gînduri.

Tinerețe a sprinten legănatei prore,
cu șovăieli, duioşii, mîngîieri. —
Pretutindeni bucuria de-a fi mînă-n mînă,
dorință însă nicăieri ;
prea mult univers şi destulă țărînă.

O, TU, IUBITĂ

O, tu, iubită,
dinainte pierdută, niciodată-ntîlnită,
eu nu mai știu care cîntec ți-i drag.
Nu mai încerc, cînd viitorul vine,
să te găsesc. Toate marile
imagini din mine, priveliştea văzută-n zare,
tîrguri și turnuri și poduri și
nebănuite cotituri de drumuri
și vlaga acelor tărîmuri
cutreierate pe vremuri de zei :
toate în mine se-nalță
spre slava ta, tu pierdută mereu.

O, tu eşti grădinile
pe care le-am privit cu-atîta
nădejde. O fereastră s-a deschis
în casa de țară : — și tu, gînditoare,

aproape c-ai intrat după mine. Am găsit
străzi pe care tocmai trecuseși,
și uneori oglinzile vitrinelor
erau încă-amețite de tine și răsfringeau speriate
chipul meu brusc apărut. Cine știe
dacă n-a răsunat cîntecu-aceleiași păsări
prin fiecare dintre noi, aseară ?

CUPRINSUL

Prefață, 5

GOETHE, 9

Lunii, 15
Peste coame de munți, 17
Închinare, 18
Din *Faust*, 23

HÖLDERLIN, 29

Către Parce, 37
Cînd eram copil, 38
Către Diotima, 40
Scurtimea, 41
Rugăminte de iertare, 42
Despărțire, 43
Asfințește, soare, 45

În fiecare zi pornesc, 47
Apus de soare, 49
Acasă, 50
Cîntecul de ursită al lui Hyperion, 51
Spiritul timpului, 53
Visare în amurg, 55
Către Speranță, 57
Vechimea vieții, 59
Jumătatea vieții, 60

NOVALIS, 61

Astralis, 67
Imn către Noapte, I, 70
Imn către Noapte, II, 74
Imn către Noapte, III, 76

MÖRIKE, 79

Într-o dimineață de iarnă, 85
În zori, 87
Ea este !, 88
Primăvară, 89
Unei harfe eoliene, 91
Cîntec în doi, noaptea, 93
Gîndește-te, suflete, 95

POE, 97

Ulalume, 105

BAUDELAIRE, 108

Cititorului, 117
Albatrosul, 120
Corespunderi, 121
Nenorocul, 122
Viață anterioară, 123
Frumusețea, 124
Uriașa, 125
Imn Frumuseții, 126
Parfum exotic, 128
Părul, 129
Sed non satiata, 131
Un hoit, 132
De profundis clamavi, 135
Uitarea, 136
Mustrare postumă, 138
Balconul, 139
Semper eadem, 141
Deseară ce vei spune, 142
Făclia vie, 143
Armonie în amurg, 144
Cîntec de toamnă, 145
Moesta et errabunda, 147
Mormîntul unui poet blestemat, 149
Spleen, 150
Spleen, 151
Spleen, 153
Spleen, 154
Obsesie, 156
Alchimie a durerii, 157
Groază plăcută, 158
Neprevăzutul, 159
Unei malabareze, 162

Răzvrătitul, 164
Peisaj, 165
Soarele, 167
Unei cerşitoare cu păr roş, 169
Unei trecătoare, 172
Scheletul care sapă, 173
Amurgul, 175
Vis parizian, 177
Zorii zilei, 181
Sufletul vinului, 183
Beţia amanţilor, 185
Beatrice, 186
Metamorfozele vampirului, 188
O călătorie în Cythera, 190
Moartea amanţilor, 193
Visul unui curios, 194
Călătoria, 195

MALLARMÉ, 203

Salut, 213
Cîntarea Sfîntului Ioan, 214
După-amiaza unui faun, 216
Proză, 221
Arietă I, 224
Arietă II, 225
Doar grijii de călătorie, 226

RILKE, 227

În cercuri tot mai vaste, 235
Tînguire, 236

Zi de toamnă, 237
Toamnă, 238
La marginea nopții, 239
Presimțire, 241
Amurg în Skania, 242
Cititorul, 244
Oarba, 246
Muntele Măslinilor, 251
Pietà, 253
Pantera, 255
Orfeu, Euridice, Hermes, 256
Alcesta, 260
Două din Sonetele către Orfeu, 264
(Răsuflare, poem năzărit), 264
(Oglinzi, pîn-acum nimeni), 265
Dac-am fost atunci — dacă sînt acum, 266
Gînduri de noapte, 267
În desăvîrșita noapte, 268
O, tu, iubită, 269

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BIBLIOTECA BUCUREȘTI

Lector: ELIS BUŞNEAG
Tehnoredactor: ELENA PREDA

Apărut 1973. Tiraj 9 300 broşate. Coli tipar 17,25.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/898 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97.
Bucureşti
Republica Socialistă România

Biblioteca
Eminescu

Din volumele ce apar în colecția „Biblioteca Eminescu" în anul 1973: Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români* • *Flori de poezie străină răsădite în românește de Al. Philippide* • Zaharia Stancu, *Desculț* • Nicolae Milescu Spătarul, *Jurnal de călătorie în China* • Marin Preda, *Întîlnirea din pămînturi* (culegere de nuvele) • Liviu Rebreanu, *Răscoala* • Mihail Sadoveanu, *Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă* • Petre Ispirescu, *Legendele și basmele românilor*

Lei 11,50